

epistola ejusdem sancti Gregorii ad Leandrum possumus intelligere, ubi hæc leguntur: *Quia longo terrarum spatio disjunctum te videre nequeo, unum quod mihi de te dictavit charitas fecit ut librum Regule pastoralis, quem in episcopatus mei exordio scripsi, et libros quos in expositionem B. Job jamdudum me fecisse cognovisti, sanctitati tuæ cum communi filio Probino presbytero veniente transmitterem. Et tuæ quidem charitati in eo opere tertiæ et quartæ partis codices non transmisisti, quia eos solummodo invenio quos ex eisdem partibus codices jam monasteriis dedi. Nos itaque sanctitas tua studiosè percurrat, etc.* Sic igitur vides caruisse Hispanos prima et secunda parte Moralium: nec mirum haud facile eos libros a Martino pontifice inveniri potuisse, qui neque ipsi Gregorio adeo facile præ manibus essent, ut eos mitteret ad Leandrum, ad quem ipsum integrum inscripsisset opus, nec alias partes ejusdem operis reperiret, nisi eas quas, ut ait, monasteriis tradidisset.

Corrigendus est Rodericus Toletanus, dum ait negligentia Hispanorum deperditam esse illam partem librorum Moralium, pro qua inveniendâ suscepit professionem Romam Taio Cæsaraugustanus episcopus. Sed in eo nec nobis arridet dum ait a concilio Toletano VII ejusmodi Romam esse decretam legationem; siquidem dictum concilium contigit celebrari ante biennium, anno nimirum Domini 646, quo tempore necdum Taionem puto creatum adhuc fuisse Cæsaraugustanum episcopum, qui ultimo pene loco, ut junior, reperitur subscriptus concilio Toletano VIII. Sed et illud in historico Ambrosio miratum sum, id dicere accidisse sub Theodoro Romano pontifice, cum scriptio illa a Garsia viro accuratissimo fidelissime reddita, sub Martino papa id accidisse testetur. (*Hactenus Baron. ubi supra.*)

ADDENDA.

DISSERTATIO CRITICA

An HONORIUS I PAPA anno 680 damnatus fuerit a concilio generali sexto; quam omnibus SS. Theologiæ et Historiæ Ecclesiasticæ Professoribus et candidatis deditit Fr. MARCELLINUS MOLKENBUHN, ordinis S. Francisci strictioris observantiæ lector jubilatus, provinciæ Saxoniae S. Crucis ex-minister et in antiquissima Universitate Heidelbergensi SS. Theologiæ Doctor (Monasterii Westphalorum 1798).

Licet nos aut angelus de celo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. (*S. Paulus apostolus, Gal. 1, 8.*)

PRÆFATIO.

I. Quod anno priori nullam publicaverim dissertationem latinam, ex variis ortum est impedimentis et occupationibus aliis, inter ultimas fuit et quædam opella a me in idiomate Teutonico nuper Paderbornæ edita contra Thomam Paine, qui in libro Parisiis, anno 1796 impresso, et in linguam Germanicam translato (dicto: *Sæculum sanæ rationis, seu Das Zeitalter der Vernunft, 2ter Theil*), contenderat cunctos Novi et Veteris Testamenti libros esse supposititios, et religionem Christianam esse omnium falsissimam.

II. Equidem in dissertatione 19, anno 1796 edita, promiseram, quod hoc loco vigesimo publicaturus essem dissertationem ultimam de anno quo Christus est natus, baptizatus et crucifixus; sed ob causas quas hic enumerare superfluum censeo, mutavi animum: illa de annis Christi manebit ultima seu 21, estque modo ad subeundum typos expedita; hanc tamen præmitto intricatissimam de Honorio I papa, quam *forsan* me editurum esse dixeram in diss. 18, n. 25.

III. Quæstio hæc de Honorio I papa est una ex famosissimis (a) apud Historicos ecclesiasticos et theologos dogmaticos; variæ circa illam exortæ sunt

(a) Duo tantum circumferuntur facta historica quæ molestiam et negotium succescunt, siquis cunctos Romanos pontifices ab errore contra fidem excusare velit, nempe lapsus Liberii et Honorii. Ita Benignus Bossuet, episcopus Meldensis (*Medit. in Evang., die 27, apud Laurentium Veit, in dissertatione de Primatu Rom. pontif. § 45 impressa Augustæ anno 1797*). Lapsus Liberii esse fictitium, solidissime probavit Stubi gus in Actis Bollandianorum, anno 1757 (ergo

sententiæ, quæ ad tres sequentes reduci valent: prima quod Honorius papa in fide erraverit, hæresim vel docendo (b) vel ei nimis favendo; secunda, quod concilium generale erraverit damnando Honorium ob epistolas, quas Honorius vel non scripsit, vel in sensu catholico intellexit; tertia, quod neutra pars erraverit, cum episcopi in synodo collecti papam non damnaverint. Ego amplector hanc ultimam gravioribus persuasus rationibus. Legant critici et judicent.

IV. Quod meas præcedentes dissertationes attinet, harum primas quatuordecim anno 1794 censores Romani in suis foliis publicis orbi litterario denuntiaverunt ut doctas et omnino catholicas, ac argumentis munitas apparenter validissimas; sed simul monuerant, ne lector præproperum mihi præberet assensum, quia forsitan solutiones meorum argumentorum adhuc detegendæ essent. Hac censura optime contentus fui, et ideo præfatos censores palam rogavi ut responsiones, si quas inventuri essent, publicarent (*Vid. diss. 16, præf. n. 5*). Expectavi jam annis quatuor, ast hucusque tacerunt, ex quo illorum silentio conjicio quod solutionem meorum argumentorum non repererint.

V. Inter illas quatuordecim primas continetur et post mortem Bossueti editis. Stillingi sententiam secuti sunt viri eruditissimi. Ego pro innocentia Liberii, Osii Cordubensis et concilii Ariminensis quædam superaddidi in diss. 13, n. 33; diss. 18, n. 171, 177.

(b) Benignus Bossuet explicavit quod Honorius erraverit, duntaxat, ut doctor privatus (*Vid. Suardi l. II, c. 1, § 3*). Alii volunt quod ex cathedra responderit.

mea assertio: Quod S. Petrus nunquam fuerit episcopus Antiochenus; etiam hæc anno 1788 jam publicata usque huc a nemine palam impugnata fuit, quod ideo advertendum duxi, quia ista mea opinio, licet nonnullis valde probata fuerit, aliquibus tamen eruditissimis displicuit. Pro clariori intelligentia meum systema hic paucis expono.

VI. S. Lucas (*In Actis Apostolorum, a cap. 1 ad xii*) descripsit gesta S. Petri, hujusque intra Palæstinam itinerationes ab ascensione Christi usque ad Petri incarcerationem sub Herode, quæ contigit in Paschate, anno 42. Quod Petrus, antequam fuerit incarceratus, aliquando ierit Antiochiam in Syriam, vel Palæstinam egressus fuerit, nullo indicio proditur a præfato S. Luca. Igitur eousque S. Petrus Antiochiæ non sederat (a).

Anno 42 post incarcerationem, teste eodem S. Luca (*Act. xii, 17*), Petrus primum abiit in alium locum, nempe prædicavit extra Palæstinam, et quidem, ut colligitur ex Epistola prima S. Petri (*Cap. 1, 1*) in Cappadocia, Ponto, Galatia, Asia minori et Bithynia (b), dein circa annum 45 (testibus Eusebio, Hieronymo et aliis) venit Romam (c) ceu novam Babylonem, ubi suam primam ad præfatarum regionum Ecclesiam scripsit Epistolam (d), præsertim ibidem adhuc S. Marco evangelista, qui ultimus (teste Eusebio) circa annum 45 a S. Petro Roma missus est in Ægyptum. Ecclesia a S. Petro Romæ ex Judæis et gentibus fundata adeo invaluit, ut Paulus Orientem adhuc peragrans illam videre desiderarit sæpius, ac circa annum 56 scripserit ad Romanos: *Fides vestra annuntiat in universo mundo (Rom. xviii)*.

Anno 49 omnes Judæi ab imperatore Claudio jussi fuerunt discedere Roma, ut constat ex S. Luca (*Act. xviii, 2*), et quidem, ut ex Suetonio *In Vita Claudii c. 25*) promicat, ob Christi fidem ibidem prædicatam. Igitur et Petrus ut pote origine Judæus et primus Christi apostolus Roma emigrare debuit, qui hac occasione Jerosolymam remeavit, ubi liem contra Paulum Antiochiæ exeatam decidit pro Paulo existens Jerosolymæ.

Post mortem Claudii, anno 54, sub Nerone, Judæi iterum permisi sunt reverti Romam, quo et S. Petrus rediit et ibidem crucifixus est (e) (*Vid. binæ dissertationes de cathedris Petri*). Quæ contra istud meum systema mihi postea ab amicis successive fuerunt objecta, dissolvi in diss. 15, a n. 30; d. ss. 17, n. 50; diss. 18, n. 108, et diss. 19, n. 225.

VII. In his tandem detexi, quod omnia argumenta

(a) Accedit, quod veteres sæculo II, ut Apollonius laudatus ab Eusebio (*L. v H. E., c. 18*), Clemens Alexandrinus, ex traditione asseruerunt apostolos (adeoque et S. Petrum) primis duodecim annis permansisse in Palæstina; ergo illi veteres nescierunt quod S. Petrus ante sui incarcerationem sederit Antiochiæ. Eusebius, sæculo IV, videtur consensisse Apollonio. Porro illi 12 anni intelligi possunt utriusque incompleti, sicut hæc Christi verba: *Erit filius hominis in corde terræ tribus diebus et tribus noctibus. Item: Post tres dies resurgam (Matth. xii, 27. Vid. I Reg. xxx, 20; Esther. iv, 16)*.

(b) Verosimilimum est, quod S. Petrus pro tunc jam intenderit proficisci Romam, ibique suam collocare cathedram; igitur licet in illis regionibus fundaverit Ecclesias, cathedram tamen ibi non fixit suam.

(c) Igitur non restant anni VII, vel etiam V, quibus Petrum Antiochiæ in Syria prius sedisse asserunt patroni cathedræ Antiochenæ.

(d) In hac nulla fit mentio Syriæ, cujus metropolis erat Antiochia. Imo cum Cephas, quem Paulus Antiochiæ redarguit (*Gal. ii*), non ierit S. Petrus, ut ad evidentiam demonstravi moralem in diss. 17, n. 84: tunc ex S. Scriptura non restat ratio sufficiens asserendi quod S. Petrus aliquando fuerit Antiochia:

quæ hucusque pro cathedra Petri Antiochena ex IV primis sæculis ex Clemente Romano, Ignatio, Origene, Eusebio, Hieronymo et Chrysostomo, fuere citata, sint dubiæ fidei. Imo opinio, quod Cephas, qui Antiochiæ a Paulo redargutus est, fuerit S. Petrus, est antiquior altera, quod Petrus Antiochiæ fuerit episcopus; nam prima opinio fuit tradita a pseudo-Cypriano, in suis contra S. Stephanum papam epistolis sæculo IV finiente conscriptis, et vere admissa a SS. Augustino et Chrysostomo; secunda opinio de episcopatu Petri Antiocheno tam vetustæ originis non est. Paratus sum in hac materia non contentenda respondere cuicumque publice vel privatim ad quaslibet objectiones ulteriores mihi communicandas. Igitur

VIII. Cum nuper mihi iterato obmota fuerit auctoritas Breviarii Romani, hinc licet putem me in diss. de Cathedris, n. 127, jam satis respondisse, nihilominus illud argumentum nunc de novo et fusius proponam. Festum Cathedræ Petri (sine addito, an Romæ vel Antiochiæ) semel in anno die 22 Februarii (f) ab immemorabili tempore celebratum est Romæ et ubique. Anno 1558 papa Paulus IV aliud festum Cathedræ (quod tunc in aliquibus Ecclesiis particulatim jam celebrabatur die 18 Januarii) instituit pro Urbe et orbe; in bulla quam desuper edidit refert Petrum aliquandiu Antiochiæ resedisse, antequam pervenerit Romam; addit Cathedram Petri Romanam juxta antiquissimorum sanctorum Patrum nostrorum testimonia incidisse in 18 Januarii, hacque die celebrari in diversis orbis partibus, præsertim Galliæ et Hispaniæ; igitur voluit Cathedram Petri Romanam etiam die 18 esse celebrandam seu potius antiquæ celebritati restituendam. Verum

Resp. 1° Bulla illa quoad partes historicas dogmatica (g) non est; in ea Paulus IV quoque asserit quod S. Petrus cathedram Romanam rexerit annis viginti quinque; id esse verissimum ego quidem probavi aliunde, sed multi recentiores etiam catholici non admittunt, ut Valesius (*Ad l. II Eusebii, c. 16*), Pagnis (*Ad an. 43*), Mansius (*In notis ad Natalem*), Calmetus. Dum Paulus IV edixit S. Petrum Romæ sedisse annis xxv, secutus est traditionem suæ Ecclesiæ Romanæ ex primis sæculis propagatam; dum vero novum Cathedræ festum pro 18 Januarii iudavit, imitatus est, ut ipse addidit, quasdam Ecclesias inferiores, signanter Gallicanas et Hispanicas. Interim antiquissimi, qui pro celebritate Cathedræ in Januarii nominari queunt, sunt V. Beda ex sæculo VIII, ac Galli Usuardus monachus et Ado episcopus ex sæ-

(e) Ego insuper admitto tres sequentes antiquissimas traditiones: prima, quod apostoli primis XII annis intra Palæstinam permanserint evangelizantes; secunda, quod S. Petrus xxxvii annis post passionem Christi supervixerit; ac tertia, Ecclesiæ Romanam annis xxv completis gubernaverit. Christus, anno æ. v. 31, Petrus anno 68, crucifixi sunt.

Quoad diem SS. Petri et Pauli emortualem, nunc mihi verosimilius est apostolos die 21 Februarii esse passos, et sacras eorum reliquias die 29 Junii translatas esse. Interim licet permittatur quod Christus anno æ. v. 29 vel 33 passus sit, ac apostoli anno 68, die 29 Junii (adeoque post mortem Neronis, qui periiit 9 Junii) martyrio fuerint coronati, inde tamen nihil lucrantur patroni cathedræ Antiochenæ. Quo die S. Petrus Romam venerit, v. g., an 18 Januarii, determinari nequit.

(f) In antiquis diplomatibus et adhuc in Vulgo per festum Cathedræ Petri (germanice *Petri Stuhl* *Feyer*) intelligitur dies 22 Februarii.

(g) Bellarminus (*L. IV de Rom. pontif., c. 14*) ait: *Constat multa esse in epistolis decretalibus quæ non solum rem aliquam esse de fide, sed solum opinionem pontificum de ea re nobis declarant.*

culo ix in suis Martyrologiis. Ex synodo autem Turonensi u, quæ anno 567 congregata fuit (*Can. 22*), eluceat, quod sæculo vi etiam Galli, tunc Christiani, nondum sciverint nisi unicum Cathedralæ festivitatem, celebratam illa die qua pagani citos mortuis offerbant, id est, die 23 Februarii. Cæterum in Breviario Romano plura narrantur quæ non sunt de fide divina, e. g., quod S. Dionysius Areopagita fuerit episcopus Parisiensis; quod Martha, Magdalena, Lazarus et Maximinus unus ex LXXII discipulis in Galliam pervenerint; Lazarus Massiliensium, Maximinus Aquensium primi fuerint episcopi. Hæ historiæ originem habuisse videntur ex Gallia.

Resp. 2° Festum Cathedralæ Petri nunc quidem bis in anno celebratur; atamen nihil falsi vel in officio vel in lectionibus continetur, in superscriptione pro 22 Februarii posset iterum omitti vox *Antiochiæ*. Mihi Armiora videntur argumenta, quod S. Cletus, qui 26 Aprilis, et Anacletus, qui 13 Julii in Breviario coluntur, sint vera distinctæ personæ, quam quod S. Petrus unquam sederit Antiochiæ. Ast varia sunt hominum judicia! multi recentiores contendunt Cletum et Anacletum esse unam personam (quod et ego admitto), sed alteram sententiam, quod S. Petrus non nisi unum episcopatum, eumque Romæ suscepit, vix non temerariam esse censent.

IX. Fuit mihi et denuo objecta auctoritas S. Innocentii I papæ, qui in epistola anno 416 (adeoque sæculo v) scripta ad Alexandrum episcopum Antiochenum, asseruit quod S. Petrus prius sederit Antiochiæ quam Romæ.

Resp. 1° ut ante hæc epistola quoad partes historica dogmatica non est; tota exstat apud Labbæum et Hardinum desumpta ex collectione Isidori et Dionysii auctorum non irrefragabilium.

Resp. 2° Epistola illa mihi ob multas notas intrinsecus simul sumptas videtur suspecta, ut modo indicavi in diss. 18, n. 108, et nunc prolixius exponere debeo. In illa summus pontifex rescribens episcopo Antiocheno asserit, 1° quod sibi ducat honorem se esse consultum ab episcopo Antiocheno; 2° quod Ecclesia Antiochena a c. Nicæno i super plures provincias fuerit constituta, ideo quia ibi prima primi apostoli sedes esse monstraretur; 3° quod ibi celeberrimus apostolorum conventus fuerit; 4° quod Ecclesia Antiochena Romanæ non cederet, nisi quia Petrus ibi transeundo, Romæ autem permanendo, sederit; 5° quod Ariani alique hæretici sacramentum ordinis validum conferre non possint, quia Spiritum S. per hæresin amiserunt, adeoque eum ordinandis dare non queant. (a) Verum ultima, seu quinta assertio (b) redolet hæresin; hanc tamen Bellarminus (*L. iv de Rom. Pontif., c. 10*) abstergere conatus est. Prima videtur minus congrua; papa est doctor universalis, cur is sibi ducat honorem si consulari ab episcopo Antiocheno? Secunda sapit fabu-

(a) Papa narrat quod Cyprilii potentia Arianorum fatigati Nicænos canones in consecrandis episcopis eo usque non observaverint. Dubito an id verum sit, S. Epiphanius paulo ante fuerat metropolitanus in Cypro vir non timens Arianos. Concludit ad Antiochenum: *Gravitas tua hæc ad notitiam coepiscoporum facit pervenire*. Interim de S. Joanne Chrysostomo nuper defuncto, quem sacris diptychis inserendum esse potius quam maxime contra alios contenderunt Innocentius I et præfatus Alexander, nulla occurrit mentio.

(b) Hæc relata est in Decreto Gratiani (*Q. 1, c. Arianos*), apud quem plura leguntur spuria.

(c) Legitur quidem in Recognitionibus S. Clementis I papæ (*L. x, § 71*) quod S. Petro Antiochiæ fuerit cathedra ab omni populo constituta in ingenti basilica Theophili prius in Ecclesiam consecrata. Ast eruditi modo consentiunt illos libros esse vel Clementi affictos, vel ab alio valde depravatos.

(d) Imo anno 451 in c. Chalcedonensi (*Act. 7*) epi-

scopus Antiochenus suam cathedram quidem vocavit sedem Petri, sed solus; non nisi de consensu episcopi Hierosolymitani obtinuit ut sibi utraque Phœnicia et Arabia tunc fuerint subjecta; de præfata S. Innocentii I epistola altum fuit silentium.

(e) Ergo etiam juxta S. Leonem S. Petrus sub Claudio Romam profectus est. Sed quo Claudii anno? Utique 2, ut antiquiores, quibus S. Leo non contradixit, tradiderunt, nempe anno æ. v. 42, vel circiter.

(f) Hunc ego pluries per me et alios intensius rogavi, ut suas rationes vel mihi vel publico communicaret, quatenus veritas magis innotesceret; sed illud impetrare non potui, igitur nec ad ejus rationes respondere valeo.

(g) Bossuetus obiit anno 1704; Defensio dicitur composita anno 1688, sed primum publicata est anno 1759, et quidem ab anonymo; postea pluries procusa, signanter Moguntiæ anno 1728, in-4°, impletus 1019 paginas; auctor Defensionis præter Li-

am, si intelligatur, quod sæculo iv aut v Antiochia monstrata fuerit sedes illa materialis, in qua corporaliter S. Petrus sederit. Synodus Nicæna de sede Petri Antiochena nullam mentionem fecerat (c). Tertia ex nullo constat testimonio. Quarta quod Petrus (supposito quod non sit Cepha-) Antiochiæ vel transierit, ex antiquiori monumento satis probari nequit. Sæculo iv finiente Damasus papa et episcopi Græci videntur adhuc ignorasse quod S. Petrus aliquando sederit Antiochiæ (*Vid. diss. de Cathedralis, n. 117 et 118; Theodoretus L. v, c. 9*) (d).

X. Restat S. Leo I papa, qui, circa annum 450, in sermone 80, certe genuino, memoravit quod S. Petrus Antiochenam fundaverit Ecclesiam (utique prædicando ibidem), antequam sub Claudio (e) pervenerit Romam.

Resp. Inde non sequitur, quod S. Leo I quinque opinatus fuerit S. Petrum Antiochiæ etiam sedisse qua illius Ecclesiæ episcopum. Cæterum assero duntaxat quod ex quatuor primis sæculis nullum solidum pro cathedra Petri Antiochena argumentum adduci possit. Nunc puto me ad objectiones hucusque mihi communicatas respondisse satis; saltem nullam notabilem sciens et volens dissimulavi.

XI. Porro meæ dissertationes sibi conciliarunt non solum Romanorum, ut n. 4, sed etiam plurimum in Germania eruditorum attentionem; et quamvis asserere non audeam quod singulæ plenum obtulerint assensum, eadem tamen in globo sumptæ, a multis, quarum epistolæ producere possem, plura quam expectaveram, æstimatæ sunt. Unicum licet proferre testimonium publicum. Facultas theologica Catholicorum in Universitate antiquissima Heilbergensis ob fatas dissertationes tanquam vere eruditæ me absentem anno 1796 gratis promovit in doctorum, id quod hac occasione non possum non commemorare animo gratissimo. Interim longissime absit ut inde inferam singulas meas assertiones a celeberrima illa Facultate esse approbatas. Ego cunctas typis impressas exposui publicæ omnium censurae.

XII. Eadem etiam quibusdam Gallis theologis placere. Attamen, ut nihil distet easdem nonnulli alii, et præcipue Dominus Jary (f) ecclesiæ cathedralis Atrebatensis canonicus theologus, non parum improbarunt. Hoc ultimum non ita miror; nam per meas novas assertiones (ut jam diss. 18, n. 25, monui) magna pars argumentorum subtrahitur iis qui hucusque suas *Libertates Gallicanas* contra curiam, ut dicunt, Romanam propugnarunt. Amore veritatis dilatandæ duxi hac occasione præmonendum esse, quod famosum et amplissimum opus intitulatum: *Defensio declarationis cleri Gallicani anno 1682 de ecclesiastica potestate, auctore D. Jacobo Benigno Bossuet episcopo Meldensi*, h.ic viro post mortem (g) fuerit afflictum, ut abunde demonstrarunt doctissimi Suardi Italus et auctor libri: *Quis est Petrus*, Ger-

manus, quorum ille Heidelbergæ, anno 1795, is Coloniae, anno 1790, impressi sunt. In illo opere suppositio, dissertatione prævia, *Gallia orthodoxa* (§§ 54-58 et libro VII, a cap. 21 ad 29) eleganti et acuto stylo refertur *Honorium papam in synodo sexta vere esse damnatum ut hæreticum*, imo ut talem, qui hæresim ex cathedra docuerit, et extollitur concilium Toletanum XIV tanquam celebratum a *doctissimis et fortissimis Hispaniensibus episcopis, quod unum grandem diffret machinam omnium eorum qui Honorium purgare conati sunt*. Istud concilium a me fideliter exhibebitur n. 100.

XIII. Cæterum cum nunc tristia undique consonent nuntia Ecclesiam concernentia, etiam de his pauca præfari liceat. Ante mensem in Februario Roma a Gallis capta est non reluctata, et versa in rempublicam, sanctissimus et optimus Pater noster Pius VI Roma abductus est, et dominium omne temporale pontificibus ademptum. Oremus, sed non turbeamur; nihil sub sole novum. Ex sola hac mea dis-

sertatione elucescet, quod etiam tempora præterita suis non caruerint tribulationibus. Roma, sæculo VII (a) in temporalibus adhuc subiecta fuit imperatoribus Græcis, sub his episcopium pontificium fuit deprædatum, cardinales in exsilium pulsi, sedes sequi annua vacavit (N. 12); S. Martinus I papa Roma Cpolim abductus est et inde deportatus in Chersonesum trans mare Nigrum (N. 22); Ecclesie in Occidente suis bonis temporalibus exuta (N. 33); Saraceni in Asia et Africa Christianos superarunt; Persæ S. crucem abstulerunt (N. 8 et 110). Hæc contingere sæculo VII. Tribus primis sæculis fere cuncti pontifices, incipiendo a S. Petro, occisi sunt Romæ a paganis. Postea Roma pluries hostiliter capta est, nempe a Gothis anno 409, sub S. Innocentio I, a Wandalis, anno 455, sub S. Leone I, iterum a Gothis, anno 546, sub Vigilio I (b), a Cæsaribus, anno 1526, sub Clemente VII. Illicusque secutus est semper

. . . post nubila Phœbus.

positionis indicia videri poterunt apud auctores citatos.

(a) Sæculo VIII finiente Roma a Pippino Galliarum rege potestati Longobardorum sulducta est et primam donata S. Petro, quæ donatio a Carolo M. Pippini filio et imperatore, aliisque successoribus, confirmata fuit (Vid. *Natalis, ad sæc. IV*).

(b) Hinc coniiciendum quanti valeat versus vulgaris:

Semper sub sextis perdita Roma fuit.

INCIPIT DISSERTATIO.

1. *Argumenta, quod Honorius papa fuerit damnatus ut hæreticus.* — Quod Honorius papa, qui obiit anno 638, fuerit hæreticus, vel saltem ut hæreticus fuerit damnatus ab Ecclesia, exstant gravissima argumenta: nempe sæculo VII, anno 680, celebrata est synodus generalis sexta seu Cplana III, in qua pluries legitur: *Anathema Honorio papæ hæretico*. Actis synodalibus subscripserunt legati S. Agathonis p. t. Ecclesiam gubernantis. Post mortem Agathonis anno 682 defuncti S. Leo II papa synodum sextam confirmavit, et in sua confirmatoria expresse edixit: *Anathematizamus Sergium, Pyrrhum..., nec non et Honorium*. Id ipsum S. Leo II in epistolis ad Hispanos repetiit. Similiter in concilio Trullano seu Quini-sexto damnatus est Honorius.

Sæculo VIII in synodo generali VII seu Nicæna II anno 787 celebrata Honorius papa pluries damnatus est ut hæreticus, nempe non solum in epistolis synodicis patriarcharum Tharasi Cplani et Theodori Jerosolymitani ibidem prælectis, sed etiam in definitione fidei ibidem synodaliter edita.

Sæculo IX in synodo generali VIII, seu Cplana IV anno 869 habitæ legitur et approbatur epistola Adriani II papæ, qua is confirmat Honorium papam ob hæresim synodaliter damnatum esse. Honorium fuisse hæreticum et damnatum, contestati quoque

(a) Non sanctus Hieronymus, sed pseudo-Hieronymus docuit, Liberium papam formulæ Arianismum sapienti subscripsisse. Vid. diss. 15, n. 38 et 154.

(b) Lapsam S. Marcellini papæ esse fabulam a Donatistis sæculo IV confictam cuncti fere critici modo

sunt historici antiquissimi: Venerabilis Beda, qui floruit sæculo VII exeunte et VIII ineunte, Iluenerius sæculo IX archiepiscopus Rheimensis, qui de auctoritate conciliorum agens, ait: *Honorium papam, qui contra fidem sensit et prave sentientibus consensisse detectus et evidentissime comprobatus est, sicut in sexta synodo invenitur, etiam post mortem anathematizantur*. Similia tradidere ex sæculo IX Anastasius B. lib. thecarius Romanus, Ado Viennensis, S. Nicephorus patriarcha Cplanus, et postea plures alii veteres, quos secuti sunt Melchior Canus natione Hispanus et episcopus Conariensis, Natalis, Graveson, Pagius, Fleurius Galli, et nonnulli alii recentiores. Hanc sententiam plenis ulnis amplectuntur assertores libertatum Gallicanarum, et quotquot addicti sunt principiis pseudo-Bossueti in *defensione declarationis cleri Gallicani*, unde hauscrunt Febroniani. Melchior Canus hæc de re adeo persuasus fuit, ut l. VI ad XI scripserit: *Defendat Pighius (is contenderat nullum unquam pontificem in hæresim lapsum fuisse) Liberium, quem tædio victum exsilii in pravitatem subscripsisse hæreticam, auctor est Hieronymus in Chronicis (a). Exeuset Marcellinum, quem timore fractum idolis sacrificium obtulisse, memorie proditum est (b). Victorium vindicet, quem Paulianistæ suum esse mentiti sunt (c). Anastasium liberet, quem sine certo et probabili testimo-*

constentur cum S. Augustino.

(c) Cum Paulianistæ, fatente Cano, mentiti fuerint, S. Victor papa non indiget ulteriori defensione: S. Victor potuisset a Cano prætermitti.

nio Gratianus hæreseos insinulavit (a). At Honorium A quomodo ab errore vindicabit (b)? Quem hæreticum fuisse tradit Psellus de septem synodis, Tharasius, etc.

2. *Auctoritates pro Honorio.*—Pro Honorio scripserunt Latini, ante synodum sextam Joannes IV papa (c): et post præfatam synodum Joannes de Turrocremata, Hosius l. II cont. Brentium, Baronius, Bellarminus, Sfrondratus cardinales: Albertus Pighius Campensis, Joannes a Lovanio, Binius, Desirantius, Onufrius in Annot. ad Platinam in Vita Honorii, Cornelius Hazart, Frassen, et nuper Bartholus episcopus Feltriensis, ac Widmannus professor Eustettensis: ex Græcis ante synodum sextam S. Maximus monachus: post synodum sextam ex sæculo XIII fluente Emmanuel Callea, qui, teste Onufrio, insignem librum pro Latinis edidit contra omnes Græcorum hæreses: ex sæculo XVII Matthæus Cariophylus archiepiscopus Iconiensis. Juxta hos auctores Honorius in rebus fidei ne vel minimum erravit, sed vel acta synodi sextæ fuerunt corrupta, vel (si genuina) Patres Græci in præfata synodo sexta quoad questionem facti de Honorio papa errarunt. Si synodus sexta fuerit decepta, vel acta illius corrupta, tunc Patres subsequenti parum probabunt contra Honorium, cum omnes hauserint ex synodo sexta. Imo et horum Patrum testimonia, signanter illa antiquiora S. Leonis II papæ et Bedæ videntur supposititia. Anastasius Bibliothecar. a Widmanno adducitur pro Honorio, eo quod episcopus qui Honorium damnarunt vocaverit *calumniatores*. Psellus est auctor Græcus ex sæculo XI. De Tharasio, etc., dicitur postea. Porro et Origenes Adarnantius presbyter Alexandrinus legitur in pluribus quam Honorius papa conciliis damnatus; non desunt tamen gravissima argumenta quod errores ob quos Origenes hæreticis male annumeratus est, huic fuerint afflicti.

3. *Hæresis Monothelitarum.*—Hæresis quam Honorius tenuisse dicitur est Monothelitarum, seu unam duntaxat voluntatem in Christo admittentium. Ili profitebantur, cum synodis antecedentibus, Christum esse verum ac perfectum Deum et hominem; in anima Christi agnoscebant animam rationalem et intellectualem, negabant tamen voluntatem humanam. Is error est valde palpabilis; menti enim humanæ nihil magis proprium est quam velle; taceo de evidentissimis S. Scripturæ textibus Christo asserentibus voluntatem creatam, qua sola pro nobis mereri potuit (d). Hujus tamen erroris Honorius esse reus prohibetur. Evolvamus ordinem chronolo-

(a) Igitur non Anastasius papa, sed Gratianus, qui sine probabili testimonio papam hæreseos condemnavit, defensore indiget.

(b) Ergo juxta Canum unus superest Honorius, qui defendi non possit. Videbitur.

(c) Omitto SS. Martinum I et Agathonem I, qui cum duabus synodis Romanis asseruerunt quod nullus pontificum præcessorum in fide unquam erraverit, ut ex dicendis colligi poterit. Omitto et Jonam abbatem S. Columbani discipulum n. 4 citandum,

gico-historicum, quomodo summus ille pontifex fuerit accusatus, convictus ac damnatus.

Pro majori claritate præsentem materiam in tres epochas distributurus sum: 1. quid de Honorio censendum attentis, quæ synodum sextam præcedunt; 2. quid spectatis actis synodi sextæ; 3. quid per se testimoniis synodum sextam subsequens.

§ 1. Quid de Honorio sentiendum spectata ejus vita ac iis quæ primis 40 annis post ejus mortem sui secuta sunt.

4. *Honorius papa quis et qualis fuerit?* Honorius papa natione Campanus, ex patre consulari natus, ordine sextus a S. Gregorio Magno pontificatum gessit ab anno 625 ad 638: multum laboravit pro conversione Anglorum complenda; Scotis jam Christianæ militiæ ascriptis duos novos consecravit episcopos, nempe SS. Vironem et Plechhelmum: eosdem Scotos, qui Pascha luna quarta decima celebrabant, ad communem disciplinam datis litteris reducere conatus est; episcopus Italiæ Caspadanos, qui in depositionem Adawaldi legitimi ac catholici Longobardorum regis consenserant, gravius reprehendit, pro restituendo rege operam apud exarchum Ravennatensem interposuit licet frustraneam: Fortunatum hæreticum patriarcham Gradensem e sede dejecit, et Primogenium Ecclesiæ Romanæ subdiaconum cum pallio substituit; hocque modo Ecclesiam etiam Aquileiensem, totamque Istriam, quæ septuaginta annis ob famosa tria Capitula schismate fuerant separatæ, nec a S. Gregorio Magno reduci potuerant, reconciliavit universali Ecclesiæ: plures Romæ, quæ tunc in temporalibus adhuc suberat imperatori, basilicas exstruxit, restauravit, donis et versibus ornavit: *laudatissimus pontifex*, ait Natalis, *nisi gloriam suam, Sergio Monothelitarum duci nimis favendo, maculasset*. Interim Honorius quandiu vixit, ab omnibus habitus est vere catholicus, et nimis erga hæreticos indulgentiæ accusatus a nemine fuit; defunctus Romæ et in ecclesia S. Petri inter reliquos pontifices sepultus est, ac singulari honoratus epitaphio, in quo S. Gregorio I, qui nunc merito *Magnus* vocatur, æquiparatus est. In una inscriptione præter reliqua legitur de Christo:

Plenus homo (e) in nostris, et verus nascitur idem
Virginia ex utero totus ubique Deus.

Post pauca de Primatu Petri relata, sequitur laus D Honorii:

Istria testatur possessa hortilibus annis
Septies et decies schismate pestifero.
Sed bonus antistes, dux plebis, Honorius armis
Reddidit Ecclesiæ membra revulsa piis.

In alia inscriptione Honorius sequentibus celebratur versibus:

quia mihi non constat utrum ille ante vel post synodum sextam scripserit.

(d) Christus secundum voluntatem humanam erat tristis et orabat: *Pater mi! si possibile est, transiit a me calix iste, veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu.*

(e) Hæc quatuor syllabæ subvertunt totum Monothelitismum; si enim Christus totam assumpserit naturam humanam, non potest caruisse voluntate humana.

Pastorem magnum ludis pia præmia lustrant,
 Qui functus Petri hac vice summa tenet,
 Effulget tumulis nam præsul Honorius istis,
 Cujus magnanimum nomen honorque manet,
 Sedis apostolicæ méritis nam jura gubernans,
 Dispensat revocat, optima lucra refert,
 Utque sagax animo divino in carmine pollens,
 Ad vitam pastor ducere novit oves.

Tunc post mentionem de Istria ac Judæis superatis sequitur :

Attentum patriæ solers sic cura movebat
 Optata, ut populis esset ubique quies.
 Quem doctrina potens, quem sacræ regula vitæ
 Pontificum pariter sanxit habere decus.
 Sanciloqui semper in te commenta magistri
 Emicuerunt tui tanquam secunda nimis.
 Namque Gregorii tanti vestigia justæ
 Dum sequeris cupiens et meritumque geris.
 Æternæ lucis Christo dignante perennem
 Cum Patribus sanctis posside jamque dicam (a).

His epitaphiis accedit testimonium Jonæ sæculo VII in Hibernia abbatis; is supervixit usque ad annum 692, et Honorium his celebravit verbis: *Erat venerabilis præsul Honorius vita et moribus sanctissimus, sagax animo, vigens consilio, doctrina clarus, fide præcipuus, dulcedine et humanitate pollens, cleri reformator, Evangelii propagator, Ecclesiarum intra et extra Urbem studiosissimus cultor et conditor, dignus quem posteritas laudet, præsules imitentur, fideles suscipiant, omnes venerentur (b).*

Ex his lucescit, quod Monothelitæ, si callide fingere voluerint: hæc sectæ favisse aliquem pontificum Romanorum, non imprudenter fecerint, quod Honorium papam vere magnum in suas partes pertrahere conati fuerint. Quo ordine et modo id peractum fuerit, mox exponam; sed ut certa ab incertis magis secernantur, necessario præmittendæ sunt sequentes assertiones.

5. Quoad vixit, hæreseos non accusatus; nec primis xl post mortem annis condemnatus. — *Prima.* Honorius papa, quoad vixit, hæreseos damnatus vel etiam accusatus a nemine fuit. Hæc propositio, quantum mihi constat, a nullo negatur: critique veræ, etiamsi omnia quæ in hodiernum usque diem contra Honorium papam producta sunt, forent genuina. Patebit ex dicendis.

Secunda. Honorius papa primis xl post suam mortem annis hæreseos condemnatus non est; imo nec legitime accusatus, licet interea duæ (c) numerosæ synodi celebratæ fuerint, et quidem Romæ in

(a) Plura videsis apud Baronium ad an. 638 et 683. Si Honorius postea et eodem adhuc currente sæculo damnatus fuerint ut hæreticus, mirum valde est quod hæc publica damnati hominis epitaphia non fuerint destructa. Anastasius Bibliothecarius refert quod absoluta synodo omnium patriarcharum damnatarum imagines fuerint ex ecclesiis sublatae.

(b) Vid. Georgius Josephus ab Eggs Canonicus Rheinfeldensis in libro cui titulus: *Pontificum doctrina*, impresso Coloniae anno 1718.

(c) Omitto concilia Africana anno 646 habita contra Paulum Cplitanum, et alia quorum acta non habentur.

(d) Equidem Natalis, prop. 1 ad obj. 3, ait: Honorius in hac synodo tacite condemnatus est; nam in secretario prælecta est epistola Pauli Cplitani asserentis: *Sergius et Honorius concordantes et consonantes facti sunt.* Nullus pro Honorio vel verbum protulit. Verum resp.: Ergo etiam SS. Athanasius

A loco asserti delicti et contra Monothelitas, nempe anno 649, sub S. Martino I, 105 episcoporum (d), et anno 683 sub S. Agathone aliorum 125 antistitum. Veritas hujus assertionis similiter patebit ex dicendis; nam Honorius anno 681 in synodo Cplitana ob epistolam ad Sergium responsoriam, ex bibliotheca Cplitana tunc productam primum legitime (si ita placet) accusatus est et condemnatus. Epistolam illam, ob quam judices mortuum condemnarunt, originalem statim flammis tradiderunt, qua perniciosam; at tamen epistolæ combustæ copiam inseruerunt actis.

Hæc duæ assertiones (si acta synodi vi sint genuina, ut prætendunt omnes qui Honorium papam hæreticis damnatis accensent) negari non possunt.

B Quod Honorius in præcedentibus synodis, in quibus Sergius, Pyrrhus, Paulus, patriarchæ Cplitani, et alii anathematizati sunt, ne nominatus quidem fuerit, certissimum est. Nunc progrediamur ad historiam.

6. Epistola Honorii papæ ad Sergium; sed vivente Honorio non producta. — Ad Honorium papam dum vivebat, epistolam Sergius patriarcha Cplitanus scripserat consultatoriam de una vel duabus in Christo voluntatibus; Honorius per abbatem Joannem Symponum respondit epistola Latina, quod in Christi humanitate non dentur duæ voluntates contrariæ sicut in nobis. Post peccatum Adæ exstat rebellio carnis adversus spiritum, Christus assumpsit totum quidem hominem, sed absque peccato. Quod Honorius aliquam istiusmodi epistolam ad Sergium scripserit, certum est ex n. 13, dicitur fuisse edita anno 653; interim non legitur quod Sergius, qui supervixit usque ad annum 639, illam unquam in publicum produxerit, vel eam suis asseclis Cyro patriarchæ Alexandrino aliisque communicaverit, aut Sophronio Jerosolymitano et aliis adversariis ostenderit. Id perpendi meretur.

7. Cyrus Alexandrinus Monothelismum promovet. — Eodem circiter (e) tempore S. Sophronius monachus electus est patriarcha Jerosolymitanus; Alexandriae archiepiscopus erat Cyrus ex Phasaide illic translatus; is sub prætextu, ut Theodosianos hæreticos ad catholicam reduceret Ecclesiam, ix capitula publicaverat, in quorum septimo una tantum operatio

D et Cyrillus Alexandrini in illa synodo tacite condemnati fuerunt; nam Paulus Cplitanus in præfata epistola ita asseruit: *SS. Athanasius, Cyrillus et omnes pietatis doctores unam in Christo voluntatem docuerunt... quibus concordantes et consonantes facti sunt Sergius et Honorius.* Nullus pro SS. Athanasio et Cyrillo vel verbum locutus est. Porro non miremur; scopus cur S. Martinus papa jusserit ut præfata Pauli epistola prælegeretur, fuit unicus sequens, ut constaret quod Paulus revera duas in Christo voluntates docuerit et damnari juste poterit.

(e) Si epistola Sergii ad Honorium, quam a n. 66 relaturus sum, genuina sit, S. Sophronius anno 652 ad cathedram patriarchalem primum evehctus fuisset. Ast si Chronico N.cephori fides habeatur, Sophronii antecessor S. Modestus obiit anno 631, unde suspicandum foret quod S. Sophronius ante annum 632 ad episcopatum pervenisset.

(æquivalenter et una tantum voluntas, eaque divina) A
tribuebatur Christo.

8. S. Sophronius Monothelitis se opponit. — S. Sophronius ob istam Alexandrini innovationem valde indoluit; ut mala averteret futura, duos evulgavit libros *sexcentis Patrum testimoniis* (a) pro duabus in Christo voluntatibus refertos: censuit papam Honorium esse admonendum; igitur quia ipse Romam proficisci non poterat, Stephanum episcopum Doriensem ex suis suffraganeis primum Romam destinavit, quem prius in montem Calvarie deductum ita affatus est: *Memineris te aliquando illi, qui in hoc loco sancto crucifixus est, venturo judicare vivos et mortuos, rationem redditurum esse; si jam fidem periclitantem deseras. Fac ergo quod ipse ob incursionem Saracenorum* (b) *præstare non possum, vade ad sedem apostolicam* (S. Petri Romanam) *ubi orthodoxorum dogmatum fundamenta sunt. Viros sanctos qui ibi degunt certiores redde de his omnibus quæ hic aguntur, et rogare non desinas, donec ex apostolica prudentia noviter introductorum dogmatum perfectam faciant secundum canones destructionem.*

9. Stephanus a Sophronio Romam mittitur. Monothelitis impedire conantur. — Stephanus ob has Sophronii et aliorum signanter in Cyprio episcoporum instantias profectionem Romanam exorsus est; quo comperto Monothelitis itinerantem impedire extremo conatu moliti sunt, missis in diversa loca mandatis, ut caperetur Stephanus episcopus, catenisque vincetus retraheretur. Stephanus cunctas insidias faustus evasit, Romam pervenit sua spe minime fraudatus; neque enim, ut S. Martino I narravit Stephanus ipse l. c., *desperavit Deus preces cum lacrymis oblatas supplicum suorum; sed excitavit non equidem mediocriter præcessores, apostolicasque æquales in commotione nec non contestatione prædictorum* (forsan Cyri, Sergii, qui Stephani iter impedire voluerant) *virorum, licet nullo modo eos flectere potuerunt præcessores vestri* (c). Dum S. Sophronius Stephanum Romam ablegavit, Honorius adhuc vivebat. Si Stephanus Honorium repererit vivum; ergo Honorius Monothelitas flectere voluit, quod tamen minime potuit. Sed ponamus, Stephanum post mortem Honorii Romam appulisse; ut quid tamen Monothelitis tantis machinationibus impedire

(a) Ita Stephanus S. Sophronii legatus postea anno 619 testatus est in publico consensu concilii Romani sub S. Martino I coll. 2, dum tertia vice Romam venerat. Porro ista Sophronii opera sunt perditata.

(b) Erant miserrima tempora. Persæ idololatræ Orientem vexaverant, Mahomet pseudo-propheta Arabiam sibi subjecerat; is quidem anno 630 fuerat extinctus, sed Muselmanni quotidie proficiebant, Persas cædebant, Romani imperii amplissimas provincias Syriam, Palæstinam, Ægyptum, rapidissimis victoriis subjugaverant. Antiochia ab illis capta fuit anno 638, Alexandria vero 640; postea et Africam occuparunt, ac tandem anno 713 totam fere Hispaniam. Dum Sophronius hæc agebat, Muselmanni Jerusalemæ jam imminabant, quæ, duorum annorum obsidionem passa, anno 636 se tradidit Saraenis, con-

conati sunt, ne sua hæresis innotesceret episcopo Romano, si illi jam habuissent aliquam epistolam Honorii prædicantis unam vel prohibentis duas in Christo voluntates? Epistola Honorii prima in qua dogma Monothelitarum approbatur, dicitur scripta anno 633.

10. An Honorius per epistolas silentium indixerit patriarchis Cyro et Sophronio. — Si epistola Honorii secunda (quæ post annum 680 primum innotuit) sit genuina, 1° Honorius papa ad Sophronium et Cyrum patriarchas scripsit, ut uterque abstinere a prædicandis una vel duabus in Christo operationibus; 2° legati a Sophronio ad Honorium missi promiserunt quod Sophronius ab asserendis *duabus* operationibus certo cessaturus sit, dummodo et Cyrus abstineat ab astruenda *una* operatione. Verum hæc secunda Honorii epistola mihi videtur fictitia. En meas rationes! 1° incredibile est quod S. Sophronius (quidquid interim sit de genio Honorii) consensurus fuisset in suppressionem duarum voluntatum, vel ejus legati id promiserint. 2° Primus S. Sophronii legatus fuit Stephanus Doriensis, quem num. præc. audivimus; is sane talia non promisit Honorio, etiam supposito quod hunc vivum repererit. Insuper 3° nulla exstat epistolarum Honorii ad Sophronium et Cyrum patriarchas; et 4° Sophronius nullam ab Honorio accepisse videtur.

11. An Sophronius ansam hæreseos dederit. — Huic S. Sophronio et alia per Monothelitas illata est calumnia, nempe quod ille, quia importuno tempore *duas* voluntates prædicare cœpit, causa fuerit ut alii *unam* tantum asseruerint. Hanc calumniam diluit S. Maximus (d) testatus 1° quod Sergius sparso prius libello Mennæ, et alio Theodori Pharanitani, et datus ad Cyrum p. L. adhuc episcopum Phasadis epistola unam voluntatem stabilire jam conatus fuerit, dum Joannes eleemosynarius, Cyri in cathedra Alexandrina antecessor, adhuc vixerat; 2° quod postea Sophronius (forsan adhuc monachus) ad Sergium profectus fuerit, humillime ad pedes Sergii provolutus, hunc per passionem Christi obsecratus fuerit: *ne vocem hæreticorum olim probe a SS. Patribus superioribus extinctam renovaret.* Quis jam fuit auctor scandali? An Sophronius? Hæc S. Maximus de S. Sophronio. Nunc regrediamur ad pontifices Romanos.

sentiente tandem S. Sophronio, qui Christianis Palæstinis securitatem pactus est et obtinuit, ac paulo post obiit.

(c) Consonat S. Maximus in ep. ad Petrum illustrem scribens: *quæ hos (Monothelitas) non regavit Ecclesia? quis pius et orthodoxus non supplicavit antistes? Quid autem et divinus Honorius? Quid post illum Severinus senex? Qui scger Joannes? Porro is qui nunc præsidet beatissimus Theodorus omisitne quidquam supplicationi conveniens? En I divus Honorius circa annum 645 numerabitur primus inter eos qui se Monothelitis opposuerant.*

(d) Vid. Disputatio S. Maximi cum Pyrrho relata a Baronio et aliis. Pyrrhus fuerat Sergii in cathedra Cypriana et hæresi successor. Pyrrhus fatam historiam de Sophronio p. t. jam defuncto objecerat Maximo. Pyrrhus ex illa disputatione fuit conversus. Vid. n. 18.

12. *Honorio succedit Severinus.* — Honorius obiit anno 638 in Octobri. Post sesqui annum (a) successit Severinus Romanus, qui duobus tantum mensibus (b) sedit, defunctus anno 640. Imperator illo tempore erat Heraclius, Monothelitarum patronus, hujus minister Isacius patricius et exarchus Italiae post mortem Honorii Romam venit, primates Ecclesiae singulos in singula eiecit exsilia, res ab Honorio relictas et episcopium Lateranense immensis opibus plenum deprædatus est. Partem spoliis accepit imperator.

13. *Ecchesis Heraclii publicatur.* — Anno 639 (vitæ suæ ultimo) Sergius Cplitanus divulgavit novam fidei expositionem quæ dicta fuit *Ecchesis Heraclii*, quia sub hujus nomine publicata. In ea cæteroquin catholica dicebatur: *Confitemur unicam in Christo voluntatem.* Cyrus Alexandrinus Ecchesin approbavit, sed monuit Sergium: *Hanc etiam debet profiteri communis frater noster Severinus, qui ordinatur.* S. Martinus I in concilio Lateranensi testatus est quod *Ecchesis nunquam fuerit suscepta aut admissa, magis autem condemnata et anathematizata ab apostolica auctoritate.* Interim Ecchesis illa publice appensa fuit Constantinopoli.

14. *Ecchesis a Joanne IV damnatur. Fuerat composita a Sergio Cplitano.* — Anno 640 in cathedra Petri successit Joannes IV Dalmata. Is, convocato Romæ concilio, Ecchesin damnavit, et Monothelitarum hæresin anathematizavit. Exemplum papæ illico secuti sunt episcopi Africae. Ita Theophanes apud Baronium. Heraclius Joanni IV papæ rescripsit: *Sergius (ante annos quinque) Ecchesin composuit, et rogavit ut nomine meo ederetur, et manu mea signaretur, id ipsius precibus dedi. Nunc vero, cum videam inde disceptationes oriri, omnino notum facio me hujus scripti auctorem non esse.* Hucusque nulla facta est mentio quod Honorius papa contra duas in Christo voluntates in favorem Monothelitarum aliquid ediderit.

15. *Epistola Honorii objecta a Monothelitis; explicata a Joanne papa.* — Anno 641 die 11 Februarii obiit Heraclius. Ecchesis permansit appensa; iusu-

(a) Forsan Severinus a clero electus est, sed ab imperatore tarde confirmatus et hinc non prius consecratus.

(b) Quod Severinus Ecchesin damnaverit tacerunt veteres; hinc negarunt Baronius, Combefisius: affirmat Pagius quia in libro diurno Romanorum pontificum recitatur sequens fidei professio a Romano pontifice olim emitti solita: *Profitemur cuncta decreta pontificum Severini, Joannis, Theodori, Martini, qui duas naturales operationes professi sunt.* Verum ille liber diurnus non gaudet auctoritate publica.

(c) Hæc dicitur fuisse scripta anno 632: in dogmaticis, ut infra videbimus, consona est Ecchesi; cur a Sergio vel Heraclio producta non est, si hinc revera faverit? Cur Sergius, si sibi de consensu Honorii conscius fuerit, suam Ecchesin per plures annos occultavit? cur non publicavit vivente Honorio? Pagius ait: «Sergius noluit Honorium vivum irritare.» Ast quomodo irritari potuisset Honorius, si hujus epistola sit genuina? In hac Honorius scribit

per sparsum est utique a Monothelitis quod Sergius olim ab Honorio epistolam (c) accepisset faventem uni in Christo voluntati. Igitur Joannes IV papa manu ejusdem abbatis, quo ceu secretario Honorius u. 6 usus fuerat, scripsit epistolam ad Constantinum III imperatorem, Heraclii filium, seu apologiam pro Honorio, quem vocat *patrem catholicum, sanctæ memoriæ papam*; ait: *Subtilissima veritate, quæ ante breve tempus gesta sunt; enarrabo. Sergius Honorio significavit quod quidam in Christo duas contrarias dicerent voluntates; quo præfatus papa comperto, rescripsit ei quod Salvator noster sicut esset perfectus Deus, ita esset et homo perfectus, sine peccato et idcirco unam voluntatem humanitatis habere sicut Adam ante peccatum, non duas contrarias quemadmodum nos qui de peccato Adæ sumus geniti. Prædictus ergo decessor meus docebat non fuisse in Christo sicut in nobis peccatoribus voluntates mentis et carnis contrarias, quod quidam ad proprium sensum convertentes, divinitatis ejus et humanitatis unam eum voluntatem docuisse suspicati sunt (d), quod veritati omnimodis est contrarium (e).*

Ecco! ergo Honorius a Joanne papa ab omni suspicionem hæreseos (f) absolvitur litteris ad imperatorem datis. Hac occasione potuissent, imo debuissent Cplitani postea producere epistolam Honorii, si hæc Ecchesi favisset, et Joannem papam convincere mendacii. Constantinus tribus tantum mensibus regnavit, veneno a noverca sublatus. Ecchesis permansit affixa. Joanni papæ nemo contradixit.

16. *Theodorus papa. Pyrrhus aufugit. Paulus hæreticus substituitur.* — Anno 641 Joanni papæ successit Theodorus Jerosolymitanus. Pyrrhus (qui Sergio successerat anno 639), quasi conscius necis Constantino illatæ, sub Constante Constantini filio rebellionem a plebe passus, anno 642, Constantinopoli aufugit in Africam, quæ ab imperatore defecerat. Pyrrho a Constante imperatore substitutus est Paulus; is sui promotionem, ut moris erat, renuntiavit papæ, et fidem tunc simulavit catholicam. Papa (quia Pyrrhus adhuc vivebat necdum legitime depositus) renuit Paulum interim agnoscere; jussit suo apocrisario

Sergio: *Hæc nobiscum prædica, ea vobiscum unanimiter prædicamus.* Vid. n. 23-25.

(d) Ob hoc Honorius dici nequit accusatus fuisse.

(e) Ecchesin papa his perstrinxit verbis: *Veheementer exoptamus ut libellum publice affixum diripi jubens, qui omnibus fidelibus in Occidente, imo et populo Cplitano scandalo fuit. Eia! dum regnum auspicias, da istud precibus Ecclesiae matris tuæ!*

(f) Thomassinus, diss. 26 in synodum vi, contendit quod Honorius postea, nempe in synodo vi, merito fuerit condemnatus, quia, licet ex cathedra Romana (cum nullam celebraverit synodum) hæresin non docuerit, in sua tamen privata ad Sergium epistola contra fidem catholicam offendit. Ast Thomassinus obstat Joannes V papa locutus de illa ipsa privata epistola, quam hæreticam fuisse putat Thomassinus. Thomassinus etiam obstat S. Maximus græcus n. 18 citandus, qui, similiter cœvus, contra Pyrrhum Monothelitam asseruit, nihil hæreticum in illa epistola fuisse traditum.

Martino et aliis, ut causa Pyrrhi (cujus scripta exstabant publica, et crimina erant notoria) juridice prius inquireretur. Paulus hæc non curavit, imo postea papæ perscripsit: *Credimus in Christo unam esse voluntatem.*

17. *Episcopi Cypri ad Theodorum papam.*—Anno 643 episcopi Cypri in sua synodica ad Theodorum papam confessi sunt, quod *Deus sedem Romanam constituerit firmamentum fidei immobile: institerunt quatenus Eccliesis deponeretur Constantinopoli, vel ejus fautores anathematizarentur. Tu es Petrus, aiunt ad Theodorum; tu profanarum hæresium depositor existis, tu princeps et doctor orthodoxæ et immaculatæ fidei.* Hi episcopi, qui ad martyrium se paratos asseruerunt, videntur ignorasse, quod Honorius Theodori antecessor Monothelitis consenserit, aut fidem maculaverit catholicam.

18. *Monothelitæ epistolam Honorii sinistre interpretantur.*—Anno 645 Pyrrhus in Africa cum S. Maximo monacho doctissimo (qui Constantinopoli eo jam olim emigraverat) disputationem habuit publicam, quæ adhuc exstat apud Baronium et alios. In ea Pyrrhus, pro una certans voluntate, ad auctoritatem provocavit pontificum Romanorum, effatus: *Quomodo igitur Vigilus papa Romanus libellum a Mena Cypriano oblatum, qui unam voluntatem continebat, accepit (a)?* MAXIMUS: *Admiror quomodo patriarchæ cum sitis, audetis mentiri (b); tuus antecessor ad Honorium scripsit, commonefactum quidem de eo libello, non autem oblatum, nec ostensum. Tu ad Joannem papam scripsisti, o'latum (c) esse et ostensum, lectum etiam per Constantinum quæstorem. Utri igitur credemus, tibi an tuo decessori? Uterque enim non potest verum dixisse....*—PYRRHUS: *An antecessor meus istud scripsit?* MAXIMUS: *Scripsit.*—PYRRHUS: *Sit ita de Vigilio; quid de Honorio, qui aperte antecessori meo unam Christi voluntatem tradidit?*—MAXIMUS: *Quis fuerit fide et auctoritate dignus epistolæ interpretes, qui eam ex persona Honorii scripsit adhuc superstes, et qui totum Occidentem cum aliis virtutibus, tum dogmatibus fidei christianæ illustravit, an ii qui Constantinopoli, quæ ex corde erant loquebantur?*—PYRRHUS: *Qui hanc composuit.*—MAXIMUS: *Is igitur ipse, cum ad Constantinum imperatorem ex persona S. Joannis papæ scriberet, dixit: Unam voluntatem diximus in Domino, non divinitatis ejus et humanitatis, sed humanitatis solius. Cum enim Sergius scripsisset quod quidam duas in Christo voluntates contrarias dicerent, asseruimus Christum non duas vo-*

(a) Vigilus papa anno 547 Constantinopoli præsens fuit; tunc Menas patriarcha Cyprianus ei libellum tradidisse dicitur, sed falso. Si papa acceptaverit, tunc et tacite approbasse dici posset.

(b) Nemo putet hæc ex mero æstu disputationis aut odio esse dicta; nam S. Maximus hæc acta publicavit, postquam Pyrrhus jam conversus et antiquam relapsus fuerat.

(c) Quod libellus ille a Mena non fuerit Vigilio papæ oblatum, postea comprobatum est in synodo vi. Vid. n. 37.

(d) Ex hoc patet quod Honorius epistolam dicta-

luntates contrarias habuisse, carnis nempe et spiritus, sicuti nos habemus post peccatum. Hoc autem ita esse argumentum evidens est meminisse membrorum et carnis, quæ quidem de divinitate illa accipi non permittunt.—PYRRHUS: *Simplicius antecessor meus accepit hoc.*—MAXIMUS: *Rem ipsam loquor: nihil me tam ab antecessore tuo abalienavit, quam mutabilitas ejus et inconstantia, id est, in alias alio tempore transire sententias, et in nullo sensu permanere... Quid autem necesse fuit proponere chartas, id est Eccliesin, etc.?* Pyrrhus tandem victas dedit manus, ut n. seq.

19. *Monothelitæ epistolam Honorii vertendo in Græcum corruerunt.*—Porro Monothelitæ epistolam Honorii non solum sinistre interpretati sunt, sed jam ætate S. Maximi eam nonnihil corruerunt. S. Maximus ep. ad Martinum apud Natalem adduxit Joannis abbatis, qui epistolam Honorii scripserat, testimonium asserentis, *quod Honorius nullo modo mentionem per numerum fecerit unius omnimodæ voluntatis, licet hoc nunc sit factum ab his, qui hanc in Græcam vocem interpretati sunt (d), sed docuerit absentiam ejus voluntatis, quæ in nobis est reprobata, colluctans contra spiritum.* Interim epistola quæ nunc exstat, Honorii quoad magnam partem videtur genuina, quia continet assertiones ab ipso S. Maximo diserte indicatas. Sed an tota sit genuina examinabitur postea a n. 25.

Pyrrhus a S. Maximo conversus, ivit Romam, errores sponte abjuravit, a Theodoro papa pristinae dignitati patriarchali restitutus, sed quando Ravennam pervenit mor relapsus est, et in Orientem rediit, obiit anno 652; an suam sedem post mortem Pauli anno 651 defuncti recuperaverit, ut variis artibus tentavit, non satis constat.

20. *Pyrrhus et Paulus excommunicantur.*—Paulus interea a papa aliisque episcopis admonitus fuerat, ut clarius suam fidem ediceret, rescripsit vero: *Christum habuisse unam voluntatem, non vero duas voluntates contrarias; addidit: hanc fuisse doctrinam Sergii, Honorii, SS. Cyrilli, Athanasii, Gregorii Theologi, totiusque synodi Chalcedonensis, adeoque et S. Leonis I papæ.* Tandem statuit tollere Eccliesin, permovit vero Constantem imperatorem, ut publicaret edictum quo utrique parti silentium imponeretur, ut neque una, neque duæ voluntates nominarentur. Id vocatum est *Typus Constantis vel Constantii.* Circa annum 648 Pyrrhus (e) et Paulus a Theodoro papa excommunicati sunt.

21. *S. Martinus I damnat Typum Constantis, Ser-*

verit Latinam, et ipsemet vel ejus secretarius eam non transtulerint in idioma Græcum. Græci, qui Honorium in synodo vi (si hujus acta sint genuina) damnarunt, gloriati sunt quod epistolam ejus originalem invenerint Latinam et hujus interpretationem Græcam, et ob has tunc inventas Honorium papam anathematizarunt. Ast non est verosimile quod Honorius papa interpretationem Græcam superaddiderit, saltem hanc ignoravit S. Maximus.

(e) Theophanes Græcus et auctor libelli synodici referunt, quod Theodorus papa, dum Pyrrhum excommunicare voluit, *divinum calicem gustaverit et*

gium, etc. — Theodoro anno 640 successit S. Martinus I, olim, qua Theodori papæ apocrisarius, Constantinopoli moratus; is eodem anno synodum congregavit episcoporum 105. Occasio hujus synodi videtur fuisse quia imperator a neo-electo papa exegerat approbationem sui Typi. Tunc causa Monothelitarum plenius discussa est, damnantur Constantii Typus (a), Heraclii Ecthesis, Sergius, Pyrrhus Cplani, Cyrus Alexandrius, Theodorus Pharanitanus (b). Concilio interfuit S. Maximus, licet, quia tantum abbas, non subscripsit.

22. *S. Martinus et S. Maximus persecutionem patiuntur, quorum alter contra Typum pererat.* — Imperator valde exacerbatus jussit Martinum Roma abduci Constantinopolin. Papa carceres, gravissimas ærumnas perpassus, in exsilio expiravit anno 654, die 12 Novembris, qua colitur ut martyr, miraculis ante et post mortem clarus. Similiter S. Maximus, Constantinopolin pertractus, lingua et manu crudeliter mutilatus, carceribus, ærumnis, exsilio, aliisque pœnis confectus est anno 658 prope octuagenarius. Is quam maxime tentatus fuerat, ut cum Ecclesia communicaret Cplana, quod constantissimus renuit, accusatores suos Monothelitas variorum mendaciorum reos liberrime pronuntiavit, et quæ olim Romæ contra Typum edixerat, intrepidus Constantinopoli in judicio repetiit: *Typus destruit symbolum... Idem remedium Ariani ætate Constantini magni datis literis proposuerunt: supprimamus voces: substantialis et substantia diversus, ut uniantur Ecclesie. At non consenserunt Patres nostri, sed huic paci persecutionem et mortem præterierunt, quamvis huic remedio Constantinus faverat. Nunquam imperatorum aliquis Patres eo adducere potuit, ut ætatis suæ hæreticis conniverent adhibendo voces ambiguas, sed semper usi sunt vocibus claris, quæstioni propriis et congruis.* Hic fuisset palmaris occasio excipiendi quod etiam Honorius (si hujus epistolæ, prout nunc exstant, et anno 680 in concilio Cplano fuerunt productæ, jam tunc fuissent notæ) jussisset vocem unius vel duarum

ex vivo sanguine in atramentum stillaverit, et ita propria manu depositionem Pyrrhi excommunicati scripserit. Verum Beda auctor proxime coævus, Anastasius Bibliothecarius et alii Latini illam de adhibito Christi sanguine circumstantiam ignorarunt. Vid. Baronius ad annum 648, n. 15. Pagius censuit illum excommunicandi modum fuisse Græcis usitatum, quia Nicetas in Vita S. Ignatii Cplani asserit quod in concilio Cplano anno 869 Photium Patres excommunicaverint *calamum ipso Salvatoris sanguine tingentes.* Verum illa circumstantia in Actis, quæ exstant integra, non legitur. Nicetas tamen, qui claruit anno 880, addidit: *illam circumstantiam accepi ab iis qui norunt.* Vid. Baronius ad annum 869, n. 39.

(a) Cum imperator in suo Typo sub gravissimis pœnis excommunicatis, depositionis, confiscationis bonorum et exsilio prohibuerat ne quis duas vel unam in Christo voluntates prædicaret; hæreici jocati sunt dicendo quod catholicos nunc tandem puderet confiteri veritatem, nempe unam vel duas voluntates.

(b) In hac synodo etiam prælectæ sunt epistolæ Cypri Alexandrii ad Sergium Cplanum, ejusque

voluntatum esse supprimendam. En clausulas ex dictis epistolis concernentes.

23. *Epistola Honorii papæ prima, cujus exordium videtur non genuinum.* — Honorius in sua epistola prima dicitur ita exorsus esse: *Scripta fraternitatis vestræ suscepimus, per quæ contentiones quasdam et novas vocum quæstiones novimus introductas a Sophronio quodam tunc monacho, nunc autem, ut audimus; episcopo Jerosolymitano, adversus fratrem nostrum Cyrum Alexandriæ antistitem, unam Christi operationem conversis ex hæresi prædicantem. Qui denique ad vestram fraternitatem Sophronius veniens, querelam hujus modi deponens, multiformiter eruditus, petiit ut ea quæ voce a vobis acceperat, scriptis declararentur: quarum litterarum ad eundem Sophronium directarum suscipientes exemplar et influentes satis provide circumspicteque fraternitatem vestram scripsisse, laudamus novitatem vocabuli auferentem, quod posset scandalum simplicibus generare. Nos enim, etc.* Hoc est exordium epistolæ primæ, quod mihi videtur non genuinum (c), et fuisse ignotum S. Maximo et Stephano, Sophronii postea legato. Insuper epistola Sergii ad Sophronium, quam Honorius approbaverit, alibi non legitur unquam producta fuisse.

24. *Confirmatio satis catholica.* — Post multa alia, quæ omitto, sequitur: *Unde unam (d) conflentem voluntatem Christi, quoniam aperte a divinitate assumpta fuit nostra natura, non peccatum. In illa scilicet est natura quæ creata est, non quæ corrupta fuit post transgressionem... Alia enim lex in membris aut voluntas diversa et contraria non fuit in Christo... Etsi enim scriptum est: non veni facere voluntatem meam, sed ejus qui misit me, Patri. Et: non sicut ego volo, sed sicut tu vis, Pater, et alia hujusmodi; non sunt hæc diversæ voluntatis, sed dispensationis humanitatis assumptæ. Ista enim propter nos dicta sunt, quibus dedit exemplum, ut sequamur vestigia ejus: pius magister discipulos imbuens, ut unusquisque nostram non propriam,*

responsoria, et alia Monothelitarum argumenta. Cyrus in suo capitulo septimo adduxerat verba S. Dionysii Areopagitæ attribuentis Christo unam operationem *theandricam* seu Deo-viralem. Catholici libros Dionysii (quos esse spurios censent critici moderni) supposuerunt esse genuinos, et advertunt quod S. Dionysius de Christo quidem *novam* operationem, sed non *unam* (ut Cyrus dixerat) prædicaverit theandricam. Quia in Christo una persona divina est, quævis ejus operatio humana vocari potest *theandrica*.

(c) Illustrissimus Bartholi, in universitate Patavina olim professor canonum, postea episcopus Feltrienis, et Josephus Widmann theologiæ professor Eustettensis, in Theol. dogmatica anno 1776 Augustæ impressa jam advertunt, hanc primam Honorii epistolam fuisse a Monothelitis corruptam, secundam vero, de qua n. 26, totam ab iisdem hæreticis suppositam esse.

(d) Hæc vox, *una*, in epistola originali Latina non fuit posita; vid. n. 19. Epistolæ Honorii, quas nunc habemus, desumptæ sunt ex Actis Græcis synodi infra referendis: annus et dies quibus illa epistola ab Honorio fuerit scripta desunt.

sed Dei Domini potius in omnibus præferat voluntatem. » Hæc ultima profecto catholica sunt, et clarissime astrunt voluntatem in Christo humanam, quam negabant Monothelitæ. Igitur hæc pars videtur fragmentum genuinum epistolæ ab Honorio scriptæ, cui sequens epilogus fuit assutus.

25. *Epilogus suspectus faveat Typo Constantis.* — « Non oportet cum quibusdam balbutientibus unam aut duas in Christo operationes prædicare... Utrum una aut duæ operationes debeant dici aut intelligi, non expedit ad dogmata transferri, ea grammaticis reliquimus... Oportet illa evertere quæ novitate vocis cognoscuntur sanctis Dei Ecclesiis parere offensionem, ne forte qui sunt infantes, offendentes in appellatione duarum operationum existiment nos sentire id quod Nestoriana insania; aut si unam Christi operationem consteamur, ne stultam Euty-chianistarum nos attonitis auribus confiteri existimemur... Satiis existimamus ut naturarum ponderatores, otiose negotiantes, et turgidi adversus nos insonent vocibus ranarum philosophi, quam ut simplices et humiles Christiani possint remanere jejuni (a)... Hæc nobiscum fraternitas vestra prædicet, sicut et nos ea vobiscum unanimiter prædicamus: hortantes vos ut unius vel geminæ novæ vocis inductum operationis vocabulum aufugientes, unum nobiscum Jesum Christum Filium Dei vivi in duabus naturis operatum fide orthodoxa et unitate catholica prædicetis. »

Quam belle hanc Honorii adhortationem pro se adducere potuissent Constans imperator et Paulus Cplitanus, si eam scivissent qui Typum defendebant. Porro exordium et epilogus non conveniunt confirmationi, ut perpendenti patebit; argumentum epistolæ erit sequens: *Christus non habuit duas voluntates contrarias; ergo non debemus de Christo prædicare vel duas vel unam.*

26. *Epistola Honorii secunda, quæ videtur spuria.* — Epistola Honorii ad Sergium secunda nunquam fuerat ab aliquo citata; producta primum est anno 681 in concilio Cplitano; non fuit ex integro prælecta et actis inserta, sed bibliothecarius pro suo libitu (b) Patribus recitavit duo fragmenta sequentis tenoris: « Scripsimus etiam ad Cyrum fratrem no-

(a) Hæc vox non est docentis Ecclesiam, sed metuentis lucem veritatis. Si confessio duarum operationum faveat Nestorianis, hæc non ideo supprimenda est: aut si Euty-chiani veritatem teneant asserendo unam in Christo voluntatem, eis contradicendum non est; veritas enim ex ore etiam hæreticorum prolata debet catholicis esse grata. Tunc simplices Christiani manerent jejuni, si, dum interrogaverint, an una vel duæ voluntates sint in Christo, vel: an Christus qua homo præditus sit voluntate, turgidus doctor Ecclesiæ has interrogationes contemneret ut voces ranarum, et renueret categoricam dare responsionem. Ex hoc silentio catholici offendi debuissent, et hæretici quam maxime gloriari potuissent. Id Honorius papa non perspexisset?

(b) Bibliothecarius a nemine fuit admonitus, ut integram prælegeret epistolam, vel partem duntaxat.
(c) Constans imperator edendo Typum fuisse ex-secutor litterarum apostolicarum Honorii papæ.

strum Alexandrinæ civitatis antistitem, ut everteret appellatio novæ inventionis unius vel duarum operationum, quod... debet expelli appellatio recens introductæ unius seu duplicis operationis a prædicatione rectæ fidei (c). Qui autem hæc dicunt, quid aliud suspicantur quam ad similitudinem appellationis unius aut duarum naturarum Christi Dei nostri, ita etiam unam aut duas operationes (d)? De quo præclare dicit divina Scriptura: *unius autem operationis aut duarum esse aut fuisse Christum intelligere aut proferre, est plane vanum (e).* » In actis sequitur:

Habet autem etiam sic hæc epistola ad finem: « et hæc quidem censemur per præsentis litteras esse declaranda, ut instruantur qui dubitarunt. Quod autem attinet ad dogma, neque unam neque duas operationes definire, sed utrasque naturas in uno Christo unitas cum alterutris societate operantes et agentes (f) confiteri debemus. Non oportet nos definire aut prædicare unam aut duas operationes. Consentimus vestræ sanctitati... Scribimus præterea ad fratres nostros Cyrum et Sophronium episcopos, ne de cætero in nova voce, nempe in appellatione unius aut duplicis operationis, insistere aut perseverare cernantur... Licet cum eis quos Sophronius misit, egerimus, ne duarum operationum appellationem deinceps pergeret prædicare: quod quidem omnino promiserunt prædictum virum esse facturum, si Cyrus desinat dicere unam operationem. »

Hæc epistola mihi videtur indigna S. Honorio dictante, et Joanne abbate (qui fuit vir doctissimus) concipiente vel scribente. Vid. n. 10. Juxta epistolam primam Sophronius jam acquieverat Sergio. Vid. n. 23. Nunc Honorius iterum scripturus est ad Sophronium et Cyrum? Qui sunt illi legati qui a Sophronio missi, ad Honorium pervenerunt, qui Honorio promiserunt Sophronium esse cessaturum a prædicanda duplici voluntate, et quidem sub conditione, si Cyrus desinat dicere unam?

27. *Successores in Cathedris Romana et Cplitana.* — In cathedra Romana S. Martino successerunt Eugenius, dein Vitalianus, tunc Adeodatus, dein Donus, denique S. Agatho, sub quo anno 680 congregata fuit synodus vi, de qua n. 1.

Post Paulum in sede Cplitana fuerunt Petrus, Tho-

D Hinc Pseudo-Bossuetus in *defensione declarationis eleri Gallicani, lib. vii, c. 23*, contendit quod S. Martinus I damnando Typum Constantis, etiam Honorium, presso licet nomine, eodemnaverit. Admitto, si hæc Honorii epistola sit genuina. Sed an S. Martinus papa, pro dogmate duarum voluntatum martyr fortissimus, etiam sat æquus fuit, dum imperatoris edictum damnavit et de hac Honorii epistola (si eam sciverit) altum tacuerit? Cuiusmodi quod eam ignoraverit.

(d) Ita sane, quia in Christo confluemur duas naturas, etiam admittimus duas voluntates operantes, duas operationes.

(e) Si Scriptura divina id habeat, tam catholici in synodis Romana et Cplitana, quam Monothelitæ, iam etiam Sergius, Cyrus, etc. contra illam peccarunt.

(f) Si utraque natura operetur et agat, ergo datur duplex voluntas, duplex operatio.

mas, Joannes, Constantinus, Theodorus et Georgius. A magis prævidit adhortatoriam epistolam facere ad vestram paternam beatitudinem, quam et direxit, ut notum erit. Sed postea interrogavimus eundem Theodorum et Macarium patriarcham Antiochenum (c), quænam esset difficultas inter vestram apostolicam sedem et ipsos; responderunt nobis quod verba quædam novitatis intronata sunt, aliquibus quidem ex imperiis hæc introducentibus, aliquibus vero incongrue scrvantibus incomprehensibilia opera Deiligitur hortamur vestram beatitudinem huc dirigere viros utiles, modestos, peritos, indutos personam vestræ apostolicæ sedis ejusque concilii, deferentes et libros quos oportet proferri, quatenus convenientes cum Theodoro et Macario perscrutentur cum omni mansuetudine et modestia... Dirigantur quidem ex Ecclesia vestra (si ita videbitur) tres personæ vel plures, quantæ placuerint: ex concilio autem Romano episcopi duodecim.

28. *Imperatoris synodum generalem convocantis epistola ad papam.* — Anno Æ. V. 678 imperator Constantinus IV Pogonatus, seu Barbatus, post pacem cum Saracenis initam cogitavit et de pace reddenda Ecclesiis, quæ a tempore Heraclii prævi sui fuerant divisæ. Voluerat synodum convocare ex Latinis et Græcis universalem; sed quia talis congregatio fuisset difficilior, statuit solos Orientales Constantinopolin convocare, ita tamen, ut papa Romanus per suos et Romanæ synodi legatos interesse dignaretur, quibus imperator sumptus ad tantum iter necessarios obtulit. En extractum epistolæ ad Donum papam:

« Constantinus imperator Dono archiepiscopo antiquæ nostræ Romæ et universali papæ... Dum ordinatus esset Theodorus hujus nostræ regis urbis, suggestit nostræ serenitati, suspectum se esse dirigere consueta synodica ad vestram paternam beatitudinem, ne forte non recipiantur, sicut et sub prædecessoribus ejus patriarchis factum est. Sed quia

(a) Constantinopolin ab anno 656, quo Thomas patriarchatum suscepit, obsidione bienniali fatigatum fuisse, neque Theophanes, qui per singulos annos imperatorum res gestas recensuit, neque ullus alius Græcorum vel levissimè meminisse reperitur. Ita Baronius ad annum 656, n. 40, ubi putat Acta concilii Cpliani multis mendaciis fuisse repleta. Ex Actis S. Maximi constat quod is Cplii præsens cum Thoma seu hæretico communicare constanter renuerit.

(b) Nomen Honorii mea opinione fuit a Cplianis in diptycha receptum, quam primum ille gubernacula Ecclesiæ suscepit, et ideo non expunctum a Theodoro, quia tempore Honorii nondum eruperat publicum dissidium. Insuper Honorius erat æstimatus major, quam qui a Cplianis contemni potuerit, seu non recipi in diptycha.

(c) Theodorus paulo post fuit depositus, quæ de causa non satis constat: successorem habuit Georgium, ut ex Actis synodi sextæ elucescit: anno 672 Jenuo patriarcha evasit Cplianus. Macarius fuit pertinacissimus Monothelita et ideo in synodo sexta depositus et anathematizatus.

(d) Quod Monothelitæ gloriati fuerint Honorium negasse duas voluntates, undequaque elucescit. Vid. n. 6. Qui Honorio successerunt nimis aperte Mono-

« Multum nobis instantiam fecerunt tam Theodorus quam Macarius patriarchæ, ut ejiceretur Vitalianus e diptychis, aserentes Honorium memorari in diptychis propter honorem apostolicæ sedis antiquæ nostræ Romæ. Nam non acquieverunt, ut memorentur patriarchæ, qui post Honorium (d) fuerunt in prædicta S. Romana Ecclesia. Sed non permisimus ut Vitalianus ejiceretur e diptychis... *Subscriptio*: Divinitas te servet per multos annos, sanctissime ac beatissime Pater. » Illa epistola fuit data Cplii pridie Idus Augustas, indictione sexta, seu die 21 Augusti, anno 678.

29. *Epistola imperatoris ad patriarchas Cplianum et Antiochenum.* — Eodem anno 678 obiit Donus, et epistola imperatoris tradita est S. Agathoni successori. Is se obtulit paratum ad mittendum legatos; igitur imperator litteras quoque dedit ad Georgium Cplianum hujus tenoris: « Imperator Constantinus... Georgio archiepiscopo Constantinopoleos et universali patriarchæ (e). Adhortantes sancimus, congregare vestram paternam beatitudinem (f) omnes qui ad ejus sanctissimam sedem pertinent episcopos-inthelitas condemnarunt.

(e) Titulus patriarchæ universalis de jure et vi concilii Chalcedonensis competit solis pontificibus Romanis, ab his tamen ex modestia non adhibitus, sed a Sergio et Pyrrho Cplianis arroganter usurpatus. Dum sæculo viii Tharasius patriarcha Cphanus ab imperatoribus appellatus fuerat patriarcha universalis, illius Hadrianus I papa imperatoribus perscripsit illam appellationem adversari canonibus et traditioni. Vid. Bollandistæ Diss. prævia ad Tom. I Augusti de Patriarchis Cplianis, n. 309 et 323.

(f) Equidem volo impugare authenticam hujus epistolæ; attamen monendum duxi quod magna diversitas sit in stylo scribendi, si editionem Latinam attendamus. Epistola prima n. præc. relata quæ ad papam data est, habet hanc superscriptionem: *Imperator Constantinus fidelis magnus imperator sanctissimo archiepiscopo Romæ et universali papæ: data pridie Augustas Constantinopoli indictione sexta.* Secunda hanc: *Imperator pius pacificus Constantinus fidelis in Jesu Christo, Deo sanctissimo ac beatissimo archiepiscopo Constantinopoleos et universali patriarchæ: data quarto Idus Septembris Constantinopoli imperante domino piissimo perpetuo Augusto Constantino imperatore anno 28, et post consulatum ejus anno*

hanc nostram regiam urbem, quatenus diligentissima inquisitio fiat dogmatis de voluntate, operatione, Christi veri Dei nostri; innotescere quoque super hoc et Macario archiepiscopo Antiochenae magnae civitatis, quatenus et ipse de propria synodo episcopos prae paratos faciat pro hoc ipso huc congregari (a). Jam enim super hoc adhortati sumus per litteras nostras Donum, apostolicae sedis antiquae Romae praesulem, et illo defuncto Agatho nuper ordinatus papa in apostolica sede praedicta nostras litteras suscipiens destinavit in praesenti propriam ejus indutos personam Theodorum et Georgium presbyteros et Joannem diaconum; ex persona vero totius ejus concilii, Joannem et Abundantium et Joannem episcopos eum ceteris clericis et monachis, qui et porrexerunt nobis duas suggestiones, unam quidem ejusdem sanctissimi Agathonis papae, aliam vero concilii ejus. Igitur vestra paterna beatitudo festinet praedictos episcopos celeriter advenire in hanc nostram regiam urbem. » Hae epistola data fuit die 10 Septembris (b) anno 680.

30. *Synodus Romana sub S. Agathone papa, et legati Cpolim missi.* — Anno 679 (c) S. Agatho papa Romae synodum celebravit episcoporum 125, a quibus unanimiter definitae sunt duae in Christo voluntates et operationes, damnati Sergius, Pyrrhus, etc., de Honorio nulla facta est mentio. Praefatae synodi nomine Cpolim destinati sunt tres episcopi n. praec. indicati, nempe Joannes Portuensis, Abundantius Paternensis et Joannes Rhegiensis. Papa suis legatis expresse injunxit ne in ullam innovationem a Graecis fors tentandam consentirent.

31. *Honorius usque ad annum 680 judicatus est catholicus.* — Hucusque nihil occurrit ex quo colligi valeat quod Honorius vel ab aliquo pontifice vel ab aliquo concilio particulari condemnatus vel etiam legitimo accusatus fuerit ut haereticus vel haereseos fautor. Multa vero hucusque obvenerunt, quae probant Honorium ab omnibus judicatum esse ut vere catholicum, et ultra xl annos post mortem suam in possessione bonae fidae perdurasse. Duae epistolae,

12. Vid. n. 32, ubi annus post consulatum 13 componitur cum anno Constantini 27. Insuper superfluum videtur ut imperator Constantinopoli existens ad patriarcham Cplitanum istam scripserit epistolam. Denique Anastasius Bibliothecarius (*In vita Agathonis*) docet legatos Romanos Cpolim ingressos esse 10 Novembris anno 680.

(a) Cur citati non sunt patriarchae Alexandrinus et Jerosolymitanus? forsitan, quia illae civitates pro tunc jam occupatae fuerant a Mahumetanis. Interim illorum patriarcharum legati in Actis concilii comparant.

(b) Igitur 10 Septembris Cpolim jam pervenissent legati Romani, suas epistolas jam extradidissent imperatori, antequam episcopi Orientales fuissent citati, et hi, ut n. 32 dicitur, 7 Novembris synodum inchoassent, adeoque intra duos menses synodus oecumenica fuisset convocata et congregata. Porro et mirum est quod imperator scripserit Agathonem esse nuper ordinatum, cum is juxta Pagium ordinatus fuerit 27 Junii anno 678.

(c) Ita Pagius invicte probat ex eo, quia S. Wil-

quas proposui a n. 32, saltem non nisi in sequenti concilio anno 680, in lucem protractae sunt; sed nunc concilii Acta perpendamus.

§ II. An spectatis Actis synodi sextae Honorius coeert debeat haereticus vel ab Ecclesia damnatus.

32. *Conciliū Cplitanū III, seu synodi sextae actio prima, ordo conveniendi et sedendi.* — Actio concilii Cplitani prima dicitur habita fuisse die 7 Novembris (d) anno 680, Constantini 27, post ejus consulatum anno 13. Heraclii et Tiberii fratrum ejus anno 22, iudictione 9, in trullo seu palatio imperatoris, qui et praesedit stipatus xiii ex-consulibus. Ecclesiastici convenisse leguntur sequenti ordine: 1° legati Agathonis; 2° patriarchae Cplitanus, Alexandrinus per legatum, Antiochenus et Jerosolymitanus pariter per legatum; 3° legati synodi Romanae; 4° legatus archiepiscopi Ravennatensis; 5° xxxiii episcopi Graeci; 6° sex abbates Latini et Graeci (e).

Latini praesentantes sedem apostolicam Agathonis et synodum Romanam primi coeperunt loqui: « Quoniam ante xlvii plus minus annos, qui pro tempore fuerunt praesules hujus regiae civitatis, id est Sergius, Paulus, Pyrrhus et Petrus, nec non et Cyrus quondam Alexandrinae civitatis antistes, insuper et Theodorus, qui fuit episcopus civitatis Pharan, et alii quidam, qui eos secuti sunt, quasdam novitates vocum, contrarias orthodoxae fidei, introduxerunt, unam voluntatem in Christo unamque operationem asseruerunt: multoties apostolica sede desuper pulsante, dehinc supplicante et minime valente hactenus eos a tali sensu abstrahere, quaesumus, ut dicant qui ex parte sunt Ecclesiae Cplitanae, uade hujusmodi vocum adinventae est novitas?

33. *Honorius papa haereseos incusatur, sed non probatur. Macarius in probando voluntatem unam, deficit prima vice.* — Imperator dixit: « Georgius et Macarius patriarchae respondeant ad ea quae dicta sunt a parte sedis apostolicae. » Macarius archiepiscopus Antiochenus cum suo discipulo Petro presbytero monacho, et episcopi Petrus Nicomediensis ac Salomon Claneensis (f), responderunt pro sedibus

fridus ex Anglia interfuit, qui anno 678 Romam iverat appellaturus contra suum archiepiscopum. Baronius et alii arbitrati fuerant synodum esse celebratam anno 680.

(d) Anastasius retulit legatos 17 Novembris ab imperatore in processione solenni fuisse exceptos, et 22 Novembris primam actionem esse habitam in basilica. Igitur auctor Actorum et Anastasius non bene conveniunt.

(e) Ordo sedendi refertur sequens: Patricii et consules ex latere imperatoris: ex imperatoris laeva legati Agathonis et synodi Romanae, legatus Ravennatensis, episcopus Gortynae ex Creta, legatus Jerosolymitanus et reliqui episcopi ex concilio Romano Agathonis: a dextera vero patriarcha Cplitanus, Antiochenus, episcopus Ephesinus, et ceteri episcopi ex patriarchatu tam Cplitano quam Antiocheno. Quod ex patriarchatibus Alexandrino et Jerosolymitano aliqui suffraganei adfuerunt, non additur.

(f) Georgius Cplitanus tacuit, saltem in Actis non legitur fuisse locutus.

Ciptana et Antiochena : « Nos vocum novitates non edidimus, sed quicquid percepimus tam a conciliis universalibus et sanctis Patribus quam a præsulis hujus urbis, id est Sergio, Paulo, Pyrrho et Petro, nec non et Honorio, qui fuit papa antiquæ Romæ, et Cyro, qui fuit papa Alexandriæ, hoc de voluntate et operatione credidimus et credimus et predicamus, et parati sumus ea quæ de eo dicuntur adducere. » Macarius suæ responsioni majorem vim et decorem addidisset, si Honorium vocasset *papam sedis apostolicæ*, quem titulum imperator episcopo Romano tribuerat.

Interim Macarius petiit ut libri sanctarum synodorum in medio producerentur ex patriarchio Ciptano. Libri allati sunt, Stephanus Macarii discipulus ex Actis synodi III, seu Ephesinæ, prælegit orationem in qua S. Cyrillus Alexandrinus asseruit : *Per Christum reges regnant... est enim omnipotens voluntas ejus.* Macarius dixit : « Ecce, imperator, adduxi locum qui dicit unam in Christo voluntatem. Sed exsurgentes qui apostolicam sedem repræsentabant, et quidam episcopi ex synodo Ciptana, ac iudices exclamarunt : « S. Cyrillus male adductus est a Macario, locutus est enim de natura Verbi divina, quæ omnipotentem habet voluntatem cum Patre et Spiritu sancto communem ; et alioquin S. Cyrillus ne numerative quidem posuit unam ejusmodi voluntatem. » Ita in actione prima Macarius succubuit quoad S. Cyrillum et synodum Ephesinam ; de Honorio nullam probationem attulit ; ergo cum fidem non invenerit circa

34. *An accusatio contra Honorium sit interpolata. Legati Agathonis dicuntur tacuisse ad damnationem Honorii.* — Porro et dubitari poterit an periocha de Honorio papa hoc loco non fuerit interpolata. 1º Poterat Macarius gloriari, a Sergio, Paulo, Pyrrho, Petro et Cyro assertam fuisse unam voluntatem, neque probare tenebatur Macarius, quia ob illam doctrinam Sergius, Paulus, etc., fuerant Romæ damnati in conciliis sub SS. Martino I et Agathone pontificibus ; sed quod etiam Honorius unam voluntatem asseruerit, id probare debuisset, quia id olim solemniter negaverant Joannes IV papa et S. Maximus Græcorum doctissimus, quod insuper in nullo iudicio etiam Græcorum decisum fuerat. 2º Si Macarius tam impudens fuisset, ut Honorium Monothelitis palam adnumerari, verosimile non est quod reliqui omnes ad hanc accusationem tacuissent, et signanter quod legati Agathonis papæ vel synodi Romanæ nihil attulissent pro Honorio, præsertim cum, ut n. 38 audiemus, jussi fuerint in nullam consentire innovationem, et Honorium ex rationibus a Joanne papa et S. Maximo allatis facile defendere potuissent.

Aliqui apud Pagium (*Ad. an. 681, n. 9*) dicunt : *Legati S. Agathonis fuerunt nimium timidi.* Ast si hoc, tunc legati fuissent maxime culpabiles, cum ex officio loqui debuissent, et tacuerint in re tam ardua fidem catholicam concernente. Verum quod legati

A fuerint viri recti et intrepidi, cunctæ circumstantiæ loquuntur.

Natalis (*Prop. 1, obj. 2*) ait : *Legati fuerunt idiotæ.* Resp. : Quoad scientias sæculares, *concedo* ; in rebus fidei et historia Ecclesiastica, *nego*. Unus eorum postea ad cathedram Petri evectus est.

Alii asserunt : *Legati permittendo ut unus Honorius licet summus pontifex (licet innocens vel non convictus) hæreticis accenseretur, fecerunt prudenter, quatenus hoc modo facilius a Macario et cæteris Græcis impetrarent, ut Sergius, Pyrrhus, Paulus et Petrus Ciptani Monothelitis adnumerarentur.* Ast hæc prudentia juxta meam theologiam fuisset graviter illicita ex parte Latinorum, et præsupponit cunctos Græcos fuisse homines non æquos, qui consensuri non fuissent ut damnatio, quæ in Sergium, Pyrrhum, etc., Ciptanos in conciliis Romanis jam lata fuerat, repeteretur Constantinopoli, nisi et Honorius papa damnatis adnumeraretur. Videbimus a n. 36 quod legati Romani impediverint, ne Mennas Ciptanus et Vigilus papa Romanus Monothelitis fuerint adnumerati ; cur Honorium papam, quem Joannes papa, et S. Maximus Græcus jam olim vindicaverant, muti reliquissent hæreticis ? Insuper si legati Romani negassent ab Honorio assertam fuisse voluntatem unam, non ideo Macarius fuisset dicturus, nec a Sergio, Pyrrho, etc., assertam esse voluntatem unam. Imo si Macarius hoc dixisset, sibi, non vero Catholicis nocuisset, asserentibus doctrinam de voluntate una esse novam, a solis Sergio, Pyrrho, etc., traditam. Cæterum admittamus quod dicta periocha de Honorio sit genuina ; inde æque parum aliquid evincitur contra Honorium, quam contra SS. Cyrillum, Dionysium Areopagitanum aliosque Patres, quos esse suos Macarius contenderat.

35. *Actio 2. Macarius defecit secunda vice ; nam S. Leo non favit Monothelitis.* — Actio 2 fuit 10 Novembris. Lecta sunt Acta synodi IV, seu Chalcedonensis, et ex iis sequentia verba S. Leonis I papæ : « Agit enim utraque forma cum alterius communione, quod proprium habuit : Verbo quidem operante quod Verbi est, carne autem exsequente quod carnis est ; et horum unum coruscet miraculis, aliud vero succumbit injuriis. Exsurgentes qui ex parte apostolicæ sedis (Romanæ) erant : Ecce ! manifesto duas operationes prædicat S. Leo, cujus præsentem sermonem sancta synodus firmamentum orthodoxæ fidei inscripsit. » Macarius transiit ad operationem theandricam a S. Dionysio Areopagita assertam, sed imperator jussit ut reliqua pars Actuum prælegeretur. Ita Macarius ex duabus synodis ad quas provocaverat nihil evicit. Interim ex synodis quædam verba adduxit ; ex Honorio autem nullum textum citavit.

36. *Actio 3. Macarius defecit tertia vice ; nam Acta synodi V deprehenduntur corrupta quoad sermonem Mennæ.* — Actio 3 habita fuit die 13 Novembris. Ex libro I Acta synodi V continente prædictus est « Sermo Mennæ archiepiscopi Cypriensis ad Vigilium

papam Romanum, de eo quod una sit Christi voluntas. Et exurgentes legati apostolicæ sedis, exclamaverunt: Falsatus est præsens liber synodi v; nequaquam legatur sermo, qui dicitur Mennæ ad Vigilium, quia fictus est... (a). » Tunc legati, 1° monuerunt quod dum Acta fuerunt conscripta in synodo v, illis nequaquam præfixus fuerit prædictus sermo, quod Mennas vi annis ante dictam synodum jam mortuus fuerit. 2° Imperator, ex-consules et quidam episcopi inspexerunt librum, et detexerunt quod tres primi quaterniones præfatum sermonem exhibentes alia manu quam reliqui quaterniones fuerint exarati; insuper in illis tribus primis quaternionibus numerus; ut alias fieri assolebat, nullus fuerit subsignatus; imo in quarto quaternione erat numerus primus, in quinto numerus secundus, etc. (b). Igitur B
fraus fuit manifesto detecta; unde et imperator iussit ut præfati tres quaterniones omitterentur, et reliqua Acta legerentur.

Advertendum quod liber iste productus fuerit ex patriarcho Cplitano; quis quæso illum librum primum corruperat, aut corruptum illuc absconderat? Sed audiamus corruptiones reliquas.

37. *Epistolæ Vigilii papæ sunt fictitiæ.* — Dum ex hoc libro relegeretur actio 7 synodi v, comparuerunt duæ epistolæ Vigilii papæ, una ad Justinianum imperatorem, altera ad Theodoram Augustam, in quibus papa scripserat: *Anathematizamus Theodorum Mopsuestenum, qui non confitetur... in Christo unam hypostasim (essentiam) et unam personam et unam operationem.* Legati Romani exclamaverunt: « Non dixit Vigilius unam operationem: non sunt epistolæ Vigilii (c), falsatus est hic liber sicut et exordia primi libri præsentis quintæ synodi. Nam si unam operationem docuit Vigilius et susceptus est a synodo, utique et in definitione mentio occurreret de una operatione. » Relectus est liber, et nihil de una operatione deprehensum est. Facta est conclusio, quod Macarius ex synodis unam voluntatem vel operationem non probaverit, ut promiserat. Igitur Macarius petiit inducias promisitque quod

(a) Ecce legati vigilarunt pro vindicando Menna patriarcha Cplitano, et nihil unquam dixissent pro Honorio, si is inter hæreticos et quidem pluries a Græcis rejectus fuisset? Similiter vindicarunt papam Vigilium, ut n. seq.

(b) Quod Acta concilii Chalcedonensis a Græcis corrupta fuerint, jam antea conquestus fuerat S. Gregorius M. (Ep. 14, l. iv) dicens: *Synodus Chalcedonensis in uno loco ab Ecclesia Cplitana falsata est.* Postea plures falsationes vel factæ sunt vel detectæ ab aliis. Critici aliqui asserunt quosdam canones c. Nicæni 1 esse deperditos, alii autem canonem 20 de non genuflectendo diebus Dominicis et tempore paschali esse assutum. Vid. P. Joannes Chrysostomus a S. Joseph., diss. 2, de numero can. Nicæni., c. 8, n. 4. Apud Theodoritum, l. v, c. 9. Græci in sua synodica ad S. Damasum papam citant ex Nicæno canonem: *quod episcopus debeat eligi a provincialibus*; iste canon inter Nicænos non reperitur; exstat tamen inter Sardicenses 5.

(c) Qui has epistolas esse genuinas credidere (ut Liberatus diaconus Carthaginensis in suo Breviario circa annum 560 scripto), consequenter asseruerunt

ex aliis Patribus suam assertionem probare vellet (d).

38. *Actio 4. S. Agatho papa asserit nullum ex prædecessoribus suis errasse in fide.* — Actione 4, 15 Novembris, prælecta est epistola S. Agathonis papæ ad imperatorem Constantinum ejusque fratres (e). Papa refert suum mœrorem de nova doctrina: ponit nomina omnium legatorum tam suo quam synodi Romanæ et archiepiscopi Ravennatensis nomine missorum: « Qui duntaxat exponere studeant quid hæc apostolica Ecclesia credat et prædicet, non per eloquentiam sæcularem, quæ nec suppetit idiotis hominibus (f), sed per sinceritatem apostolicæ fidei... Eis duntaxat injunctum est ut nihil præsumant augere, imminuere vel mutare, sed traditionem hujus apostolicæ sedis, ut a prædecessoribus apostolicis pontificibus instituta est, sinceriter enarrare... Hæc est apostolicæ fidei traditio, ut duas in Christo naturas prædicemus... duas naturales voluntates et duas operationes non contrarias, eas nec adversas ad alterutrum dicimus, sicut a via veritatis errantes apostolicam traditionem accusant... Christianissimi Domini filii! profluentibus lacrymis exoro, porrigere dignemini dexteram apostolico dogmati, ut doctrina Petri non sub medio condatur, sed tuba clarius in toto orbe prædicetur... Hæc apostolica Petri Ecclesia nunquam a via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est, cujus auctoritatem utpote apostolorum omnium principis semper omnis catholica Christi Ecclesia et universales synodi amplexæ sunt... Hæc apostolica Christi Ecclesia per Dei omnipotentis gratiam a tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticis novitatibus depravata succubuit, sed illibata sine tenus permanet secundum Salvatoris pollicitationem: *Petre, Petre!... ego autem pro te rogavi, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos...* Qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit, quod apostolicos pontifices meæ exiguitatis prædecessores libere semper fecisse (g) omnibus notum est. Quos quidem mea parvitas sequi desiderat. Væ enim mihi, si Domini Vigilium papam fuisse hæreticum Eutychianum.

(d) Quæstio per plures annos satis discussa fuerat, insuper Macarius diu ante hanc synodum se præparare potuerat, imo se præparaverat; nunc nihilominus novas inducias petit et accipit.

(e) In Actis additur quod Diogenes secretarius imperialis epistolas Agathonis et synodi Romanæ ex Latino in Græcum verterit, et hæc versiones fuerint prælectæ. Ergo papa et synodus Romana Latine scripserant ad imperatorem hujusque fratres ceu non imperitos linguæ Romanæ.

(f) Erant simplices ut columbæ, sed simul prudentes sicut serpentes, et versatissimi in libris SS. Patrum, quod Acta satis demonstrant. De simplicitate sermo recurrat a n. 39.

(g) Quomodo S. Agatho ausus fuisset ita scribere Constantinopolim, si tum temporis adhuc vel minima suspicio superfuerit, quod Honorius data epistola, etiam secunda Monothelitis faverit? S. Agatho non loquitur de clero, sed de præsulibus Romanis, quod bi fratres suos in fide semper confirmaverint, fidem sinceri prædicaverint.

Dicunt aliqui: Honorius erravit non ut doctor

mei veritatem, quam ipsi sinceri prædicarunt, neglexero prædicare. Væ mihi, si silentio texero veritatem... Unde etiam apostolicæ memoriæ antistes, qui meam præcesserunt mediocritatem, dominica doctrina instructi, ex qua novitatem hæreticam Cpltanæ Ecclesiæ præsules aggressi sunt inducere, nunquam eos neglexerunt hortari et rogantes admonere, ut a malo dogmate hæretici erroris vel tacentes abducerentur. »

Post hæc S. Agatho articulum fidei de duabus in Christo voluntatibus probat adducendo textus quamplurimos ex S. Scriptura, ex conciliis generalibus, ex SS. Patribus tam Græcis quam Latinis, signanter Augustino, Ambrosio, Leone, Hilario, Dionysio Areopagita (a), Gregorio Nazianzeno et Nysseno, Chrysostomo, Anastasio, Cyrillo Alexandrino et Jerosolymitano. Dein enumerat hæreticos antiquiores, qui unam in Christo voluntatem prædicarunt, nempe Apollinarium, Severum et Theodosium. Superaddit et recentiores Cyrum Alexandrinum et Theodorum Pharanitanum episcopos ac 4 patriarchas Cpltanos, Sergium, Pyrrhum, Paulum et Petrum (b). Refert epistolas et libros in quibus hi instabiles viri mox unam, mox duas voluntates vel operationes prædicarunt; citat epistolam Pyrrhi ad Joannem, Pauli ad Theodorum, Petri ad Vitalianum pontifices Romanos, item epistolam Sergii ad Cyrum Alexandrinum, aliasque Sergii lucubrations; de Honorio altum silet Agatho (c), imo ne quidem prodit, quod Sergius ad Honorium epistolam aliquam scripserit pro vel contra duas in Christo voluntates (d). Contra hanc epistolam (in qua S. Agatho pluries repetit neminem ex suis prædecessoribus defecisse in fide et officio confirmandi fratres suos) nullus Græcorum vel musitasse legitur, ne Macarius quidem. Quantum testimonium pro innocentia papæ Honorii!

publicus, sed ut privatus. Ast pseudo-Bossuetus, l. vii, c. 22, excipit: Honorius fuerat interrogatus, et ex officio respondit tribus patriarchis Cpltanis, Alexandrino et Jerosolymitano; suscepit Cyrum unam operationem Christi conversis ab hæresi prædicantem; ad Sergium rescripsit: *Hæc prædicat nobiscum vestra fraternitas*; ergo erravit ut doctor publicus. Admitto ego, si epistolæ Honorii, quæ nunc exstant, sint genuinæ.

(a) Seu auctore libri *de divinis nominibus*, cujus, ceu S. Dionysii Areopagitæ, auctoritate abusi fuerant D Monothelitæ. Vid. n. 35.

(b) Enormiter erravit Caranza (in *Summa conciliorum*) dum præfatis accensuit et Honorium, qui fuit papa antiquæ Romæ.

(c) Melchior Canus, l. vi, ad 11, male ait: *Agatho Honorium inter hæreticos collocavit*. Similiter male asseruit Pagius, Thomassinus et alii, quod Agatho Honorium implicite et obscure damnaverit. Si Honorius fuerit damnabilis, non sincere egit S. Agatho prætermittendo eundem.

(d) Hic mirari subit cur Agatho nullam mentionem fecerit epistolarum vel Sergii ad Honorium vel Honorii ad Sergium. Duplex suppetit responsio: prima, quod pro tunc jam omnis suspicio, quam contra Honorium excitaverant Cpltani, per apologiam Joannis IV papæ et disputationem S. Maximi cum Pyrrho habitam fuerit sublata, et ideo S. Agathoni in mentem non venerit, quod de Honorio specialem facere

39. *Epistola cxxv episcoporum Latinorum ad Synodum sextam nihil habet contra Honorium.*— In eadem actione etiam perfecta est epistola cxxv episcoporum (e) ex Synodo Romana ad Constantinum imp. et synodum sextam ita scribentium: « Tota vita nostra sollicitudinibus plena est: nos circumdat manus gentium et labore corporis nobis paratur alimentum, quandoquidem antiqua possessio Ecclesiarum paulatim concidit diversis deficientibus calamitatibus, et sola substantia nostra est fides nostra, cum qua vivere est summa gloria, propter quam mori est lucrum æternum... Hæc est perfecta nostra scientia, ut catholicæ et apostolicæ fidei terminos (quos hucusque sedes apostolica nobiscum simul et tenuit et tradit) tota mente servemus... Ilanc ergo puræ, catholicæ et apostolicæ confessionis regulam, quæ in hac urbe Roma sub Martino papa convenit synodus, prædicasse omnes nos agnovimus... Novi erroris auctores sunt Theodorus Pharanitanus, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, Paulus et Petrus Cpltani... Nos, ut civitas (in qua B. Petri apostolorum principis sedes est fundata, cujus auctoritatem revera omnes Christianorum gentes simul nobiscum adorant et venerantur) omnibus gentibus ostendatur esse superior, has personas eligendas esse rite censuimus, quæ deberent afferre nostram relationem, hoc est omnium episcoporum qui sunt in septentrionalibus et occidentalibus regionibus; sic tamen, ut non tanquam de incertis contendant, sed tanquam firma, stabilia ac illæsa brevi definitione offerant (f)... Mundanam sapientiam et inanem deceptionem, sicut B. Paulus ait, omnino ignoramus, regulam tamen veræ prædicationis simplicissima veritate docemus et defendimus. » Tunc sequuntur subscriptiones similiter prælectæ et Actis insertæ, nempe: « Agatho episcopus apostolicæ Ecclesiæ urbis Romæ huic sugge-

mentionem debuisset. Secunda: epistola Sergii ad Honorium interrogatoria non fuit hæretica; imo ea quæ nunc exstat Sergii ad Honorium, animum non prodiit hæreticum. Vid. n. 66. Tertia: vel Agatho revera mentionem fecit de Honorio, sed id postea omissum est. In hac ultima hypothesi ulterius quæritur an Agatho Honorium retulerit ut complicem hæreseos, vel ut innocentem? Primum non compatitur contextus, in quo Agatho pluries diversis modis asseruit, successores Petri in docendo nunquam defecisse. Insuper si Agatho Honorium signasset ut hæreticum, non est verosimile id a scribente fuisse suppressum, a quo nunc diligenter adnotatum est actione 14, quod Honorius ab hac synodo vi damnatus fuerit. Si vero supponatur quod Agatho Honorium vel excusaverit vel defenderit, facilius intelligitur cur is qui actione 4 inseruit Honorium ab hac synodo esse damnatum, eadem actione 4 omiserit ea quæ S. Agatho ad synodum pro Honorio perscripserit. Porro etiam dies et annus desunt, quibus data est hæc epistola.

(e) Interfuerunt ex Anglia Wilfridus episcopus Eboracensis et legatus synodi per Britanniam majori constitutæ, tres legati synodi per Galliarum provincias constitutæ, novem episcopi ex Istria, etc.

(f) Igitur legati Romani non potuissent legitime consentire, ut Honorius papa Romanus a Græcis condemnaretur.

ationi... sicut superius continentur, consensi et subscripsi. Andrens episcopus Ostiensis Ecclesie in hac suggestionem, quam pro apostolica nostra fide unanimiter construximus, subscripsi. » Eodem omnino modo singuli reliqui episcopi subscripserunt, contestati quod unanimiter præfatam suggestionem construxerint (a).

40. *Ad epistolas illas nihil responsum a Græcis.* — Ego expectassem ut nunc huic unanimi Latinorum episcoporum definitioni, tanquam satis discussæ, Imperator cum paucis Græcis, qui Constantinopoli congregati erant, mox consensum dedissent, præsertim cum evidens sit quod Christus habuerit voluntatem humanam, et Macarius in probando oppositum tam manifesto defecerit. Ast quod satis mirari non valeo, nunc in hac actione 4 et proxime sequentibus nullo modo commemoratur an hæ suggestiones Latinorum de duplici in Christo voluntate a Græcis fuerint acceptatæ vel reprobatæ. Immo Imperator, quasi illas suggestiones iudicaverit non esse satis decisivas, legitur dixisse: « Sufficiunt quæ hodierno die lecta sunt; Macarius, et qui cum eo erant, altero die proferant promissas SS. Patrum sententias. »

41. *Actio 5. Macarius novos textus produxisse dicitur.* — Acta actionis 5 (b), quæ dicitur servata die 7 Decembris, curioso lectori nullatenus satisfaciunt. Macarius dicitur, ab imperatore provocatus, protulisse sententias, quas dudum promiserat, et quidem duos Codices; primi Codicis superscriptio fuit: *Testimonia SS. Patrum unam Christi voluntatem docentium, quæ est etiam Patris et Spiritus Sancti (c).* Uterque Codex dicitur fuisse prælectus. In prioribus actionibus ea quæ prælecta fuere etiam Actis scripto inserta fuerunt; sed in hac actione 5 præter prædictum Codicis primi titulum ne syllaba legitur annotata. Interim Macarius refertur fuisse admonitus, ut si voluerit, plures in sequenti actione sententias pro sua opinione proferat. Admiror nimiam erga Macarium indulgentiam.

42. *Actio 6. Macarius novos textus superaddidisse dicitur, qui sigillati fuerunt.* — Actio 6 dicitur habita anno Constantini 27, post ejus consulatum 13, indictione 9, die 11 Februarii (d), ergo anno æ. v. 681. Macarius, et qui cum eo erant, obtulerunt tertium Codicem inscriptum: *Sequentia testimoniorum de voluntate.* Hic tertius Codex dicitur prælectus, sed

(a) Nullus Latinorum (si de Honorio papa præscindamus) stupidissimæ Monothelitarum hæresi de una in duabus naturis voluntate unquam consensisse legitur.

(b) In describendis Actis synodi vi auctores variarunt; apud Harduinum exstant duæ Editiones; in secunda fere tota actio 5 est prætermissa, et quæ juxta primam Editionem vocatur actio 4, juxta secundam dicitur actio 5 et sic deinceps.

(c) Monothelitæ de SS. Trinitate recte senserunt, sed Christi humanitati voluntatem abnegarunt.

(d) Indictiones et anni Græcorum numerabantur ab autumno; attamen consulatus videtur fuisse computatus a Kalendis Januarii; ergo fuit annus post

nihil de eo Actis insertum est. Imperator dicitur jussisse ut nunc tres Codices a Macario oblatis sigillarentur a iudicibus, a legatis Romanis et ab episcopis hujus synodi. Miror hunc apparatus, cum tantis circa epistolas Agathonis et synodi Romanæ a legatis Romanis exhibitas non fuerit observatus; hæ fuerunt lectæ et Actis statim insertæ, non sigillatæ et repositæ ad futuras sessiones. De codice tamen a Romanis oblato, *Vid. n. 44.*

43. *Legati Romani novos textus pro duabus voluntatibus offerunt.* — Porro post factam sigillationem legati Romani imperatorem admonuerunt, quod Macarius truncaverit textus a se præfatis Codicibus inscriptos, ac simul obtulerunt testimonia SS. Patrum pro duabus voluntatibus, nec non et hæreticorum pro una voluntate. Imperator jussit ut lectio differatur ad sessionem proximam. De Honorio necdum mentio occurrit. Cæterum hæc Acta ita referuntur, ac si quæstio de una vel duabus in Christo operationibus necdum satis decisa fuerit.

44. *Actio 7. Textus a legatis Romanis oblatis leguntur.* — Actio 7 dicitur servata die 27 Februarii, etc., uti prius. Imperator jussit ut testimonia, quæ hesterni die a legatis Romanis fuerant oblata, prælegerentur; interrogavit legatos, an plura vellent proferre testimonia, qui responderunt ista sufficere, et institerunt ut synodus edicat quid sentiat de epistolis ab Agathone et synodo Romana missis: et in actione 4 prælectis. Patriarchæ Georgius Cpltanus et Macarius Antiochenus dicuntur respondisse quod textus in præfatis epistolis citatos velint prius conferre cum libris in Patriarchio Cpltano asservatis et postea dare responsum. Imperator acquievit et jussit Codicem a legatis oblatum sigillari. Rationem cur hi Codices a legatis et Macario oblatis tam singulari cura fuerint sigillati, non perspicio; an forsitan suspicio fuit ne secretarius Agatho, n. 101 citandus, vel quis alius, Codices oblatos et jam prælectos falsaturus esset?

45. *Actio 8. Epistola S. Agathonis recipitur ab episcopis Cpltano subjectis.* — Actio 8 fuit habita die 7 Martii, etc., ut prius. Imperator interrogavit patriarchas Georgium Cpltanum et Macarium Antiochenum, an consentirent epistolis ab Agathone et synodo Romana missis? Georgius respondit: « Textus ab Agathone et synodo Romana citatos contuli et repericoncordantes cum libris in patriarchio Cpltano asservatis (e), et consentio eis, et sic profiteor et cre-

Constantini consulatum 14. Sed vid. Pagius.

Natalis admonuit triplicem indictionem illo tempore usitatam fuisse, nempe, 1° Cpltanam a Kalendis Septembris; 2° Cæsaream ab octavo Kalendas Octobris; 3° Romanam, seu pontificiam, ab 1° Januarii. Ast Ven. Beda (*L. de Natura rerum, c. 47*), illam divisionem ignorasse videtur; ait: *Dum imperator medio anni tempore moritur, potest evenire ut unus historicus illum annum decessori, alter successoris, attribuat; igitur ne inde error invaldeat, additus est annus indictionis, qui incipit ab octavo Kalendas Octobris.*

(e) Quasi vero suspicio fuerit ne papa et synodus Romana falsos textus adduxerint! Et casu quo

do. » Tunc referuntur singula responsa XIV episcoporum Græcorum, qui omnes et singuli subscripserunt sententiæ Agathonis papæ, quin addiderint quod textus a papa citatos examinaverint. Inter illos Domitius episcopus Prusianos dixit : « Litteras a Patre nostro Agathone SS. archiepiscopo apostolicæ et principalis sedis antiquæ Romæ... tanquam ex Spiritu sancto dictatas per os S. Petri, et digito prædicti ter beatissimi papæ Agathonis scriptas suscipio et amplector. » Postea reliqui episcopi sedi Cplitanæ subjecti insurrexerunt omnes et exclamarunt : « Consentimus suggestionibus Agathonis papæ et synodi eidem subjectæ, credimus in Christo duas voluntates, eos qui dicunt unam voluntatem anathematizamus. » Reflectendum, 1° quod in suggestionibus Romanis Sergius, Pyrrus, Paulus, Petrus Cplitani et Cyrus Alexandrinus fuerint condemnati, sed Honorius ne nominatus quidem; 2° quod nullus horum Græcorum exceperit contra omissionem Honorii, ne Gregorius quidem Cplitanus vel Macarius Antiochenus.

46. *Theodorus episcopus palam dicitur esse mentitus.*—Porro inserta est et sequens historia : « Theodorus episcopus Meletinæ ingressus in medio dixit : Ego homo sum rusticus, et peto, ut hæc charta legatur, quæ ita habebat : In nullo ex quinque conciliis generalibus definitum est dari duas in Christo voluntates : Patrum testimonia differunt; hinc rogamus imperatorem ut nihil de una vel duabus voluntatibus definiatur, neque aliquis defunctorum damnetur ob duas vel unam voluntatem. » Theodorus ab imperatore interrogatus a quo chartam illam accepisset, respondit : Ab episcopis Nicomediensi, Clarenensi, Hypæporensi et a Stephano presbytero Macarii. Ast hi tres episcopi (non Stephanus abbas qui et presbyter) in medium progressi dixerunt : « Mentitus est Theodorus episcopus Melitenus : nobis insciis chartula illa fuit confecta et porrecta; parati sumus fidem profiteri orthodoxam; » hæc iussi sunt dare scriptam. Postea Theodorus interrogatur, a quo chartam accepit; respondit : Ab isto Stephano abbate qui est de patriarchia Antiochiæ (a).

47. *Nomen Vitaliani papæ diptychis restitutum.*—Tunc Georgius Cplitanus dicitur rogasse imperatorem « ut nomen Vitaliani papæ, quod ad instantiam Macarii Antiocheni e diptychis ejectum fuerat, restitueretur (b). Imperator dixit : Fiat. Tunc sancta synodus

discordantia falsset deprehensa, an Codices Cplitani præferendi fuissent? (Vid. n. 56).

(a) Actis insertum est : *Theodorus ostendit eum (Stephanum) stantem post sedem, in qua sedebat idem venerabilis Antiochiæ archiepiscopus Macarius. Miror, quod hæc circumstantia Actis synodalibus fuerit inscripta. Nunquid et approbata fuit?*

(b) Periodus hæc referens historiam est obscura; insuper videtur contraria attestationi imperatoris, qui scripsit se impedivisse ne nomen Vitaliani e diptychis delatum fuerit (Vid. n. 28). Nec verosimile quod Macarius postea contra imperatorem evicerit.

exclamavit : Constantino imperatori... Conservatori orthodoxæ fidei... Agathonis papæ Romano... Georgio Patriarchæ et sacro senatui multos annos. » Interim necdum tota synodus suam sententiam dixerat, ut patebit ex n. seq.

48. *Macarius patriarcha Antiochenus renuit assentiri Romanis.*—Facta acclamatione interrogatus est Macarius patriarcha Antiochenus : « an sequatur suggestiones ab Agathone papa missas, qui respondit : Non dico duas voluntates aut duas operationes in Christo, sed unam voluntatem et Deo-viralem operationem. Tunc IV episcopi, qui ex patriarchatu Antiocheno aderant, singuli suam sententiam dixerunt subscribentes suggestionibus Romanis. » Sed quid fecerint vicarii patriarcharum Alexandrini et Jerosolymitani, penitus omissum est. An possibile, ut hi omnino tacuerint, vel ut imperator et reliqui episcopi illam taciturnitatem non adverterint vel dissimulaverint? Si quis falsarius hæc Acta composuerit vel corruerit, facilius fieri potuit ut ille patriarcharum prædictorum fuerit oblitus.

49. *Macarius cum suo Stephano duas voluntates facti detrectat.* « In eadem actione 8 producti sunt tres Codices a Macario olim oblatis, tribusque sigillis muniti, iique redditi sunt Macario, ut recognosceret eos, an ipsi sint, quos tradiderat. Macarius eos manibus accepit et inspexit, ac fassus est : Vere ipsi sunt (c). » Deinde sanctissimus Macarius non nisi unam voluntatem eamque divinam in Christo fassus est, tuncque Macarii professio fidei prælecta est sequentis tenoris : *Expositio seu confessio fidei Macarii hæresiarchæ (d).* « Credo in unum Deum... sanctas et universales quinque synodos suscipimus... anathematizamus omnem hæresim a Simone usque in præsens, præcipue Arium..., Origenem quoque et Didymum et Evagrium. Ad hæc anathematizamus tria capitula, et Maximum (e), cujus impium dogma olim nostri Patres respuerunt, id est Honorius, Sergius, Cyrus... et Heraclius proavus vester, etc. (f). » Macarius Deo amabilis addidit : « Non dicam duas voluntates in Christo, nec si membratum concidar aut projiciam in mare. »

50. *Pars textuum a Macario citatorum prælecta.*—Tunc ex tribus Codicibus n. præc. indicatis prælectus est primus, et ex eo ad probandum unam in Christo voluntatem amplissima fragmenta ex SS. Athanasio Alexandrino, Augustino (L. v adv. Julianum Pelagianistam), Ambrosio (L. ad Gratianum im-

(c) Hæc nimia sollicitudo mihi suspicionem adauget.

(d) Saltem hæc vox hæresiarcha fuit ab aliquo corruptore assuta; nam tunc Macarius nondum erat iudicatus vel damnatus ut hæreticus; insuper qualis appellatio : hæresiarcha... Deo amabilis?

(e) Quis fuerit is Maximus, et cur ab Honorio damnatus, invenire non potui. An forsitan inuiter S. Maximus, n. 18 citatus? is utique nunquam ab Honorio damnatus est.

(f) Hæc fidei professio est perampla et lectu valde tædiosa mihi fuit.

peratorem (a), Dionysio Areopagita et Chrysostomo. A

Legati Romani singulis textibus a Macario citatis promptissimi addiderunt contextum, ex quo evidenter patuit, a fatis SS. Patribus duas voluntates fuisse creditas. Tunc Macarius a synodo anathematizatus est tanquam hæreticus et falsarius ac ab episcopatu depositus. Nihilominus idem adhuc diu disputasse legitur. Tandem imperator dixit: « Sufficiunt quæ hodierna die relecta sunt (b), reliqua præsentis Codicis relinquuntur in sequenti. »

51. Actio 9. Numerus episcoporum residentium. — Actio 9 fertur habita Constantino imperatore anno 28 (c), post consulatum ejus anno 13, Heraclio et Tiberio ejus fratribus anno 22, die 8 Martii, indictione 9. Præter xxxii congregatos episcopos Græcos referuntur (d) iv episcopi, Petrus Nicomediensis, Theodorus Melitenus, Antonius Hypæpon et Salomon Clanei. Illi iv ultimi episcopi vel hac vice non adfuerunt, vel falsa sunt quæ sequuntur.

52. Quatuor episcopi et Stephanus Macarii presbyter ingrediuntur, recipiuntur. — « Residentibus episcopis Constantinus primicerius notariorum hujus sanctissimæ Dei catholicæ et apostolicæ (e) magnæ Ecclesiæ... dixit: Assistunt præ velo episcopi Petrus Nicomediæ, Salomon Clanei, Antonius Hypon, Theodorus Meletinæ... et Stephanus monachus discipulus Macarii (f). Imperator et sancta synodus dixerunt: Ingrediuntur; et ingressi sunt. Imperator et sancta synodus dixerunt: relegantur quæ dudum gesta sunt; et relecta sunt (g).

53. Macarius et Stephanus ut falsarii damnantur. — « Imperator dixit: Ex Codice primo, qui oblatus est a Macario et Stephano, reliqua relegantur et conferantur ad Codices venerabilis patriarchii. » Prælecta sunt duo fragmenta, unum iterum ex S. Athanasio (h), alterum ex S. Cyrillo. Episcopi Græci adverterunt illos textus fuisse truncatos a Macario et Stephano, ac nihilominus esse contrarios systematici de una voluntate. Unde synodus dixit: « Tu Stephane! et tuus magister Macarius SS. Patrum doctrinas corruptis; desinimus igitur, ab omni vos sacerdotali dignitate et ministerio alienos existere.

(a) Auctor Actorum, ut postea videbimus, ita se gessit, ac si Patres Græci non intellexerint linguam Latinam, Romani tamen calluerint Græcam. Hac vice refert prælecta esse et examinata testimonia ex Patribus Latinis Augustino et Ambrosio; oblitus est addere, quod vel a quo versa fuerint in idioma Græcum (Vid. n. 56). Notandum quod hæc ex Patribus Latinis testimonia citaverit Macarius Græcus.

(b) Reversa sunt valde multa quæ in hac actione dicuntur esse prælecta et conscripta; si etiam fuerint discussa et examinata, tunc facile dies integer insumptus fuit.

(c) Ita legitur in Editione Latina; ast, in Græca habetur: anno 27.

(d) In Editione Latina, qui tamen in Græca hoc loco prætermisisti sunt. Sed cur illis episcopis non licuisset loco solito residere, ut in actionibus præcedentibus?

(e) Hucusque sola Romana appellata fuerat apostolica, quod prædicatum nunc prima vice ab eo qui Acta conscripsit attribuitur Ecclesiæ Copticæ.

54. Quatuor alii episcopi restituantur ob oblatam professionem, cujus lectio differtur. — « Episcopus autem qui nunc in medio assistunt, et recte una nobiscum consententur (i), prævidimus in locis propriis residere; libellos autem quos promiserunt propriæ eorum fidei in subsequenti nobis offerant (j)... Orthodoxo imperatori multos annos, novo Eutycheti malos annos, hæreticum foras mitte. Et impulsus est Stephanus discipulus Macarii, et foras missus est. Quatuor episcopi Petrus Nicomediensis, Theodorus Melitenæ, Salomon Clanei et Antonius Hypæporum dixerunt: Parati sumus libellos offerre. Synodus dixit: Fiat; etiam in subsequenti offeratur Codicillus a Romanis jam dudum oblatus, et conferatur cum libris in bujate patriarchio asservatus. Duo autem reliqui Codices a Macario et Stephano porrecti et nunc prælecti non conferantur, quia non pertinent ad hoc dogma (k). »

55. Actio 10. Lectio iterum differtur. — Actio 10 die 19 Martii, reliqua ut prius. Inter episcopos residentes nunc comparent x novi episcopi. Petrus Nicomediensis et tres reliqui nunc voluerunt offerre libellos; sed imperator et synodus dixerunt: « Quæ dudum gesta sunt relegantur; et relecta sunt. Imperator et synodus dixerunt: Episcopi Petrus Nicomediensis, etc., promiserunt suos libros offerre; sed consequens est ut Codicillus a Romanis oblatus, qui sub sigillis consistit, ad medium ducatur, relegatur et conferatur cum libris hujus patriarchii. »

56. Textus a Romanis citati leguntur et examinantur, an sint genuini. — « Et prolatus est hujusmodi Codicillus signatus. Et postquam desigillatus fuisset, accipiens Petrus notarius ipsum authenticum librum extractum de scevophylacio, id est de loco sacrorum vasorum, membranaceum, tectum ex argenteo. Et Salomon notarius prædictum Codicillum testimoniorum relegit habentem superscriptionem in hisce verbis: Testimonia sanctorum ac probabilium Patrum ostendentia duas voluntates... in Christo.

1° « S. Leonis papæ Romani (Ex epist. 2 ad Leonem imp.): Quidquid in tempore accepit Christus,

(f) Macarius neque inter hos, neque inter episcopos residentes, inter quos hucusque semper relatus est, ultra comparet. Attamen inter residentes nunc leguntur tres episcopi: Marinus Sardinum, Joannes Sedæ et Joannes Erizorum, qui prius non adfuerant.

(g) Non est verosimile quod omnes actiones præcedentes prælegi potuerint.

(h) Macarius (vel quisquis hæc Acta ampliavit aut composuit) in textibus descriptis nullum ordinem fixum servavit; sic, v. g., recitavit fragmenta ex S. Athanasio, tunc ex SS. Augustino, Ambrosio, etc., mox iterum ex S. Athanasio, etc.

(i) Id nondum satis constabat, quia illorum fidei professio necdum fuerat prælecta.

(j) Hæc ambages videntur nimis; cur episcopi illi non statim admissi fuerunt ad consultantem duas in Christo voluntates?

(k) De his duobus Codicibus nemo judicare potest, quia ex illis nihil insertum est Actis.

etc. (a).... Quod testimonium collatum est cum superius dicto libro scevophylacii, et convenit.

2° c S. Ambrosii (*Ep. 2 ad Gratianum imp.*).... Quod testimonium similiter collatum cum libro chartaceo vetustissimo bibliothecæ Cpltanæ, et convenit.

3° c Eiusdem S. Ambrosii (*In Lucam*).... Quod testimonium collatum est cum Codice Latinis litteris scripto, interpretante Constantino presbytero Cplano Grammatico Latino, et convenit (b).

4° c S. Joannis Cpolitani (*Sermone : Iterum Circensia*).... Quod testimonium similiter collatum est cum membranaceo de bibliotheca Cplana : et convenit.

5° c Eiusdem Joannis Cplani (*In Mathæum*).... Quod testimonium similiter collatum cum codice chartaceo de bibliotheca Cplana, et convenit.

6° c S. Athanasii Alexandrini (*L. de Trinitate*).... Quod testimonium similiter collatum et cum libro membranaceo crocato de bibliotheca Cplana, et convenit.

7° c S. Gregorii Nisseni (*Adv. Apollinarem*).... Quod testimonium similiter collatum est cum libro chartaceo bibliothecæ Cpltanæ, et convenit.

8° c Eiusdem S. Gregorii (*Ex L. de hominis Contemplatione, c. 4*).... Item ex *L. adv. Eunomium, c. 35*.... Quod collatum est.... et convenit.

9° c S. Joannis Cplani (*Sermone : Pater ! si possibile est*).... Quod testimonium collatum est cum libro chartaceo.... et convenit.

10° c Eiusdem S. Joannis Chrysostomi (*Sermone 66 : Dulcis est præsens vita*).... Collatum est cum libro membranaceo.... et convenit.

11° c S. Cyrilli Alexandrini (*L. de Thesauris, c. 24*).... Collatum est cum libro chartaceo.... et convenit.

12° c Eiusdem S. Cyrilli (*Ex eodem libro*)... Collatum est cum eodem libro... et convenit.

13° c Eiusdem S. Cyrilli (*L. III adv. Julianum*).... Collatum est cum libro membranaceo.... et convenit.

14° c Eiusdem S. Cyrilli (*In Matth., tom. XI*).... Item aliud (*Ex tom. XII*).... Quæ duo testimonia collata sunt cum libro chartaceo, et convenerunt.

15° c Eiusdem S. Cyrilli (*L. in Joan.*).... Item aliud (*Ex eodem sermone*).... Quæ duo

(a) Hoc et sequentia quam longissima Patrum testimonia sunt tota Actis inserta, quæ, ne nimium lectoribus cæsetur tedium, a me omittuntur. Multi alii textus ex SS. Leone, Ambrosio, Augustino, Latinis, Dionysio Areopagita, Gregorio Nazianzeno, aliisque, Græcis, citati leguntur in epistola S. Agathonis, n. 38 indicata, quos similiter prætermisi.

(b) Quid dicamus? An quod Codicillus qui a Romanis in hac synodo dicitur oblatum fuerit scriptus Græce, an Latine? S. Ambrosii textus (*ex epist. ad Gratianum imp.*) collatus est a Græcis nullo interprete Latino : ejusdem textus in *Lucam* collatus est cum Codice Latino interprete Grammatico Latino. S. Augustini textus infra citandus similiter per interpretem collatus esse dicitur. Reliqui Patres, qui citantur, fuerunt omnes, excepto S. Leone I papa, Græci.

A collata cum libro chartaceo.... et convenerunt.

16° c Eiusdem S. Cyrilli tria testimonia (*Ex l. VIII, X, XII, in Joan.*).... Quæ tria collata sunt cum libro chartaceo, et convenerunt.

17° c S. Epiphani... Collatum cum libro chartaceo... et convenit.

18° c S. Gregorii Nazianzeni.... Collatum est cum libro de membranis croceis... et convenit.

19° c S. Cyrilli Alexandrini (*De Thesauris, l. XXIV*)... Collatum cum libro chartaceo... et convenit.

20° c Eiusdem S. Cyrilli (*In Joan., l. IV*).... Collatum est ad librum chartaceum, et convenit.

21° c S. Athanasii Alexandrini... Collatum est ad librum ex membranis croceis... et convenit.

22° c S. Augustini (*L. v adv. Julianum Pelagianistam*)... Collatum est ad librum Latinis litteris scriptum, interpretante Constantino presbytero Cplano et Latino grammatico, et convenit (c).

23° c S. Leonis papæ (*Ep. ad Flavianum*).... Collatum est ad librum membranaceum argento tectum et desumptum ex scevophylacio, et convenit.

24° c Eiusdem S. Leonis (*Epist. 2 ad Leonem imp.*).... Collatum est ad librum membranaceum argento tectum et desumptum ex scevophylacio, et convenit.

25° c S. Justini... Collatum cum libro chartaceo hujus bibliothecæ, et convenit.

26° c S. Joannis Cplani (*Sermone in Thomam apostolum et contra Arianos*).... Collatum cum libro membranaceo prolato a Romanis (d) legatis, et convenit.

27° c S. Gregorii Nisseni (*Contra Eunomium, ex tom. V, et ex tom. XII*)... Quæ duo testimonia collata sunt cum libro ex membranis croceis bibliothecæ patriarchalis, et convenerunt.

28° c Eiusdem (*Ex epist. ad Eustachium de S. Trinitate*) continens ita : *Ostendant ergo*, etc. (e)... Item ejusdem ex eodem libro... Quæ duo testimonia collata sunt cum libro ex membranis croceis, et convenerunt.

29° c S. Cyrilli Alexandrini (*Sermone ad Theodosium imp.*)... Collatum est cum libro membranaceo synodi III, seu Ephesinæ... et conv.

30° c Eiusdem (*Sermone 32 Thesaurorum*)... Collatum est cum libro chartaceo... et convenit.

(c) Græci episcopi videntur magis credidisse huic presbytero grammatico, quam legatis Romanis.

(d) Hinc arguendum foret quod ille liber S. Chrysostomi non exstiterit Cpoli, vel in patriarchio, vel in ecclesia, vel in bibliotheca, ex quibus respective locis Græci libros conferendos producerunt. Item est de testimoniis Ephræmii et Anastasii patriarcharum Antiochenorum mox citandis.

(e) Inter reliqua adduntur sequentia : *Ergo si viderimus differentes inter se operationes, quæ a Patre et Filio et Spiritu sancto peraguntur, diversas esse et operatrices naturas ex diversitate operationum advertimus. Hæc tritheismum sapiunt, et modo leguntur in epist. 80 S. Basilii M. ad Eustachium Medicum, quam esse suspectam jam olim monui, in diss. de S. Basilio M., n. 226.*

31° « Justiniani piissimi imperatoris (*Lib. contra Nestorianos*) (a)... Collatum est cum libro membranaceo... et convenit.

32° « Ejusdem sanctæ memoriæ Justiniani (*Ex dogmatica epistola ad Zoilum*)... et S. Cyrilli (*Lib. xxxii Thesaurorum*)... et in iis quæ ad Theodosium... Quæ duo testimonia collata sunt similiter ad librum membranaceum... et convenerunt.

33° « S. Ephræmii archiepiscopi Antiocheni... duo testimonia (*Ex defensione pro c. Chalcedonensi et tomo Leonis papæ*)... Collata cum libro chartaceo, prolato a legatis Romanis, et convenerunt.

34° « S. Athanasii archiepiscopi Antiocheni (b) (*Ex defensione pro tomo Leonis papæ*)... Collatum cum libro chartaceo prolato a legatis Romanis

35° « S. Joannis Schytopolitani.... Collatum cum libro chartaceo bibliothecæ patriarchalis, et convenit. »

Postea prælecta et integra Actis inserta sunt alia xvi testimonia ex diversis hærelis Græcis, unam in Christo voluntatem asserentibus; quæ similiter singula dicuntur collata cum libris respectivo membranaceis et chartaceis, partim Roma allatis, partim Cpoli asservatis, et convenisse (c).

37. *Sæpius dicta quatuor episcoporum professio legitur.*—His finitis, episcopi Petrus Nicomediensis, etc.,

(a) Igitur a papa et synodo Romana Justinianus I imperator inter sanctos Patres numeratus, et a concilio generali receptus fuisset, dum interim Honorius papa ab illis inter hærelis demandatus. Juvabit pauca addere de illo imperatore.

Justinianus anno 527 imperium adeptus est, notissimus ob corpus juris civilis a se publicatum, fuit in litteris parum eruditus, ferox et avarus, erga Ecclesias tamen largus, famosum Sophiæ templum Cpoli et plura alia ædificavit, synodum v convocavit, ac multa bene gessit felix faustusque; sed controversiis ecclesiasticis plusquam decebat imperatorem sese immiscuit; tandem anno 565 in hæresin lapsus publico edicto docuit quod Christi corpus etiam ante resurrectionem fuerit incorruptibile, impassibile. Eutychium patriarcham Cplianum, qui ejus impietati resistebat, ab episcopatu deturbavit, ac in exilium eiecit. Dum contra Anastasium patriarcham Antiochenum hujusque sacerdotes sententiam deportationis dictaret, invisibili plaga percussus obiit anno 568. Vid. Evagrius Græcus et cœvus, l. iv, c. 6 et 40, ubi advertit, quod Antiochia anno 528 cœperit vocari Theopolis, quo nomine appellatur in prædicto corpore juris civilis. Vid. Baronius, Fleurius. Ino Evagrius, l. v, c. 1, addidit: Justinianus, cum cuncta tumultu ac perturbationibus implevisset, et pro his factis congruam mercedem sub exitu vitæ retulisset, ad parata apud inferos supplicia migravit.

In epistola S. Agathonis papæ perlonga, n. 38 indicata, postquam testimonia ex SS. Leone papa, Augustino et aliis, adducta fuere, additur: *Non desunt autem et aliorum venerabilium Patrum testimonia duas manifeste dicentium operationes in Christo... Ephræmius et Anastasius major Theopolitanae Ecclesiæ antistites dignissimi; et præ omnibus Justinianus Augustus... ab omnibus gentibus ejus religiosa memoria veneratione digna censetur, cujus fides rectitudo per Augustissima ejus edicta in toto orbe diffusa laudatur.* Hinc laus Justiniani mihi videtur nimia et litteris Agathonis interpolata. Nescio an Antiochia alibi a Romanis vocata fuerit Theopolis, id est, *civitas Dei*.

In epistola synodi Romanæ, n. 39 indicata, epi-

n. 54 indicati, obtulerunt suam fidei professionem non parvam, in qua duas constantur voluntates, et subscribunt suggestionibus Romanis. Tunc Georgius apocriarius Theodori Jerosolymitani, qui inter præsidentes refertur, dicitur accessisse et rogasse: « Legatur epistola synodica Sophronii Jerosolymitani archiepiscopi, quæ ab ipso ad Sergium patriarcham Cpolitianum quidem missa est, sed a Sergio non suscepta, quam præ manibus habeo, ut discernatur, an sit catholica, necne. Imperator et synodus dixerunt: Prælegatur altero die. »

58. *Actio 11. Numerus episcoporum auctus.*— Actio 11 dicitur habita die 20 Martii, indictione 9, uti prius. Nomine sedis Antiochenæ nullus adfuit; ast numerus reliquorum episcoporum valde auctus, nempe nunc comparent episcopi residentes LXXI. Item in priori actione episcopus Selymbriæ vocabatur Sergius, nunc vocatur Georgius, etc. Constantinopolis, quæ hucusque dicta fuerat magna, nunc appellatur magnisona.

59. *Epistola Sophronii synodica prælegitur.*— Imprimis imperator et synodus dixerunt: « Relegantur quæ dudum gesta sunt. Et relecta sunt (d). » Dein dixerunt: « Legatur epistola synodica Sophronii Jerosolymitani (e) et prolatus est liber illam continens, quem Agatho (f) lector notarius relegit his

scopi Latini imperatorem hujusque germanos ita allocuti leguntur: « Suscipere dignamini episcopos a nostra humilitate directos, quatenus ex eorum testimonio remaneant apud omnes nationes laus vestræ Clementiæ percrebrescat, sicut Constantini magni, cujus fama... et sicut Theodosii magni, cujus pietas... et sicut egregii Marciani imperatoris, qui... et sicut extremi quidem sed præstantissimi omnium magni illius Justiniani, ejus ut virtus, ita et pietas omnia in meliorem ordinem instauravit... Nam et nos licet indigni Dei clementiam deprecamur, ut sine lapsu conservemur... in simplici veritate docemur... verborum pompas habere non cupimus. » Saltem ista digressio in laudes Justiniani super cunctos exaltati mihi videtur suspecta.

(b) De his patriarchis Antiochenis inseritur: *scimus, Ephræmum in sacris diptychis recenseri... Anastasium totus Oriens vocat sanctum; qui non suscipit, Deus eum anathematizet. Sed quis est ille Anastasius? Ab anno 559 ad 610 Antiochiæ sederunt tres Anastasii. Ego non dubito quin intelligendus sit Anastasius I, qui a Justino II imperatore Justiniani I successore in exilium pulsus est, et colitur 21 Aprilis. Interim ejus Defensio pro Leone papa nullibi restat (Vide Bolland.).*

(c) Mihi subit dubium an tanta molimina ad confirmandam Agathonis papæ et synodi Romanæ de duabus in Christo voluntatibus doctrinam fuerint necessaria? an congrua? An singuli Patres inspexere libros chartaceos, membranaceos, croceos, argenteos tectos? Saltem S. Leo II papa, qui postea synodum confirmavit, non potuit testari omnia convenisse. Cæterum ex dictis evincitur quod Latini fuerint versatissimi in legendis auctoribus Græcis.

(d) Si vel una actio 10 attentè prælecta fuerit, hæc lectio non parum fatigare debuit et legentem et auscultantes.

(e) Si tota his typis exprimenda, facile 25 hujusmodi paginas occupatura esset.

(f) Notarii qui prælegerunt, varii et sollicitè nominantur in variis actionibus. Is Agatho prælector dicitur et Acta originalia conscripsisse (Vid. n. 101).

verbis: Domino omnium sanctissimo et beatissimo A fratri et comministro Sergio archiepiscopo et patriarchæ Cplitano Sophronius inutilis servus sanctæ Christi Dei nostri civitatis. Papæ, papæ! beatissimi, quam mihi nunc gratia quies et longa, quam prius gratior, ex quo... de stercore et humo... ad sedem ascendi pontificalem... Clerici, monachi, laici, cives omnes violenta manu me compulerunt et more tyrannico coegerunt. » Post longum proloquium sequitur longissima fidei professio, complexa proluxas explanationes mysteriorum sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis et creationis, insuper et catalogum omnium hæreticorum a Simone Mago usque ad Joannem, Sergium, Thomam et Severum, qui quatuor ultimi dicuntur adhuc viventes et natione Syri (a). At: « Admitto synodum v, quæ primarie abjecit insanum B Origenem (b)... ipsas personas exprimo, quas anathematizo et condemno non lingua solum et ore, sed corde et spiritu... Sint ergo semper anathema et catathema Simon Magus.... et Origenes, Origenes alter qui et Adamantius... Didymus et Evagrius nugarum Origenis scelestissimi duces... Hos omnes anathematizo et catathematizo animo, corde et ore, mentoque, oratione et verbis... Latores hujus epistolæ Leontium diaconum... secreti nostri cancellarium et protonotarium ac fratrem Polyuctum benigne, spiritualiter, hilariter, suscipite... et cito ad nos remittite lætantes et exsultantes, quod dignati sint videre talem Byzantinorum antistitem... Ora pro me, sanctissime frater! »

60. An sit genuina. — Nunc tria fuissent examina C nanda: 1, an illa epistola sit orthodoxa; 2, an cuncti quos Sophronius catathematizavit revera hæresin aliquam tradiderint; 3, an illa epistola sit genuina S. Sophronii fetus. Synodus hac vice omnino nihil dixit de hac epistola, et licet eam alibi dictura sit catholicam, nunquam tamen asseruit eam esse genuinam. Igitur licitum erit timere ne forte sit spuria. Rationes metuendi sunt. 1. Illa epistola fuisset ad Sergium scripta anno 632, et nunc anno 681 primum in lucem producta, ut examinetur an sit catholica. 2. Illa epistola nullum præfert indicium ex quo appareat quod exarata

(a) Quinam fuerint illi Joannes, Sergius, Thomas, qui ætate Sophronii vixerunt et declarati fuerint hæretici, detegere non potui; sed nec Sophronius D addidit quam hæresin illi docuerint.

(b) In genuinis Actis synodi v damnatio Origenis non legitur. Ita Halloixius (*In Libro: Origenes defensus*). Natalis (*Ad sæc. III, diss. 16, § 2*) respondit, Acta illa esse mutilata; provocat ad supradictum Sophronii testimonium. Ast hoc ipsum est suspectum: a Sophronio catathematizatur duplex Origenes: quis a synodo v damnatus est? An Origenes? An Origenes alter, qui et Adamantius? Idem Natalis appellat ad hanc synodum vi et epistolam Leonis II confirmatoriam. Sed de hac vid. n. 93.

(c) Theophanes Græcus, qui obiit sæculo IX ineunte, refert: *Sophronius Jerosolymitanus, congregatis quibus præerat episcopis, Monothelitarum dogma condemnavit, Actaque synodica Sergio Cplitano et Joanni Romæ episcopo transmisit*. Ast toto tempore quo Sophronius fuit patriarcha Jerosolymitanus, Romanam Ecclesiam gubernavit Honorius (*Vid. n. 9, et Bolland. in Vita*

sit in aliquo concilio (c). Auctor significat se recenter evectum ad cathedram, et Sergio qua seniori suam fidem communicat, ab eoque erudiri expetit. Non est autem verosimile quod ad Sergium, qui tunc de fide modo suspectus erat, ita humiliter scripsisset Sophronius. 3. Stephanus episcopus Doriensis quidem a Sophronio Romam missus est, et ore ac scripto exposuit conamina Monothelitarum, attamen nullam videtur attulisse vel scivisse epistolam Sophronii synodicam (d). 4. Epistola Sophronii inscripta est uni Sergio, nullam continet notam quod directa fuerit Romam, quo tamen epistola synodica quam maxime mitti debuisset.

61. Tres alii libri a Macario editi præleguntur. — Postquam prædicta synodica fuerat prælecta, « imperator et synodus dixerunt: Scientiam nunc relectorum synodicorum edocti sumus; dicant legati Romani an habeant adhuc alios SS. Patrum textus. Romani responderunt: Habemus adhuc alios, sed allati sufficient. » Tunc legati monuerunt imperatorem et synodum, quod in patriarchio Cplitano recondita sint adhuc alia scripta Macarii et Stephani pro una voluntate, et enixe rogarunt ut afferrentur et legerentur. « Georgius diaconus et chartophylax ab imperatore et synodo interrogatus est, an verum sit; affirmavit. Igitur jussus est illa scripta præferre; qui mox egressus et confestim reversus attulit duos Codices et quaternionem chartaceos, et dixit: Illi Codices, domine, et quaternio chartaceus, qui cum eis est, in domo imperiali, quæ Philippici dicitur, inventi sunt in uno metato (e) juris monasterii Christopholeos una cum aliis diversis Codicibus. Qui duo libri una cum quaternione chartaceo tam ex manus Stephani monachi proprietate quamque ex superscriptione eorum cognoscuntur Macarii et Stephani esse opuscula (f)... Antiochus notarius prælegit quaternionem chartaceum... postea Codicem primum, cui titulus: *Sermo a Macario acclamatus Constantino imperatori*. Theophanes abbas ex Sicilia (*ergo Latinus*) narravit quod ille sermo a Macario missus fuerit et in Sardiniam et Romam et in alia loca (g). Imperator dixit: Nos quidem illum sermonem a Macario acce-

S. Sophronii, ad 14 Martii). Theophanes scriptor dicitur non exactus.

(d) Sophronius ad Sergium personaliter profectus fuerat, forsan antequam fuit episcopus; postea jam patriarcha Stephanum direxit Romam. Theophanes forsan ad hos Sophronii labores respexit.

(e) Miror quod legati S. Agathonis sciverint manuscripta Macarii ac Stephani ibidem esse recondita. Quis, quæso, ea illuc absconderat? Quis Romanis prodiderat? Imo cur Macarius ea non palam prodiderat sibi quam maxime faventia?

(f) Si ea quæ de inventis Honorii epistolis dicenda sunt, fuerint Actis interpolata, consequenter oriri potest suspicio has quas nunc tractamus ambages fuisse ideo ab interpolatore præmissas, ut fraus circa mox producendas et condemnandas Honorii papæ epistolas minus adverteretur.

(g) Ex hoc sermone Actis inserta est sequens Macarii assertio: *Condemnaverunt et anathematizaverunt absolute omnes qui unam voluntatem Domini astruxerunt: quorum unus existit Honorius Romanus, qui*

pisce nescimus; chartulas autem quasdam obtulit nobis, quas usque hactenus nec relegimus (n), sed in futura actione proferemus... Nunc legatur alter Macarii Codex, cui titulus: *Sermo a Macario missus ad Lucam presbyterum et monachum in Africa...* Lectio diu duravit. Tunc ex his Macarii hæretici Codicibus extracta sunt sex fragmenta, quæ singula unam voluntatem astruebant. Insuper ex libris hæreticorum Themistii, Apollinarii, Anthimi fuerunt congestæ propositiones similiter unam voluntatem astruentes. Omnia hæc fragmenta actis conspiciuntur inserta.

62. *Imperator se subducit sessionibus futuris.* — In fine hujus actionis 11 imperator prænuñtiavit se concilio non amplius adfuturum esse, duos patricios totidemque exconsules loco sui substituit futuros synodi præsidēs. Interim sequentes sessiones damnationem Honorii continent in eodem trulli seu palatii imperialis loco, quo priores habitæ sunt.

65. *Actio 12. Chartæ et tres Codices ab imperatore missi.* — Actio 12 dicitur servata die 20 (b) Martii, indictione 9, etc. Præsentēs nominantur episcopi Græci LXXXVI, Ecclesia Cplana vocatur magnisona et apostolica: « Primitivus notariorum dixit... Præ velo astat Joannes gloriosissimus patricius et quæstor missus ab imperatore chartas quasdam deferens, et suggerimus ad quod videtur. Gloriosissimi iudices (ἀρχόντες) et sancta synodus dixerunt: Fiat lectio eorum quæ dudum gesta sunt. Et lecta sunt. Dixerunt: ingrediatur Joannes quæstor. Et ingressus est. Joannes quæstor dixit: Imperator, cum de chartis, quas sibi a Macario traditas fuisse superiori die meministi, scrutatus esset, chartas et Codicillos, quos offero, eos mihi tradidit, jubens ea per me tradi vestræ sanctæ synodo, quæ ea debet examinare; et hoc vobis significat imperator, quod usque in hoc tempus ea non legerit, sed nec eorum quidem inscriptionem (c); ea autem invenerit inter præsentēs Codicillos. Quos quidem Codicillos cum hujusmodi chartis, ut videris, misit omnes obsignatos. Iudices et synodus dixerunt: Chartæ et Codicilli a Joanne Quæstore prolati suscipiantur. Porrectæ sunt chartæ habentes sigillum ex cera exprimens monogrammon imperatoris, similiter autem et memorati Codices idem sigillum habentes (d)...

nam voluntatem manifestissime prædicavit. Verum hæc nuda Macarii assertio nihil probat; vel sequeretur, quod Honorius papa jam ante hanc synodum fuisset condemnatus et anathematizatus; utique non ab alio concilio generali, non a papa quodam. A quibus ergo? Interim si genuina, mirum valde quod Romani ad eam nihil responderint.

(a) Inter illas chartulas reperiendæ sunt epistolæ Honorii papæ. Interim patientia opus est, donec fasciculus evolvatur.

(b) In Græco legitur 22.

(c) Imperator qui alias avide interfuit sessionibus præcedentibus, videtur hac vice parum fuisse curiosus. Porro cum chartas a Macario acceptas neque inspexerit, neque superscriptionem legerit, minus certus esse potuit has ipsas esse illas quas Macarius

64. *Prælegitur Codex primus.* — « Iudices et synodus dixerunt: Joannes Quæstor revertatur ad sus, præfatæ autem chartæ legantur. Notarius prælegit primum Codicem, cui titulus: *Sermo a Macario acclamatus Constantino imperatori.* Cumque parumper facta esset lectio, dixerunt: Is sermo in præcedenti actione jam lectus est (e), legatur chartula, quæ cum illo codice inventa est... Charta prælecta est secundum partem, et iudicata non pertinere ad præsentem materiam. » Igitur

65. (*Codex secundus seu epistola Sergii ad Cyrum, ubi iterata mentio epistolarum Menæ ad Vigilium, ut et Vigilii ad Augustos.*) — Secundus Codex est prælectus, in quo exstitit epistola Sergii patriarchæ Cplani ad Cyrum Phasidis episcopum sequentis tenoris: « Apparuit quidem nobis, etc. » In hac epistola Sergius dicitur fuisse interrogatus a Cyro an una vel duæ voluntates et operationes sint in Christo, et respondisse: « In conciliis de eo nihil definitum est, S. Cyrillus Alexandrinus in nonnullis suis scriptis dixit unam Christi operationem. Quin etiam Menas hujus regis civitatis archiepiscopus in oratione habita ad Vigilium papam similiter statuit unam esse Christi voluntatem et unam operationem... Curavimus ut dicta oratio transcriberetur, et jussimus eam tibi mitti cum his nostris litteris, etc. » (f).

« Finita lectione hujus epistolæ lecta est oratio Menæ Cplani ad Vigilium papam. Qua lecta iudices et synodus dixerunt: Supervacanea fuit lectio hujus orationis, quoniam ficta est et falsa, nec invenitur in registris (Cplanis) epistolarum a Menæ scriptarum (g). Sed et in tertia actione inventum est quod libro primo Actorum synodi vassuti fuerint tres quaterniones falsi hanc orationem referentes. »

Ex eodem Codice prælectæ sunt duæ epistolæ Vigilii ad Justinianum et Augustam. « Iudices et synodus dixerunt: Illas jam in actione 3 declaravimus esse fictas. » (Vid. n. 36, 37). Dein

66. (*Codex tertius exhibens epistolam Sergii ad Honorium de prima origine Monothelitarum.*) — Tertius Codex prælectus est sic habens: *Exemplum epistolæ (h) Sergii archiepiscopi Cplani ad Honorium papam Romæ.*

olim tradidit.

(d) Quanta sollicitudo ad fraudem vel evitandam vel committendam (Vid. n. 46 et 47, not.).

(e) Id est, de quo n. 61 dicitur quod missus fuerit Romam, in Sardiniam, etc.; ast modo nullibi existat integer, ut examinari valeat.

(f) Si hæc epistola sit genuina, Sergius Cplanus videtur prius qui falsam Menæ epistolam publicavit (Vid. n. 18).

(g) Orationem Menæ anno 552 defuncti ut spuriam Græci rejecerunt, quia illa anno 681 non restabat in registris Cplanis; nonne et æquum fuisset ut investigatum fuisset an ambæ Honorii epistolæ, ob quas is papa damnandus erat ut hæreticus, exstarent in archivis Romanis?

(h) Quod Sergius ad Honorium aliam epistolam

« Ante aliquod tempus, quando expeditionem (a) A contra Persas faciebat Heraclius imperator, venit in Armeniam (b), ubi Paulus (*Monoculus*) Severi hæresin secutus pro hac apologiam obtulit Heraclio; is imperator utpote in divinis dogmatibus pereruditus, disputando prædictum Paulum penitus convicit, qua occasione unam in Christo dixit operationem. Post aliquod autem tempus idem Heraclius venit in regionem Lazorum, et apud Cyrum tunc ibidem Phasidis nunc Alexandriæ episcopum mentionem fecit de sua contra Paulum disputatione (c). Cyrus Heraclio respondit se non recte scire an una vel duæ operationes de Christo sint prædicandæ; igitur Cyrus jussu imperatoris nos (Sergium) interrogavit (d). Quamobrem nos ea quæ nostræ erant cognitionis, ei per epistolam (*Vid. n. præc.*) significavimus, ad-

didimus etiam orationem a Mena hujus urbis patriarcha traditam Vigilio papæ hic præsentem; (e) nos autem nihil determinavimus, ut ex nostra ad Cyrum, quam accludimus, epistola dignosci poterit (f). Et ab illo quidem tempore hæc controversia fuit silentio involuta.

« Postquam autem parvo abhinc tempore (g) Cyrus patriarcha Alexandrinus pie et moderate est adhortatus eos qui Alexandriæ diversis Eutychetis, Dioscori, Severi et Juliani, hæresibus dissidebant, ut ad catholicam accederent Ecclesiam; et post multas disputationes et labores, quos cum maxima prudentia et utilissima eo in negotio dispensatione suscepit, id quod studebat effectit... Universus Ale-

scripserit, certum est, sed dubitatur an hæc copia sit genuina? teste Bertio, l. xxvi, c. 11, n. 21, negavit Desirantius. Prima ratio dubitandi poterit esse, quia illa copia fuit deprompta ex Codice Macarii falsarii, licet dicatur collata cum alia copia ex patriarchio desumpta. Secunda quia varias enarrat circumstantias suspectas, ut ex decursu patebit. Interim ex illa copia hauerunt quotquot hucusque scripserunt de origine Monothelitarum.

(a) Hanc Pagius alligavit anno æ. v. 622.

(b) Majoris claritatis et brevitatis causa hic et alibi mutavi quædam verba, sed non sensum, ut conferenti patebit.

(c) Igitur Heraclius imperator fuisset primus Monothelitarum auctor; is tamen culpam in Sergium rejecit n. 14.

(d) Juxta S. Maximum mox citandum non Heraclius, non Paulus Monoculus, non Theodorus, sed Sergius videtur primus et præcipuus auctor Monothelitarum.

(e) Istam orationem esse fictitiam edixit synodus n. 65. Sed et hæc Sergii epistola videtur suspecta n. 67.

(f) S. Maximus et Pyrrhus, dum, ut n. 11 et 18, disputarunt, hanc Sergii epistolam ignorasse videntur. Pyrrhus asseruit quod Sophronius, quia tempore inopportuno sermonem de operationibus excitaverit, prima scandali occasio fuerit. Maximus respondit: *Cum Sergius ad Theodorum Pharanitanum scripsit, misso etiam libello quem dicit esse Menæ, hortans eum ut quid sentiret de una voluntate et operatione aperiret; et rescripsit approbens: ubi tunc erat Sophronius? Aut cum ad Paulum Monoculum Severi sectatorem scripsit misso etiam ad eum libello Menæ et Theodori Pharanitani cum sua approbatione? Aut ubi erat, quando ad Georgium Arsam Paulianistam scripsit, rogans ut mittat sibi auctoritates de una opera-*

tionem? Aut quando ad Cyrum Phasidis episcopum rescripsit de una operatione, ubi eo rogatus, misso etiam ad eum prædicto Menæ libello? Quid igitur? Postquam Sergius maximam partem Ecclesiæ corrupit, si beatus Sophronius eum humiliter admonuit, ad vestigia ejus provolutus, per Christi passionem obtestatus rogaverit Sergium, ne vocem hæreticorum renovaret: fuit ne ipse auctor hujus scandali? Ecce S. Maximus et Pyrrhus nihil referunt de Heraclio; et Sergius (vel quisquis auctor est) Heraclium refert, tacetque de Theodoro Pharanitano; Heraclius autem totam culpam ita rejecit in Sergium ac si fatam Sergii epistolam in qua ipse Heraclius dicitur auctor, penitus ignoraverit.

(g) Auctor distantiam temporis nullibi determinavit.

(h) Non est verosimile quod universi Catholici in talem coadunationem pacifice consenserint. Insuper Lybia et Ægyptus et Alexandria erant viciniores Romæ quam Constantinopoli; si tanta mutatio per Ægyptum et Lybiam contigisset, illa immediate Romam perlata fuisset ad Honorium papam.

(i) Igitur hæc epistola fuisset data primo tempore quo Sophronius evectus est ad episcopatum Jerosolymitanum, adeoque data non post annum 52. Cum hæc Sophronium singulariter attigerit, mirum est quod ab hoc vel Stephano ejus legato nullibi commemorata fuerit (*Vid. n. 8 et 9*).

(j) Synodica quæ nunc exstat Sophronii epistola videtur fictitia, licet satis catholica, n. 51.

(k) Id falsum esse docuit S. Maximus, n. 22 citatus. Solet adduci exemplum S. Basilii M.; ast hoc spurium est (*Vid. Dissert. de S. Basilio M., n. 61, et 173-175*).

(l) Si Sergius hæc vero scripserit, egregie mentitus est (*Vid. n. 8*).

tionem? Aut quando ad Cyrum Phasidis episcopum rescripsit de una operatione, ubi eo rogatus, misso etiam ad eum prædicto Menæ libello? Quid igitur? Postquam Sergius maximam partem Ecclesiæ corrupit, si beatus Sophronius eum humiliter admonuit, ad vestigia ejus provolutus, per Christi passionem obtestatus rogaverit Sergium, ne vocem hæreticorum renovaret: fuit ne ipse auctor hujus scandali? Ecce S. Maximus et Pyrrhus nihil referunt de Heraclio; et Sergius (vel quisquis auctor est) Heraclium refert, tacetque de Theodoro Pharanitano; Heraclius autem totam culpam ita rejecit in Sergium ac si fatam Sergii epistolam in qua ipse Heraclius dicitur auctor, penitus ignoraverit.

(g) Auctor distantiam temporis nullibi determinavit.

(h) Non est verosimile quod universi Catholici in talem coadunationem pacifice consenserint. Insuper Lybia et Ægyptus et Alexandria erant viciniores Romæ quam Constantinopoli; si tanta mutatio per Ægyptum et Lybiam contigisset, illa immediate Romam perlata fuisset ad Honorium papam.

(i) Igitur hæc epistola fuisset data primo tempore quo Sophronius evectus est ad episcopatum Jerosolymitanum, adeoque data non post annum 52. Cum hæc Sophronium singulariter attigerit, mirum est quod ab hoc vel Stephano ejus legato nullibi commemorata fuerit (*Vid. n. 8 et 9*).

(j) Synodica quæ nunc exstat Sophronii epistola videtur fictitia, licet satis catholica, n. 51.

(k) Id falsum esse docuit S. Maximus, n. 22 citatus. Solet adduci exemplum S. Basilii M.; ast hoc spurium est (*Vid. Dissert. de S. Basilio M., n. 61, et 173-175*).

(l) Si Sergius hæc vero scripserit, egregie mentitus est (*Vid. n. 8*).

ex qua insuper sequitur quod in Christo essent duæ voluntates inter se contrariæ (a), duo volentes contraria... Tandem Sophronius nobis promisit, quod nullam deinceps vellet movere quæstionem de una aut duabus operationibus (b), sed petiit a nobis epistolam scriptam, quam et aliis ostendere posset, hanc (c) libenter dedimus, et cum ea abnavigavit Sophronius. Nuper autem imperator ex civitate Edessenorum (d) ad nos scripsit, ut sibi mitteremus sententias Patrum a Mena in oratione ad Vigilium citatas pro una operatione, quod et fecimus. Simul imperatorem monuimus quod de una et duabus operationibus scrutari non oporteat. Propter quæ accepimus ab imperatore responsionem quæ continet ea quæ conveniunt ejus quæ a Deo dirigitur serenitati (e). Necessarium duxi hæc omnia sigillatim ad vestram beatitudinem referre per hanc epistolam quam ut legere velis rogamus, et supplere, si quid deesse deprehendatur (f) et nobis significare quæ videbuntur. Dies et annus quibus epistola sit scripta non additur.

67. *Epistola Sergii ad Honorium videtur suspecta.* — Hæc Sergii epistola quoad epilogum satis submissa est; nihilominus mihi videtur saltem quoad partem anteriorem suspecta ob varias notas jam sparsim insinuas. Ratio, quod copia illius epistolæ lecta fuerit in codice aliquo per imperatorem anno 681 ad synodum sextam misso, non sufficit; nam in illo Codice quonque comprehensæ fuerunt epistolæ Menæ ad Vigilium, Vigilii ad Justinianum, Vigilii ad Theodoram; et tamen has tres epistolas synodus binis vicibus pronuntiavit fictitias: ergo ille Codex non habet sufficientem auctoritatem. Imo quia præfata epistola Sergii ad Honorium ex illo suspecto Codice desumpta est et inserta Actis synodi sextæ, vel hinc solum suspecta haberi poterit, nisi aliunde probetur genuina.

68. *Epistola Honorii ad Sergium responsoria.* « Item relectum est ex eodem Codice exemplar epistolæ Honorii papæ ad Sergium. » Si ex Codice prælectum est exemplar epistolæ Honorii, ergo hoc exemplar

(a) Voluntas Christi humana perfecte obediebat divinæ, et huic subiciebat appetitum suæ carnis, innocentis, quidem, sed naturaliter dolores aver-santis.

(b) Non est verosimile quod S. Sophronius id promiserit Sergio; igitur nec verosimile quod Sergius vivente Sophronio Romam perscripserit ista, de quorum falsitate facillime convinci potuisset.

(c) Hæc, quantum mihi constat, nunquam producta est, nequidem a Stephano Sophronii legato, ter in causa ista Romam profecto (Vid. n. 8).

(d) Heraclius Edessæ moratus est anno 628; Sergius hæc papæ retulisset anno 632: quomodo ergo scribere potuit: *Nuper cum?* etc.

(e) Si dicatur totam historiam de his Codicibus fuisse Actis interpolatam, tunc epistola Sergii evadet adhuc magis suspecta.

(f) Quod Sergius fuerit Monothelita, constat aliunde signanter ex synodo Romana sub S. Martino I habita, in qua, secretario 3, prælecta est Sergii epistola ad Cyrum; alias ob præfatam epistolam, in qua Sergius se submittit iudicio Ecclesiæ Romanæ, damnari ut hæreticus non debuisset.

non fuit nisi copia epistolæ hucusque in originali nondum productæ. Porro si epistola Sergii ad Honorium sit suspecta, id ipsum valebit de responsoria Honorii ad Sergium ex præfato suspecto Codice similiter producta. Videbimus in decursu quod ipsa synodus præfatis Codicibus hucusque plenam fidem non adhibuerit.

69. *Afferuntur epistolæ originales Sergii et Honorii.* — Judices et synodus dixerunt: Oportet ad nos afferri registra et scripta dogmatica Sergii sive ad Honorium, sive ad Cyrum, sive ad Sophronium... et Honorii ad Sergium, reposita in bibliotheca hujus Patriarchii ad conferendum cum codicillis a Macario imperatori traditis et nunc lectis. Georgius bibliothecarius dixit: Vado protinus, et quæcumque invenire potero, mecum afferam. Item tres episcopi cum secretariis fuerunt missi ad Maerium interrogandum an duo libelli et chartaceus quaternio revera sint Macarii opuscula, et an tres Codices nunc prælecti revera a Macario traditi olim fuerint imperatori? Episcopi invenerunt Maerium in una cellula patriarchii; Macarius respondit: Duo libelli cum quaternione chartaceo sunt mea opuscula, et tres reliquos Codices (g) ego anno superiori tradideram imperatori. Episcopi satam Macarii responsionem renuntiaverunt synodo: Similiter Georgius diaconus et chartophylax ex bibliotheca patriarchii, quoscunque invenire potuit, attulit Codices sive regesta, in quibus continebantur epistolæ Sergii, Honorii et Sophronii (h). Igitur

70. *(Conferuntur litteræ Sergii et epistola authentica Honorii.)* — 1° Ex Codice sive regesto diversarum epistolarum Sergii relecta est epistola Sergii ad Cyrum. Collata cum appendice Macarii, qui allatus fuerat per Joannem quæstorem; et convenit. 2° Ex alio Codice (i) prælecta est epistola Sergii ad Honorium Papam. Collata est cum Codice Macarii; et convenit. 3° Similiter prolata est a Georgio diacono et chartophylace epistola authentica Latina Honorii... ad Sergium una cum ejus interpretatione (j) et collata (k) est eadem Latina epistola per Joannem

(g) Ex his Codicibus copia epistolæ Honorii ad Sergium synodo primum innotuit; unde Macarius eam acceperit, non additur. Mox detegitur epistola Honorii etiam ad Sergium. Interim hæc nimiam ambages mihi augent suspensionem.

(h) Miror quod longissima Sophronii epistola etiam nunc in patriarchio Coptano fuerit inventa, cum n. 57 dictum sit quod hæc a Sergio patriarcha Coptano non fuerit recepta.

(i) Cujus tituli is Codex fuerit, non legitur additum.

(j) Hæc interpretatio fuisset idiomatis Græci, quam tamen Honorius vel ejus secretarius non fecissent (Vid. n. 19). Epistola originatis fuisse Latina, quam linguam Patres non intellexisse dicuntur; hi tamen ad testimonium unius Joannis Portuensis, quod copia Græca conveniat textui Latino, damnassent Honorium suum superiorem, et legati Agathonis papæ ad omnia tacuissent? Credat Judæus Apella. Ipsa insuper epistola, prout Actis inserta legitur, notas ad alterinæ originis præfert (n. 23-25).

(k) An collatio facta fuerit cum interpretatione Græca, an vero cum Codice Macarii, non satis clare

episcopum Portuensem legatum synodi Romanæ; et convenit. » De epistola Sophronii nihil refertur.

71. *Earum iudicium differtur.* — « Judices dixerunt: Cum cognoverit synodus ea quæ nunc lecta sunt et collata, Sergii, Honorii et Sophronii (a), dicat quæ sibi videntur. Synodus respondit: De registris epistolarum scriptarum a Sergio, et authentica Honorii epistola, dein etiam de synodicis Sophronii jam lectis altero die dicemus (b). »

72. *Actio 13. Epistola Honorii prima damnatur ut hæretica.* — Actio 13 (in qua Honorius papa prime vice condemnatus esse dicitur) servata est die 28 Martii. Nominantur præsentibus episcopi Græci LXXXIII; Ecclesia Cplana vocatur magnisona et apostolica.

« Judices et synodus dixerunt: Relegantur Acta præterita; et lecta sunt. Judices monuerunt synodum, ut sententiam proferret in antecedentibus promissam. Synodus dixit: Examinavimus Sergii epistolas ad Cyrum et Honorium, similiter et Honorii ad Sergium responsoriam. . . eas ut hæreticas rejicimus. Quorum autem impia aversamus dogmata, eorum etiam nomina ex sancta Dei Ecclesia esse ejicienda statuimus, nempe Sergii Cplani, Cyri Alexandrini, Pyrrhi, Pauli, et Petri Cplanorum, deinde Theodori quoque Pharanitani, quarum omnium personarum meminuit Agatho in sua suggestione et ejecit, ut qui sensissent contra orthodoxam nostram fidem, quos etiam decernimus subjici anathemati. Præter hos autem et Honorium, etc., » ut n. seq.

Ecce manifeste innuitur quod S. Agatho Honorium anathemati non subjecerit, neque Græcis denuntiaverit inquirendum vel condemnandum.

73. *Honorius papa damnatur ut hæreticus. An adfuerit causa sufficiens damnandi Honorium?* — « Præter hos autem ab Ecclesia simul ejici et anathemate ferri censemus Honorium papam; propterea quod nos invenimus per scripta ab ipso ad Sergium facta (c) cum Sergii sententiam esse secutum in omnibus. . . synodicas Sophronii tanquam orthodoxas judicavimus. »

Ex his iterum patet: 1° quod Honorius eo usque a nemine condemnatus fuerit vel ut hæreticus, vel ut fautor hæreseos. 2° Quod epistola Honorii, ob quam is anathematizatus est, nunc primum quasi casu inventa fuerit; ergo ultra XL annis latuerit. Dum ante XL annos murmur quorundam Græcorum contra Honorium exoriri cœperat, Joannes IV papa, datis ad imperatorem litteris, propugnavit in exprimitur. Porro ipsa epistola Latina cum interpretatione Græca et Codice Macarii postea jussu hujus concilii combusta fuit (n. 74, 76).

(a) Quod epistola Sophronii fuerit collata, is qui hæc Acta conscripsit, non meminuit; interim illa judicabitur catholica n. 75.

(b) Tunc adnectitur « quod judices ab imperatore jussi interrogaverint synodum an Macarius; si resipiscat, restitui valeat gradui pristino: synodus responderit negative; item quod episcopi sedi Antiochenæ subjeti petierint ut novus Antiochiæ antistes eligeretur, quæ electio similiter dilata in sessionem sequentem. »

(c) Illicque nuntiata prima Honorii ad Sergium

epistola Honorii nihil hæretici fuisse assertum. Cur, quæso, nullus patriarcharum subsecutorum epistolam Honorii unquam produxit, aut ad eam provocavit? Quando producta sunt opuscula Macarii patriarchæ Cplani, is prius interrogatus est num illa opuscula essent sua; quanto magis Honorius papa interrogari vel sufficienter convinci debuisset, quod esset verus auctor fatæ epistolæ in hac synodo productæ.

Ast dicit aliquis: Papa jam defunctus erat, hinc interrogari non poterat. Resp.: Ergo nec condemnari debuisset, præsertim cum jam olim absolutus fuerit. *Replicabit* alius: Joannes episcopus Portuensis authenticam Honorii epistolam Latinam contulit, n. 70. Verum Resp.: Undenam constat epistolam illam Latinam, quæ ex patriarchio Cplano, ut dicitur, fuit deprompta et Joanni ostensa, fuisse authenticam? Sed fuerit authentica; judices, tamen ut supponitur, eam non intellexerunt: unus Joannes testatus est, illam Latinam convenire cum copia in Græcum translata; hancque copiam græcam fuisse hæreticam permittamus; sed an unus testis sufficit ad condemnandum papam? defunctum? olim absolutum? Quid, quæso, testatus est Portuensis? An quod epistola Latina convenerit cum Græca interpretatione? vel cum Codice Macarii falsarii? Cum ex patriarchio Cplano jam plurima alia scititia fuerint producta, quomodo Honorius jam mortuus damnari potuit ille quia in illo patriarchio inventa fuit epistola sub illius nomine ante XL annos scripta, continens sententiam hæresi faventem (d)? Quomodo contigit, quod legati S. Agathonis papæ in talem damnationem consenserint, cum ipsis injunctum fuerat ut nullam permitterent innovationem?

74. *Causa Pyrrhi, Pauli et Petri denuo examinatur.* — Post condemnatum Honorium judices rogarunt synodum, ut in patriarchio investigaretur an ibi præter epistolas Sergii, Honorii et Sophronii, restent scripta Pyrrhi, Pauli, Petri Cplanorum, Cyri Alexandrini et Theodori Pharanitani, quæ similiter essent examinanda (e). Synodus existimavit hoc esse supervacaneum, cum horum doctrina hæretica omnibus manifesta sit, et Agatho papa aperte ostenderit quod eadem senserint quæ Sergius, qui cepit (f) novam vocem inducere in Ecclesiam. Judices institerunt pro novo et accuratiori examine. Georgius Bibliothecarius ivit, quæsit, rediit et dixit: « Inveni epistolam Cyri qua episcopi Phasidis ad Sergium Cplanum ante LVI annos indicatione 14 scripta innotuit; ob hanc igitur, non vero propter secundam Honorius fuisset damnatus.

(d) Multi auctores defendunt in neutra Honorii epistola sensum contineri certo hæreticum; ergo Honorius papa innocens a concilio generali condemnatus est ut hæreticus. Malo dicere Acta seu historiam hujus concilii magna ex parte fuisse interpolatam, licet difficile sit singula spuria discernere a genuinis.

(e) Idem retulerunt responsum imperatoris, ut episcopi suffraganei et clerici sedis Antiochenæ more solito eligant novum patriarcham imperatori præsentandum.

(f) Hæc consentiat dictis S. Maximi assertentis Sergium fuisse primum erroris promotorem.

ptam; alteram Cyri qua patriarchæ Alexandrini A ad eundem Sergium una cum exemplaribus factæ unionis inter Theodosianos et Cyrum; epistolam Theodori Pharanitani ad Sergium Arsenoitam et alios ejusdem Theodori libros diversos; similiter et interpretationes diversorum paternorum testimoniorum. Excussi vero ex hac bibliotheca alios sex libros habentes scripta Pyrrhi Cpliani, secundum plurimam partem propria Pyrrhi manu exarata. Similiter protuli regestum diversarum epistolarum Pauli Cpliani ad Theodorum papam et tres Pauli prophoneticos, id est acclamatorios tomos ad Constantem imperatorem. Ad hæc et Petri, qui post Paulum evecus est ad patriarchatum hujus urbis; similiter regestum diversarum epistolarum, in quo est ejusdem epistola dogmatica ad Vitalianum papam. Synodus dixit: Omnia per ordinem relegantur. » Antiochus notarius prælegit duas epistolas Cyri ad Sergium et exemplar factæ unionis (a). Dein prælegit Codicem Theodori Pharanitani ad Sergium Arsenoitam, ac ex uno sermone 5 diversa fragmenta unam operationem asserentia, et ex alio ejusdem sermone alia sex fragmenta. Idem prælegit fragmentum ex tomo Pyrrhi dogmatico: ac aliud fragmentum ex epistola Pauli Cpliani ad Theodorum papam (b). Item prælecta est epistola Petri Cpliani ad Vitalianum papam. Dumque prælegeretur eadem epistola habens diversas Patrum sententias, legati S. Agathonis dixerunt: « Sententiæ Patrum in hac quæ nunc relegitur Petri epistola productæ sunt truncatæ ab eodem Petro ad probandum unam operationem. Judices et synodus dixerunt: Sententiæ Patrum truncatæ sunt, lectio epistolæ ulterior non succedat. Synodus addidit: Agatho papa recte et juste in sua suggestione expulit Pyrrhum, Paulum et Petrum patriarchas hujus urbis (c), et Theodorum Pharanitanum et Cyrum Alexandrinum... Nos quoque eos in sacris diptychis ejici et anathemate subijci statuimus, et eorum scripta tanquam impietatibus plena abominamur et pronuntiamus ea debere aboleri (d). »

75. *Eorum successores judicantur catholici, et collocantur in diptycha.* — « Judices ulterius insisterunt ut etiam proferrentur epistolæ posteriorum patriarcharum Cplianorum, nempe Thomæ, Joannis et Constantini (e). Georgius chartophylax dixit: Codex, sive regestum, in quo continentur exemplaria synodi-

(a) Hæc integra Actis inserta sunt, quæ brevitatis causa omitto, ne lectoribus nimium augeatur tædium. Magna sane patientia opus fuit his qui integra Acta ex Græco transtulerunt in Latinum. Exstant duæ diversæ Editiones Latinæ; an propter Honorium?

(b) Etiam hæc fragmenta Actis inserta sunt.

(c) Sergius tam in Græca quam in Latinis Editionibus est prætermisus, utique quia jam damnatus cum Honorio (n. 72).

(d) Interim jam Actis inserta fuere per totum orbem publicandis.

(e) Constantino successerat Theodorus, n. 28 laudatus; is paulo ante hanc synodum fuerat depositus, sed anno 682 restitutus est; in Actis tantum semel refertur, sed ut falsarius (n. 77). Epistola hujus Theodori ad Donum papam non fuit producta.

corum quæ facta sunt a Thoma, Joanne et Constantino, sunt hic apud me; cum his et authentica synodica bullata, quæ facta sunt a Thoma Cpliano ad Vitalianum papam, quæ etiam volens ad eum dirigere, propter Saracenorum incursum assidue immiuentem, ut nostis, et obsessionem quæ facta est per biennium (f), quo gessit episcopatum, non valuit dirigere. Quæsivi autem libellos a diversis episcopis factos de una voluntate, et eos seposui in bibliotheca, ut vobis exhibeantur. Judices et synodus dixerunt: Litteræ synodales Thomæ, Joannis et Constantini, legantur nobis omnibus audientibus. Agatho lector et notarius sanctissimi patriarchæ Cpliani accepit authenticum scriptum synodale Thomæ bullatum; bullaque, quæ ei erat imposita, coram omnibus ablata, sic legit: *Sanctissimo fratri Vitaliano Thomas indignus...* Quod quidem synodale fuit collatum cum registro allato per Georgium Bibliothecarium. Et convenit citra ullum defectum a principio usque ad finem. Præterea, lectæ sunt synodales Joannis... et Constantini. His ergo ab initio usque ad finem lectis, synodus dixit: Invenimus Thomam, Joannem et Constantinum nihil sensisse aut scripasisse contrarium rectæ fidei (g)... Hi ergo referantur in sacra diptycha... Georgius autem Bibliothecarius libellos a diversis scriptos tempore Sergii, Pyrrhi, Pauli et Petri factos statim ad nos adducat. »

76. *Epistola secunda Honorii invenitur, et comburitur.* — « Cum paulisper excessisset Georgius et paulo post reversus esset, diversas chartas afferens dixit: Omnes libellos... et chartas, quæ pertinent ad præsentem dogmaticam motionem, afferro, in quibus inventa est etiam altera epistola Latina Honorii papæ cum ejus interpretatione. Afferro etiam diversas alias dogmaticas signantèr Pyrrhi Cpliani ad Joannem papam. » Ex hac Honorii epistola duo duntaxat fragmenta fuerunt prælecta, ut n. 26 indicatum fuit. Tandem tota (h) et reliqua omnia tanquam perniciosia igni tradita sunt et combusta, ut n. 5.

Hucusque ignotum fuerat quod papa Honorius duas ad Sergium epistolas in eadem causa perscripserit; has Græci stante hac synodo primum detexerunt originales, propter primam Honorium papam modo defunctum condemnant ut hæreticum, abijciunt ab Ecclesia; quo facto, litteras originales comburunt, et copias inserunt Actis. Quis non stupeat

(f) Hanc obsidionem (vel biennem incursionem) nemo alius historicorum novit. (Vid. n. 27). Interim si hæc Acta non essent aliunde suspecta, illum obsidionem utique credere deberemus ob assertum Georgii coram plena synodo testimonium.

(g) Synodus exegerat juramentum super libro Evangeliorum præstandum a bibliothecario, quod is nullas litteras prædictorum patriarcharum hæreticas occultaverit. Georgius ita juravit: *Per has sanctas Scripturas et Deum, qui per ipsas locutus est, diligentissime perscrutatus non inveni libellos ab illis factos et traditos dictis tribus patriarchis Thomæ, Joanni et Constantino de una voluntate et operatione.* Aliud juramentum vid. n. 77.

(h) Quod hæc secunda Honorii epistola fuerit collata, vel ab aliquo Latino recognita, non additur.

hunc procedendi modum? Cur epistolæ originales (si in patriarchio fuissent reconditæ uti prius) fuissent magis perniciosæ quam earum transumpta Actis inserta et nunc ubivis publicata? Insuper in hoc easu maxime extraordinario et prorsus singulari (quo papa defunctus a Græcis damnatur ut hæreticus) oportuisset originales litteras quam sollicitissime asservare, ut papæ Agathoni vel etiam imperatori pro tunc absentis, si hi damnationi subscribere postea recusassent, ipsæ originales Honorii epistolæ ostendi potuissent.

77. Actio 14. *Quod Menæ et Vigilii papæ epistolæ fuerint fictitiæ, iterato confirmatur. Patriarchæ Paulus, Theodoros Cpliani et Macarius dicuntur falsasse synodum quintam.* — Actio 14 dicitur servata die 5 Aprilis, indictione 9. Theophanes (a) novus patriarcha Antiochenus et LXXXVII alii episcopi Græci nominantur. « Judices et synodus dixerunt: Fiat lectio eorum quæ jam sunt acta. Et lecta sunt. Dein jusserunt ut Georgius bibliothecarius iterato ex patriarchio proferret duos libros membranaceos et alterum chartaceum, ex quibus actione 3 et 12 prælectæ fuerant litteræ Menæ ad Vigilium papam et Vigilii ad Augustos. Georgius jussus est jurare quod interea circa illos libros nihil mutatum fuerit; juravit, insuper retulit quod nunc quoque alium Codicem chartaceum invenerit, in quo Acta synodi v̄ descripta fuerint. Tunc libri primo dicti denuo diligenter considerati, examinati, collati cum chartaceo noviter invento, aliisque Codicibus antiquis Acta synodi v̄ continentibus, et iterato deprehensum est, quod litteræ Menæ ad Vigilium et Vigilii ad Augustos fuerint fictitiæ, præfatis libris per alienam manum insertæ, et sic tandem illæ litteræ anathemati subjectæ (b). »

Instituto ulteriori examine, detectum est quod plura alia exemplaria synodum v̄ exhibentia, quæ extra patriarchium exstiterant, fuerint simili modo falsata, et quidem exemplaria Græca fuerant adulterata auctoribus patriarchis Theodoro (c) Cpliano et Macario Antiocheno, Latina vero promovente Paulo

(a) Theophanios appellatus est a Beda (n. 110).

(b) Tantam cautelam in causa Honorii non adhibuerunt (Vid. n. 76 et 65, not.).

(c) Hoc tantum loco comparet Theodoros patriarcha Cplianus, et quidem ut falsarius; si talis fuerit, mirandum quod anno 682 ad cathedram patriarchalem iterato fuerit receptus. Imo is Theodoros a Græcis orthodoxis colitur ut sanctus (Vid. Bolland., *dissert. præv. ad tom. I mensis Augusti*).

(d) Si admittamus quod Acta synodi vi, quæ nunc habemus, vitiosa non fuerint, adeoque quod Honorius revera ob suas epistolas in ea productas fuerit damnatus, tunc exoritur suspicio an non aliquis prælatorum patriarcharum dictas Honorii litteras vel composuerit vel falsaverit, illasque fictitias reposuerit in bibliotheca Cpliana.

(e) Si Acta synodi v̄ Græca et Latina fuerint falsata asserente synodo vi, non facio injuriam Patribus in synodo vi congregatis, si timeant, ne et eorum Acta etiam hæc ipsa fuerint postea ab aliis malevolis corrupta.

(f) Juxta Anastasium, n. 81 citandum, synodus

patriarcha Cpliano Monothelitis (d). Synodus exclamavit: « Anathema libero Menæ ad Vigilium, anathema duabus epistolis Vigilii ad Justinianum et Theodoram, anathema iis qui falsaverunt Acta synodi v̄ (e). »

78. Actio 15. *Polychronius Monothelita mortuum suscitare conatur, excommunicatur.* — Actio 15 dicitur (tam in Græco quam Latino) servata anno Constantini 28, Heraclii et Tiberii 22, die 26 Aprilis (f). Polychronius, monachus et inveteratus Monothelita, in concilium admissus est, promisit (g) quod in virtute fidei suæ de una voluntate resuscitaturus esset mortuum; chartam a se scriptam posuit super cadaver in loco publico in feretro argenteo expositum, per plures horas mortuo insurravit, sed ille non revixit. Igitur populus exclamavit: *Novo Simoni anathema.* Dein Polychronius a synodo admonitus ad resipiscendum, cum pertinax permanserit, depositus est et anathematizatus.

79. Actio 16. *Constantinus Monothelita damnatur, excommunicatur.* — Actio 16 fuit anno Constantini 28, post consulatum ejus 13, Heraclii et Tiberii 23, 9 Augusti (h), indictione 9. Vicarius episcopi Ravenatensis, et episcopus Thessalonicensis, qui lucusque semper sederunt post episcopos legatos synodi Romanæ, hos nunc immediate præcedunt, et nominantur præter legatos Romanos et patriarchas. Episcopi Græci cxi. Quod Acta præterita fuerint prælecta, non refertur. Quidam presbyter Apameensis ex Syria, Constantinus nomine, sese synodo sistit, ad pacem cum Monothelitis ineundam hortatur, duas in Christo voluntates negat; cum monitus non resipuerit, excommunicatur.

80. *Honorius iterato damnatur.* — « Tunc Georgius patriarcha Cplianus proposuit: Ego et quidam pauci qui sub sede mea sunt episcopi rogamus ut, si possibile est, nominatim non anathematizentur personæ in exclamationibus, id est Sergius, Pyrrhus, Paulus et Petrus (i). Synodus dixit: qui semel sunt condemnati et jam dudum ejecti de sacris diptychis... oportet nominatim quoque anathematizari in accla-

sexta fuit absoluta anno 681 ante Pascha; ergo non protracta usque ad 26 Aprilis; cæterum, quod aliquis Polychronius in illa synodo fuerit damnatus, etiam Beda retulit, n. 110 videndus.

(g) Idem dixit: *Quod si hoc anno auditus fuisset, passi non essemus quæ passi sumus in bello Bulgaricæ.* Nullus scriptor meminit quod anno 680 bellum fuerit in imperio Romano.

(h) Igitur hæc actio a præcedenti distat III mensibus. Porro Pagius (*Ad an. 668 et in Diss. hypatica de Consulibus*) ex istis notis chronologicis deduxit quod Constantinus anno 654, Heraclius et Tiberius anno (5) ante 9 Augusti a patre Constante, qui obiit anno 638, declarati fuerint Cæsares. Ast Ven. Beda, Nicephorus, Theophanes alique docent Constantinum Pogonatam, qui obiit anno 685, imperasse annis xvii; ergo illi annos Constantini numerarunt a morte Constantis. Insuper adest aliqua difficultas circa consulatum qui per se incepit ab 1 Januarii.

(i) Pro Honorio, ne damnaretur, nullus intercessisset.

mationibus... Universi (a) exclamaverunt anathema hæreticis Theodoro Pharanitano, Sergio, Cyro, Honorio (b), Pyrrho, Paulo, Petro, Macario, Stephano, Polychronio, Apargio (c) Pargensi. Synodus dixit: sufficiunt hæc (d); in sequenti synodaliter statuemus definitionem fidei. »

81. *Anastasio Bibliothecarii relatio de synodo sexta.* — Hic ex Baronio (*Ad annum 681*) monendum censui. Anastasius Bibliothecarius (*In Agathone*) de hac synodo v. agens plura prætermisit, dum sex tantum in ea retulit actiones. Synodum ante Pascha anno 681 absolutam indicavit, nihilque prodidit de actionibus in quibus condemnatio Honorii nunc legitur. Postquam damnationem hæreticorum ibidem factam retulit, addidit sequentia: *Deinde abstulerunt de dyptichis Ecclesiarum nomina patriarcharum, vel eorum picturas de Ecclesia, aut de foribus ejus, aut ubi esse poterant, aufereutes, id est Cyri, Sergii, Pyrrhi, nec non Petri.* Nihil additur de Honorio, cujus epitaphia permanserunt n. 4. Adidit Athanasius quod Joannes episcopus Portuensis Dominica in Albis in templo Sophiæ ad lætitiâ populî vel concilii missam publicam coram imperatore et patriarcha celebraverit. Latine, et omnes unanimes in laudes et victorias piissimorum imperatorum idem Latinis vocibus exclamarunt (e). Anastasius nec retulit historiam, quod synodus cum Polychronio conditionem inierit de mortuo resuscitando, n. 78 indicatam. Quandonam hæc synodus juxta Anastasium incœperit, vid. n. 32.

82. *Actio 17. Decretum fidei editur.* — Actio 17 inscribitur: *Definitio orthodoxæ fidei facta in regia urbe temporibus Constantini imperatoris*, servata anno Constantini 28, post consulatum ejus 13, Heraclii et Tiberii 23, 11 Septembris, indictione 10; episcopi Græci nominantur 86 (f). Definitio fidei dicitur prælecta, quæ ipsa tamen verbotenus refertur actione sequenti.

83. *Actio 18. Alius sedendi ordo. Decretum fidei, in quo Honorius papa damnatur, et Petri successores extolluntur.* — Actio 18 dicitur habita die 16 Septembris, anno imperatoris Constantii, qui iterum personaliter adfuisse dicitur, 28; Heraclii et Tiberii 23 (g), indictione 10. Ordo sedendi et subscribendi non parum turbatus est, nempe referuntur: 1° legati Agathonis; 2° patriarchæ Cpltanus, Alexandrinus, Antiochenus, Jerosolymitanus; 3° episcopus Thesalonicensis, legatus ex Cypro, et legatus Ravenna-

(a) Ergo et legati ab Agathone papa et synodo Romana missi exclamassent: *Anathema Honorio.*

(b) Si condemnatio Honorii alibi fuerit interpolata, illius nomen hoc loco quam facilius interseri potuit.

(c) Qualis fuerit ille Apargius, non invenio.

(d) In hac actione non occurrunt ampla gesta notata digna.

(e) De hac missa quoque testatus est Beda, n. 110 citandus.

(f) In actione præcedenti, in qua Honorius damnatus est, leguntur episcopi CXXI.

(g) Hoc anno Constantinus imp. fratres suos Heraclium et Tiberium ab imperii dignitate removit.

tensis; 4° Joannes episcopus Portuensis legatus synodi Romanæ; 5° duo episcopi unus Corintho, ex Creta alter; 6° duo episcopi Latini legati synodi Romanæ; 7° reliqui episcopi. Ecclesia Cpltana vocatur magistra et apostolica.

Prælectum est decretum synodi, in quo Patres profitentur se sequi v. synodos œcumenicas, recitant symbola fidei Nicænum et Cpltanum, tunc addunt: « Sufficiebant quidem hæc... sed diabolus, cum nunc invenisset apta suæ voluntati instrumenta... Theodorum Pharanitanum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, qui fuerunt antistites hujus regis civitatis, et præterea Honorium, qui fuit papa Romæ veteris (h), Cyrum qui fuit episcopus Alexandriae, et Macarium qui fuit proximæ antistes Antiochiæ, et Stephanum hujus discipulum; non cessavit per ipsos in Ecclesia suscitare erroris scandala unius voluntatis et operationis in duabus naturis Christi Dei nostri... seminans hæresin (i) Apollinaris... Hæc sancta et œcumenica synodus fideliter suscipit et supinis manibus amplectitur sanctissimi et beatissimi papæ Agathonis suggestionem, qui nominatim ejecit eos (j) qui prædicarunt et docuerunt, ut prius est ostensum, unam voluntatem Christi... Similiter etiam admittit alteram suggestionem synodalem 125 episcoporum sub eodem sanctissimo et beatissimo papa congregatorum, etc., etc. »

Subscripserunt Patres CLXXIV (k), primo loco tres legati Agathonis papæ: *subscripti*; tunc reliqui ordine, quo supra: *definiens subscripti*. Legatus Jerosolymitanus suam Ecclesiam appellat apostolicam. Abbates non subscripserunt.

84. *Clausula Honorium concernens videtur interpolata.* — Præfatam fidei professionem esse genuinam credo, præter periocham de Honorio, quam interpolatam esse censeo; si enim sancta synodus supinis manibus amplexa fuerit suggestionem Agathonis, si Agatho papa expresse prohibuerit, ne suæ suggestioni aliquid adderetur, quomodo, quæso, hæc erga papam obsequentissima synodus ausa fuisset, inter anathematizatos in decreto fidei recensere Honorium papam Romanum, quem Agatho non nominaverat, imo positive excluserat docendo quod nullus suorum prædecessorum in fide erraverit? Quem Joannes IV papa et S. Maximus semper catholicum fuisse invictè demonstraverant?

Porro si periocha de Honorio fuerit hoc loco in-

Baronius et Pagius putant id contigisse post diem 16 Septembris, quia hac die fratres adhuc referuntur in Actis synodi, vi. Verum hæc Acta non sunt indubitabilis fidei (*Vid. n. 78, not.*).

(h) Si hæc periocha omittatur, contextus minime turbabitur. Interim idem dici poterit de Cyro.

(i) Ergo juxta definitionem concilii diabolus per Honorium papam suscitavit hæresin.

(j) Inter eos quos nominatim ejecit S. Agatho, continentur Cyrus, Sergius, etc., sed non Honorius papa (*Vid. n. 48*).

(k) Juxta Bedam adfuerunt CL; sed in actione prima adfuerunt vix L episcopi (*Vid. n. 32 et 110*).

terpolata, supposititium censi debet quidquid supra de hæresi Honorii inspersum fuit. Et vicissim, si epistolæ quæ sub nomine Honorii supra fuerunt productæ sint vel fictitiæ vel corruptæ, damnatio papæ censi debet hoc loco interpolata, utpote tunc nulli solido nixa fundamento. Sed

Objicies : In epistola Agathonis etiam non continentur Macarius, Stephanus, Polychronius, Constantinus, et nihilominus hi nominatim anathematizati sunt. *Resp.* : etiam hi proprio ore in hac synodo sexta suam hæresin primum fassi fuerant, igitur ab Agathone condemnari non potuerant. Causa Honorii controversa jam olim a Joanne papa IV decisa fuerat pro Honorio.

85. *Honorius iterato damnatur post subscriptiones.* — Post præfatas subscriptiones imperator dicitur interrogasse an decretum fuerit editum ex consensu omnium? et synodus exclamasse : « Omnes sic credimus... hæc est fides apostolorum... Theodoro Pharanitano anathema, Sergio et Honorio anathema, Pyrrho et Paulo anathema, Cyro et Petro anathema, Macario et Stephano et Polychronio (a) anathema. »

Hæc tota periculis, quod post præfatas subscriptiones imperator denuo interrogaverit; quod cuncti iterum exclamaverint : *Anathema Honorio, etc.*, Actis originalibus non fuisse inserta, sed potius per alienam manum assuta mihi videtur. Sequitur

86. (*Sermo acclamatorius, in quo Honorius denuo damnatur.*) — *Sermo synodi acclamatorius, qui prosphonicus dicitur, ad imperatorem.* In illo multæ laudes et gratiæ acclamantur imperatori præsentī, quod hanc universalem synodum convocaverit secutus exempla Constantini M., Theodosii, Marciani et Justiniani; tandem additur : « Agathonis sanctissimi patris nostri et summi papæ dogmaticis litteris consentimus... Christus est homo perfectus... duas in Christo voluntates glorificamus... anathemati subjicimus Theodorum Pharanitanum, Sergium et Paulum, Pyrrhum simul et Petrum, qui fuerunt antisti-

(a) Polychronius in decreto fidei, n. 83, nominatus non est; Constantinus, qui in Actis cum Polychronio anathematizatus legitur n. 79, hoc loco et in acclamatione n. seq. omittitur.

(b) Falsum est quod Honorius Pyrrhum, Paulum et Petrum, fuerit secutus; mortuus est enim dum Sergius adhuc vivebat: ergo antequam Pyrrhus, Paulus et Petrus innoverant. Interim dici poterit, illam periculis totam esse interpolatam.

(c) Si Honorius fuerit damnatus, synodus (non vero Agatho papa) accusari posset.

(d) Si Honorium papam damnaverint, ut quid multum gloriantur quod Petri imitorem et cathedræ successorem habuerint adhortantem et confirmantem? Hunc in Honorio damnassent.

(e) Et sub Honorio papa hæresin a diabolo suggestam Roma vetus porrexisset? Saltem pseudo-Iossuetus contendit Honorium in epistola ad Sergium locutum esse ex cathedra S. Petri (n. 58).

(f) En excusatio non petita! Si quis contenderit hanc periculis fuisse insertam ab eo qui damnationem Honorii intrusit, non contradicam.

(g) Auctor epistolæ non videtur bonus propheta;

tes Cpliani, insuper et Cyrum, qui fuit sacerdos Alexandrinus : *et cum eis Honorium, qui fuit antistes Romanus, utpote qui eos in his fuit secutus (b).* Super his præcipua ratione anathematizatus Macarium... et Stephanum... similiter autem et Polychronium sensu puerilem et delirum senem, qui profiteretur se mortuos suscitaturum. Neque vero aliqui forte accusent sanctissimi papæ (Agathonis) divinum zelum et hanc synodum (c). Nos enim et illius (Agathonis) et ante nos et nobiscum ille apostolicas et paternas seculi sumus traditiones... summus autem nobis opem ferebat apostolorum princeps; illius enim imitorem et cathedræ successorem habuimus adhortantem et confirmantem (d). Tibi a Deo descriptam confessionem Roma vetus porrexit (e) : lux dogmatum orta est ex Occidente, charta et atramentum cernebatur, et Petrus loquebatur per Agathonem. His quæ a nobis definita sunt signaculum tribue et imperialem ratihabitionem et firmitatem... Scito enim quod nihil falsimus (f)... Gaude, nova Roma, Constantinopolis! lætare, civitas Sion, cacumen orbis terrarum! Portæ inferi adversus tuum orthodoxum imperium (g) non prævalebunt. » Subscripserunt CLIII Patres, inter quos primo loco comparent legati Agathonis papæ sub his verbis : *Huic prosphonico deprecans subscripsi.*

Hanc acclamationem ego censeo indignam Romanis, vel totam supposititiam vel fœde interpolatam. Interim S. Leo II papa dicitur eam misisse in Hispaniam (Vid. n. 94, 96, 97).

87. *An tota moles actorum missa ad quinque Ecclesias patriarchales?* — In Actis additur (h) : « Synodus dixit : Petimus ab imperatore ut subscripta exempla decreti lecti (i) tradantur v. sedibus patriarchalibus cum subsignatione imperatoria. Imperator dixit : Id pie efficiemus (j).

« Sciendum quod, sicut promiserat imperator, exempla decreti a se subsignata præbuit quinque sedibus patriarchalibus : apostolicæ S. Petri seu Agathoni (k); apostolicæ magnæ Ecclesiæ Cpoli-

orthodoxiam Constantinopoli olim suppresserant ibidem patriarchæ Eusebius, Eudoxius Ariani; Macedonius, Nestorius hæresiarchæ, et nuper Heraclius et Constantinus imperatores sub patriarchis Sergio, Pyrrho, Paulo, etc. Dominium temporale anno 1453 occuparunt Turcæ.

(h) Inseritur quoque quod post factam acclamationem ad recommendationem imperatoris Citonatus episcopus Ecclesiæ Calaritanæ in Sardinia ad synodum admissus fuerit. Et is Citonatus legitur ante factam acclamationem subscripsisse cum reliquis : *Definiens subscripsi.*

(i) Igitur solum decretum fidei n. 83 relatam fuisset transmissum Romanis, et ad tres reliquas Ecclesias patriarchales, adeoque et solum a papa confirmatum, et a reliquis receptum, non vero tota moles Actorum, pro ut nunc exstant.

(j) Miror tamen quod Patres, inter quos erant legati Romani, tantum negotium commiserint imperatori utpote laico.

(k) Ob epistolas n. 91 et 92 allegandas contendunt Pagius et alii legatos Romanos diu ab imperatore, antequam Romam redierint, fuisse detentos.

tanæ (a); apostolicæ sancti evangelistæ Marci Alexandriæ per Petrum presbyterum; ... sedi Antiochensium sive Theopolitarum magnæ civitatis per Theophanem patriarcham; sedi Jerosolymitarum per Georgium monachum Sebastenum, qui postea fuit patriarcha Antiochenus (b). »

Hæ ultimæ expressiones: *sciendum, quod imperator sicut promiserat præbuit, ... per Georgium, qui postea, etc.*, manifesto produunt auctorem, qui postea historiam præfati concilii conscripsit, vel postea ampliavit.

88. *Ex solis Actis Honorius non probatur damnatus.* — Ob hanc et alias notas criticas sparsim insinuat censeo Acta concilii, prout nunc exstant, non esse irrefragabilis auctoritatis, signanter non quoad historiam de Honorio papa in illis Actis damnato. Igitur, spectatis solis his Actis synodi sextæ, non satis constat quod Honorius papa litteras scripserit hæreticas, vel etiam propter has revera anathematizatus fuerit. Cum vero certum sit, quod in communionem sanctæ Ecclesiæ obierit, et per XL annos post mortem in possessione integræ orthodoxi præsulis famæ perduraverit, ex illa possessione propter Acta tam suspecta (ut nihil dicam de iudicibus non competentibus) deturbari non debet. Imo et honori synodi sextæ consulitur, si Acta habeantur ut interpolata. Sed nunc videndum.

§ III. An ex illis quæ synodum vi subsequuta sunt probari valeat Honorium papam revera damnatum esse.

89. *Epistola synodi vi missa ad papam damnans Honorium.* — I. Primo loco memorandum est *Exemplum litterarum missarum a sancta et œcumenica sexta synodo ad Agathonem papam.*

Sanctum concilium beatissimo papæ (c) in Domino salutem. Maximi morbi maximis indigent auxiliis, ut scitis, beatissimi I propterea Christus ostendit sapientem medicum vestram colendam sanctitatem... Præeunte nobis Constantino imperatore (d), errorem impietatis evertimus... Ipsos autem, qui circa fidem peccaverunt in matutinis extra castra atriorum Dei,

(a) Ecclesia Cptana nullo titulo dici potest apostolica.

(b) Equidem in synodo Trullana, quæ dicitur anno 706 celebrata, subscripsisse legitur Georgius patriarcha Antiochenus; ast Ecclesia Antiochena pastore caruit ab anno 702 ad 713 ob Saracenos ibidem dominatos (Vid. Bolland., tom. III Jul.).

(c) In decursu epistolæ Agatho nunquam vocatur Pater. Ecclesia Jerosolymitana appellatur apostolica.

(d) In decreto fidei episcopi subscripserunt: *Definitio*; imperator loco ultimo secutus addidit: *Consentimus et legimus.*

(e) Qui epistolam concepit, alludit ad ps. c, 8, ubi dicitur: *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ.*

(f) S. Agatho contra Honorium sane nihil pronuntiaverat.

(g) Decuisset ut Græci Agathoni Romano simul perscripserissent qualis fuerit ille Honorius.

(h) Auctor (qui Acta synodi vi corrupit, et nomen Honorii papæ damnatis arcensuit, vel alia ex odio aut gratia inseruit) non potest de sua fraude non esse lætatus.

ut cum Davide dicam (e), anathematibus interfecimus secundum sententiam quæ sacris vestris litteris in eos prius (f) pronuntiata: Theodorum, inquam, Pharanitam, Sergium, Honorium (g), Cyrum, Paulum, Pyrrhum et Petrum... Præter eos autem et Macarium, qui fuit episcopus Antiochenus, et Stephanum ejus discipulum, et Polychronium... Lapsum illorum non irrisimus, neque de illorum insaniam lætati exultavimus, neque propterea valde elatissimus (h). Non sic nos de his, o venerandum caput! didicimus. Nihil fecimus ex gratia et odio, sicut licet cognoscere ex Actis quæ missa sunt ad vestram beatitudinem (i). Deinde etiam per legatos a vestra sanctitate et synodo Romana missos, qui convenienter vestræ institutioni (j) decertarunt... universam, quæ cum vestra est beatitudine, fraternitatem plurimum salutamus. Georgius episcopus Cptanus subsignavi... Georgius apostolicæ sedis Jerosolymorum similiter subsignavi... Citonatus insulæ Sardinie pro me et synodo quæ sub me est similiter subsignavi. » Leguntur subscripsisse XVI episcopi, inter quos non comparent III legati S. Agathonis. Dies et annus quibus epistola isthæc sit data desiderantur. Mihi videtur tota supposititia.

90. *Edictum publicum quo imperator confirmat synodum sextam et bis damnat Honorium.* — II. *Edictum imperatoris Constantini propositum in tertio atrio (k) sanctissimæ et magnæ ecclesiæ prope aulam quæ Dicymbala vocatur.*

Est valde prolixum et dogmaticum, auctor se ipsum vocat imperatorem piissimum, in *Jesu Christo Deo fidelem.* Inter cætera ait: « Sacriligi sacerdotes (l) Ecclesias perverse gubernarunt; sunt autem hi: Theodorus... Sergius... ad hæc et Honorius, qui fuit antiquæ Romæ papa, hujusmodi hæreseos confirmator, qui etiam sui existit oppugnator. Similiter Pyrrhus et Paulus et Petrus hujus civitatis patriarchæ. Macarius... et Stephanus... et Polychronius... Verum nos eis qui ab origine pie ante nos regnarunt exæquari cupientes, zeloque rectæ fidei conflagentes... universale concilium sanctum convocavi

(i) Quia in fine synodi, n. 87, sollicite cautum est ut decretum fidei ab imperatore mitteretur Romam, non est verosimile quod synodus integram Actorum molem S. Agathoni transmiserit, et nihilominus hanc Synodicam addiderit.

(j) Legati jussi fuerant nihil addere suggestionibus a papa et synodo Romana datis: quomodo ergo convenienter decertarunt, si consenserint in damnationem Honorii papæ? Aliud est de personis Macarii, Stephani et Polychronii (Vid. n. 84). Natalis ait: *Facultas damnandi Honorium legatis quidem data non est palam in synodica, sed forsitan commissa in mandatis privatis, ut in negotiis odiosis fieri solet.* Siccine S. Agatho et synodus Romana non audebant palam defendere Honorium, pro quo palam decertarunt Joannes IV papa et S. Maximus?

(k) Auctor sollicite addidit locum quo edictum fuerit appensum; ast diem et annum quibus fuerit editum vel propositum, addere oblitus est.

(l) De suo parente (qui SS. Martinum papam, Maximum et alios, martyrio affect) utique tacuit in hoc edicto.

mus (a)... Anathematizamus... novorum dogmatum hæresiarchas et defensores: Theodorum, inquam... Sergium... præterea autem Honorium quoque papam veteris Romæ, qui fuit cum eis in omnibus cohereticus et concurrrens et confirmator hæresis; et Cyrum... Pyrrhum, Paulum et Petrum, et præter eos Macarium... Stephanum... et Polychronium... Si quis autem hoc contrarium pium circumscribat edictum, episcopus, clericus, monachus, deponentur, etc. »

De hoc edicto censeo ut n. 89. Accedit

91. (*Epistola Constantini Imp. ad Leonem II Papam.*) — III. *Epistola piissimi imperatoris Constantini ad Leonem... papam Romanum, missa per eos qui illinc directi erant a superstite Agathone (b). Missa 13 Decembris, indictione 10 (c).* Locus non designatur quo scripta sit hæc epistola. In ea auctor narrat Leoni papæ quomodo synodum convocaverit, Agathonis papæ suggestionem deprehenderit catholicam; addidit: « tanquam ipsius divini Petri vocem Agathonis epistolam admirati sumus... Solus Macarius cum iis quos ad se attraxit defecit... Quid fusiori opus est narratione, quæ in Actis sigillatim narrantur, ex quibus ad vos missis omnium quæ fuerunt agitata vel minutissimam habebitis notitiam... Decretum fidei a synodo editum nostro pio edicto (d) confirmavimus (e)... Esto vir fortis et strenuus et verbi romphæa accingere... sta firmus... et ad omnem hæreticam auditionem excindendam esto prompto et alacri animo, sicut etiam prius quoque Petrus judæi auditus sensum gladio percussus abstulit... Rogamus vestram sacratissimam Celitudinem, ut circa moram emittat apocrisiarium, ut is degens in hac civitate (f) in omnibus negotiis ecclesiasticis repræsentet personam vestræ sanctitatis. Vale, beatissime! et exurge ad orandum intensius pro nostra potentia. Subscriptio pii imperatoris: Deus te conservet ad multos annos, sanctissime et beatissime Pater. »

Hæc epistola non meminit quidem Honorii, at-

(a) Imperator episcopos ex quibus tantum patriarchatibus convocavit (*Vid. n. 28 et 29*).

(b) Viri, qui ab Agathone missi fuerant, sunt Itinam reversi, vel Agathone adhuc vivente, vel saltem antequam novus papa ab imperatore agnitus fuerit; nam Joannes episcopus Portuensis fuit unus ex tribus episcopis qui Leonem II consecrarunt, ut fatetur Pagius (*Ad an. 683, n. 4*).

(c) Indictione 10 in Decembri, seu anno 681, adhuc vivebat S. Agatho papa, ut fatentur omnes, etiam Pagius (*Ad an. 683, n. 5*), ubi contendit Decembrem errore librorum irrepsisse, et epistolam esse scriptam anno 682, alio mense quam Decembri. Sed cur imperator usque in annum 682 distulisset Romam mittere Acta synodi anno 681 circa Pascha (vel saltem in Septembri) absolutæ?

Si dicas: Tota superscriptio videtur per manum alienam assuta, *Resp.*: Tunc desunt locus, dies, annus, quibus fata epistola data fuerit, imo et nomen auctoris, qui eam compilaverit, nam ad calcem epistolæ de his nihil additur.

(d) Hoc edictum censui supposititium (*Vid. n. 90*).

(e) Non placet doctrina P. Natalis (*Ad sæc. vii, dis. 2, prop. 2 obj.*) respondentis: *Dogmatica pontificis decreta accedente Ecclesiæ consensu roborantur, et (Prop. 3 obj.) addentis: Constantinus im-*

perator a Baronio rejecta est inter spurias, quo ad stylum differt multum ab epistola n. 28 indicata.. Assentior Baronio. Sequitur

(92. *Epistola ejusdem ad synodum Romanam*). — IV. *Epistola ejusdem pii imperatoris Constantini ad synodum sedis apostolicæ Romæ, et missa per eosdem synodales (g). Inscriptio: Omnibus sanctis quæ ubicunque sunt synodis pertinentibus ad synodum sedis apostolicæ.*

Auctor hujus epistolæ laudat suggestionem synodi Romanæ confectam sub Agathone, quem universalem pastorem principem appellat; addit: « Tanquam ipsius divini Petri vocem Agathonis epistolam admirati sumus. Nemo enim nisi unus Macarius cum propriis discipulis defecit.. Qualiter cecidisti de caelo, de sacerdotali culmine, o Lucifer! qui mane oriebaris (h)... Definitionem hujus concilii imperium nostrum per pia edicta confirmavit (i)... Valete, sacratissimi præsules pietatis, et orate pro nostra potentia. » In Editione Græca annus, dies et locus, quibus hæc epistola fuerit data, non leguntur; attamen in una Editionum Latinarum additum est: « Data x Kalendas Januarias, Constantinopoli, imperiali domo, piissimo, perpetuo Augusto Constantino imperatore, anno 29, et post consulatum ejusdem anno 13, indictione 10. »

Igitur hæc epistola, quæ similiter non meminit Honorii, fuisset edita die 23 Decembris anno 681; mihi videtur spuria ut prior n. præc. Sequitur

93. (*Epistola prima Leonis papæ confirmatoria priorum.*) — V. *Epistola missa a sanctissimo papa Romano ad Constantinum imperatorem confirmans et approbans quæ in Sancto et universali concilio vi gesta et definita sunt (j).*

Pontifex laudat imperatoris zelum et humilitatem, quæ sublimissimus princeps unum se de collegio sacerdotum adnumerari concupierit: narrat quod legati ab Agathone per 8 indictionem missi, perperator synodum vi, cui interfuit, sua auctoritate roboravit. Synodo sextæ primi subscripserunt legati Agathonis; idem alii episcopi definites, ultimo loco imperator consentiens (*Vid. n. 83*).

(f) Hinemarus Rhemensis primam apocrisiarii Constantinopoli originem reperit ex sæculo iv: *Apocrisiarii ministerium, inquit (Tom. II, pag. 205), ex eo tempore sumpsit exordium, quando Constantinus Magnus sedem suam in civitate sua, quæ antea Bizantium vocabatur, ædificavit.*

(g) Hic titulus: quod sit epistola ejusdem missa per eosdem, alium auctorem quam imperatorem spirat.

(h) In hac et præcedenti epistola quoque inseritur quod imperator a tota synodo rogatus Macarium et hujus socios Romam miserit a papa puniendos. Hanc historiam equidem non n-go, sed illam in Actis synodi non adverti.

(i) De confirmatione synodi œcumenicæ per edicta imperialia dixi n. 91. Insuper hæc confirmatio, quæ ab imperatore facta dicitur, denuo a papa Leone II confirmabitur n. 95; et confirmatio papæ Leonis, hoc rogante, confirmabitur a synodo quadam particulari Hispanica, n. 94 et 100, et iterum ab alio imperatore Justiniano II, n. 101, si omnia forent genuina.

(j) Qui habet jus confirmandi et approbandi deli-

nuper elapsam (a) 10 indictionem, mense Julio (b), A Romam reversi cum Actis synodalibus et epistolis imperatoris. Papa addit : « Gestorum synodaliū seriem recensentes, curiosaque diligentia singula quæque gesta sunt flagitantes, eadem quæ apostolicæ sedis legati narraverant scriptis consonantibus convenire reperimus (c).. Revera probavimus hanc sanctam synodum vi... nihil super statuta orthodoxæ fidei augmentem vel minuentem.. sed et hoc vere dignum Deoque gratissimum existit, quod apostolicæ prædicationis veritas per Augustissimæ vestræ pietatis edictum in toto orbe terrarum percerebit (d). Anathematizamus atque execramur omnes hæreses... Arium, Sabellium... Origenem, qui et Adamantius (e). Didymum et Evagrium... pariterque anathematizamus novi erroris inventores, id est B

Theodorum Pharanitanum episcopum, Cyrum Alexandriū, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum Cyprianæ Ecclesiæ subsessores magis quam præsules, nec non et Honorium, qui hanc apostolicam Ecclesiam non apostolicæ traditionis doctrina illustravit, sed profana traditione immaculatam fidem subvertere conatus est... Similiter anathematizamus Macarium, Stephanomet cum iis Polychronium, novum, ut vere dictum est, Simonem, qui mortuos suscitare pollicitus est... O sancta mater Ecclesia, exsurge! ... Ecce filius tuus constantissimus princeps defensor tuus... vivit novus David constantissimus Augustorum... Ecclesiæ

ditionem a concilio generali editam, et ab imperatore (si ita placet) roboratam, nonne et habet jus examinandi et reprobandi? nonne ergo superior erit? Ergo definitio synodi vi non habuisset vim irrefragabilem, nisi confirmata fuerit a pontifice Romano. (a) Hinc conjiendum foret quod hæc epistola scripta fuerit indictione 11, seu anno 683 post Julium, imo post æstatem, n. 42. Sed ut mox audiemus, dicitur scriptam in Maio; ergo fuisse edita anno 684. Ast Leo papa non sedit ultra menses x, dies xvii, consecratus die 17 Augusti, anno 682, defunctus 5 Julii, anno 685 (Vid. Pagii., ad an. 684, n. 2).

(b) Si corrente mense Julio anno 682 reversi fuerint, ergo redierunt sede vacante (quam tamen circumstantiam epistola reticet) fuissentque in itinere a Decembri anni 681 usque ad Julium anni 682. Tantum Roma non distat Constantinopolis. Insuper verosimilius est quod legati, re feliciter peracta, n. 81, Romam reverti festinaverint.

(c) Anastasius Nicænus (qui vixit post concilium Trullanum) retulit quod legati Romam revertentes in via a prædonibus fuerint spoliati, et amiserint Codicem authenticum Actorum synodi (Vid. Pagii., ad an. 686, n. 3). Verum auctor hujus epistolæ fatam spoliationem ignoravit, de qua et nullus pontificum conquestus fuisse legitur.

(d) Hæc Leo papa primis diebus quibus legati redierant Constantinopolim præscribere non potuisset. Insuper edictum est spurium (n. 92).

(e) Hic non nisi unicus Origenes damnatur (V. n. 59).

(f) Inter legatos Agathonis, qui concilio subscripserunt, vel in eo residerunt, nullus legitur *Constantinus subdiaconus*; sed tamen in epistola Agathonis, n. 38, indicata cæteris papæ legatis adnumeratus conspicitur Constantinus subdiaconus; qui ergo dicendus est ad synodum non pervenisse, impeditus morte, morbo, vel alio modo.

(g) In exordio epistolæ dictum est indictionem 10 nuper esse elapsam.

nunc principali præsidio muniuntur, quibus augusta vestra benignitas dominicis verbis Christum imitando pollicetur : *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*. Latorem hujus Constantinum subdiaconum, qui nuper qua legatus Agathonis (f) interfuit synodo inibi celebratæ, clementer excipiat vestra regalis magnanimitas... Data nonis Maii, indictione (g) 10.

Igitur hæc epistola fuisse scripta anno 682, die 17 Maii, qua Leo II, satente etiam Pagio, nondum fuit papa. Item legati in Julio (h) dicuntur Romam reversi, et papa imperatori non respondisset nisi in Maio utique sequenti, quæ mora videtur nimia. Illis omnibus rite perpensis, dico cum Baronio : Fata Leonis papæ ad Constantinum epistola est fictitia (i).

94. *Epistola Leonis secunda ad episcopos Hispaniæ, in qua iterum damnatur Honorius.* — VI. Exstant quatuor aliæ epistolæ Leonis II in Hispaniam directæ (j), quæ singulæ respiciunt synodum vi, et expresse vel tacite confirmant quod Honorius papa damnatus fuerit. Adeo sollicitus fuisse Leo II in publicanda damnatione Honorii papæ! Ast Baronius (quem secuti sunt Frassenius, Widmannus, Binus et alii) jam olim ostendit, cunctas illas quatuor epistolas similiter esse spurias (k). Assentior Baronio; et ex singulis brevem exhibeo extractum. In epistola ad episcopos Hispaniæ Leo II papa invitat universos ut singuli subscribant synodo vi, quas Hispanorum subscriptio-

(h) Id admitti posset, si synodus dicitur absoluta fuisse in Paschate, ut n. 81.

(i) Apud Baronium (*Ad an. 682*) exstat sequens epistola ex monumentis Floriacensibus producta :

Agatho episcopus S. Edicto Viennensi archiepiscopo. Presbyter tuus Donatus in synodo, ubi centum pene episcopi residebant Romæ, nos de tua sanitate letificavit, cui rem gestam apud Constantinopolim, sicut legati nostri detulerunt, sanctitati tue deferendam dedimus, ubi reperias Antiochenum episcopum (Macarium) pro errore suo damnatum. Hæc tu, frater beatissime, cum percurreris, omnibus Galliarum episcopis legenda et cavenda et tenenda transmittite. Scias autem loco ejus Theophanum episcopum ordinatum. Data pridie Kalendas Martii, piissimo Constantino Augusto.

Si hæc simplex epistola sit genuina, scripta fuit anno 682, ultima Februarii Ergo 1° hoc tempore legati jam fuerant reversi; 2° Romæ jam nova synodus c episcoporum fuisse celebrata; 3° nullus episcopus in synodo vi fuit damnationi subiectus, nisi Antiochenus: ergo non Honorius papa. Sergius vero et Pyrrhus, etc., jam damnati fuerant in synodo Romanam. 39 relata. 4° Papa nullam facit mentionem de sermone acclamatorio, de edicto imperatoris synodum confirmatorio. Ast, ut nihil disteat, in historiis Gallorum, teste Pagio, nullus legitur *Edictus*, qui illo tempore fuerit episcopus Viennensis. An forsitan circa superscriptionem error irrepsit? Substantia epistolæ nullam fraudem redolet. Equidem Anastasius Bibliothecarius scripsit Agathonem papam obiisse 10 Januarii, anno 682, sed Baronius putat loco *Januarii* legendum esse *Junium*. Insuper Anastasius vixit anno 680. Quidquid sit, hæc epistola opponi potest epistolis Leonis II, et aliis, quæ plures quam ista suppositionis notas præ se ferunt.

(j) Exstant integræ in collectione conciliorum generalium apud Labbæum, a Binio tamen et Harjuino notatæ ut suspectæ.

(k) Verum est, hæc epistolæ non exstant nisi Latinæ; hinc pseudo-Bossuetus l. II, c. 26, exclamavit :

nes tunc papa voluit deponere in ecclesia S. Petri Romana (a); refert: « Sciat vestra sinceritas quia in Cplana urbe Constantinus imperator episcopis totius mundi partibus congregatis (b), per nuper elapsam (c) indictionem 9 universale sextum concilium celebravit, ad quod celebrandum ex prædecessoris nostri apostolicæ memoriæ Domini Agathonis papæ persona presbyteri diaconique directi sunt. De diversis autem conciliis huic sedi subjacentibus archiepiscopi sunt a nobis destinati (d)... Qui adversum apostolicæ traditionis puritatem perduelliones exstiterant, æterna condemnatione mulctati sunt, id est Theodorus Pharanitanus, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus Cplani (e) cum Honorio (f), qui flammam hæretici dogmatis, non, ut decuit apostolicam auctoritatem, incipientem exstinxit, sed negligendo conspexit (g)... Et quia, quæque in dicto concilio gesta sunt, propter linguæ diversitatem (in Græco quippe conscripta sunt et necdum in Latinum translata), definitionem interim ejusdem concilii et acclamationem (quod prosphoneticus dicitur) totius concilii ad piissimum principem (h), pariterque edictum imperatoris in Latinam de Græco translatum per latorem præsentium Petrum regionarium et nostræ Ecclesiæ notarium... vestræ charitati direximus, etiam Acta totius concilii directuri, dum fuerint elimata transfusa (i); si hoc et vestra charitas delectetur (j). Ab omnibus episcopis subscriptiones in eadem definitione subnectantur... et per latorem præsentium Petrum huc deferantur. »

In hac et sequentibus Leonis epistolis dies et an-

nus quibus editæ fuerint non conspiciuntur, imo nec refertur quod papa synodum confirmaverit.

95. *Epistola Leonis tertia ad Quiricium confirmatoria prioris.* — VII. Tertia Leonis II papæ inscripta est: *Dilectissimo fratri Quiricio.* « Significamus quod latorem præsentium Petrum... illic properavimus destinare cum tractatoria ad omnes antistites etiam ad Christianissimum (Hispaniæ) regem, ad gloriosum comitem (k)... et definitionem concilii, quod per nuper elapsam indictionem 9 in Cplana urbe celebratum est, acclamationem quoque episcoporum et edictum piissimi atque clementissimi imperatoris. »

96. *Epistola Leonis quarta ad Simplicium confirmatoria priorum.* — VIII. In epistola ad Simplicium (l) comitem... auctor ait: « Definitionem sexti concilii per 9 indictionem in Cplana urbe celebrati, et acclamationem universorum episcoporum (quæ et prosphoneticus dicitur) sed et edictum a piissimo Augusto nostro huc destinatum, vestris quoque provinciis innotescere per latorem præsentium Petrum... illic dirigere maturavimus. »

97. *Epistola Leonis quinta, ad regem Hispaniæ confirmatoria priorum, et iterum damnans Honorium papam.* — IX. In epistola Leonis (m) ad Ervigium regem Hispaniæ... auctor ait: « Per 9 nuper elapsam indictionem... Christianissimus imperator ad Agathonem papam scripta imperiali dirigens hortatus est (n) ut legatos dirigeret Constantiopolim, quibus adventantibus concilium congregavit... ubi omnes hæreticæ assertionis auctores condemnati sunt, id est Theodorus Pharanitanus, Cyrus Alexandrinus,

« Quis Græcus Leonis epistolas Latine scriptas confinxit? » *Resp.*: an Græcus vel Latinus eas confinxerit, non determino; alias Constantinopoli et alibi inter Græcos existebant viri linguæ Latinæ periti.

(a) Articulus de duabus in Christo voluntatibus inter Latinos nunquam fuerat impugnatus, et insuper jam in duobus conciliis Romanis sub SS. Martino et Agathone pontificibus per unanimia declaratus: ergo et in Hispania jam approbatus.

(b) Ex Africa, Germania, Gallia, Hispania, Anglia, nullus episcoporum adfuit; ex Ægypto unus duntaxat presbyter nomine patriarchæ Alexandrini.

(c) Synodus vi, si Acta forent genuina, fuit celebrata per indictiones 9 et 10 (*Vid. n. 82 et 83*). Interim assentior fuisse absolutam indictione 9 (*Vid. n. 81*). Ast dum auctor epistolæ ait *per nuper elapsam indictionem 9*, innuit se scribere indictione 10, qua Leo nondum erat papa (*Vid. n. 93, not.*).

(d) Leo papa nullos destinavit ad synodum sextam; hæc enim absoluta est sub Agathone: ad eam nulli a Romanis missi sunt archiepiscopi, sed in illa nomine Agathonis papæ præsiderunt duo presbyteri et unus diaconus, nomine synodi Romanæ adfuerunt tres episcopi.

(e) Hi jam diu damnati fuerant in conciliis Romanis, quæ Hispanos non possunt latuisse.

(f) Quantum non commoveri debuissent Hispani, qui hucusque nihil audierant de damnatione Honorii papæ! oportuisset ut Leo illis historiam de fato pontifice exposuisset, præsertim cum Acta synodi usdem non transmississet.

(g) Inseritur quod Macarius, Stephanus et Polychronius, tanquam exsules Constantinopoli Romanam transportari fuerint, ut reatus sui opprobria recogoscant (*Vid. n. 92, not.*).

(h) De hac acclamatione et edicto vid. n. 86 et 90.

(i) Hæc epistola in autumno fuisset scripta anno 683 (*Vid. n. 100*). Igitur eousque famosissima illa synodus vi, in qua papa Romanus anno 630 vel 681 fuit sollemniter damnatus, latuisset Hispanos, imo tam parum curata a Romanis, ut necdum translata fuisset in linguam Latinam. Insuper anno 685 in autumno Leo II papa modo obierat.

(j) In Breviario Romano die 28 Junii legitur quod S. Leo II synodum sextam approbaverit, eamque in Latinum transtulerit. Si hoc ultimum sit verum, et hinc conjiciendum foret, quod Acta pro tunc multo minoris quam nunc sunt molis fuerint. Mores Actorum quæ nunc existant est duplo amplior quam hæc mea integra dissertatio. Porro existant duæ versiones Latinæ, ut indicavi n. 41; neutra mihi videtur fetus genuinus S. Leonis papæ, qui Ecclesiam gubernavit mensibus x, diebus xvii.

(k) Horum regis et comitis nomina in sequentibus epistolis primum exprimuntur. De indictione nona nuper elapsa dixi n. 93.

(l) In concilio Toletano xiii anno 683 celebrato leguntur subscripsisse comites xxii; sed inter hos non comparet Simplicius.

(m) Hæc Leonis epistola ab aliis tributa est Benedicto II, Leonis II successoris; mea opinione neutri adjudicanda est.

(n) Etiam hic locus arguit imposturam epistolæ; nam de convocando concilio imperator non ad Agathonem, sed ad Donum scripserat, indictione non 9, sed 6 (*Vid. n. 28*). S. Agatho in sua responsoria n. 58 indicata laudat epistolam imperatoris ad Donum datam, si ipse epistolam sibi inscriptam ab imperatore accepisset, ad hanc vel maxime respondere debuisset.

Sorgius, Paulus, Pyrrhus et Petrus, quondam Cpliani præsules, et una cum eis Honorius Romanus, qui immaculatam traditionis regulam, quam a prædecessoribus accepit, maculari consensit... Definitionem proinde sancti concilii et acclamationem episcoporum (quod prosphœneticus dicitur) ad imperatorem, et edictum clementissimi imperatoris pro veræ fidei confessione constructum et ubique mandatum (a)... per latorem præsentium Petrum... illuc providimus destinare, ut in eadem definitione omnes vestri regni antistites subscriptiones subjungant. » Ordine chronologico sequitur

98. (*Epistola Benedicti II papæ confirmatoria priorum.*)—X. *Epistola Benedicti II papæ ad Petrum notarium regionarium.* « Benedictus presbyter electus (b) sedis apostolicæ. Juxta quod tuam strenuitatem Leo papa Hispaniam provinciam ire disposuit ad regem, præsules, comitem pro innotescenda synodi sextæ definitione, acclamatione (quæ et prosphœneticus dicitur) episcoporum et edicto imperatoris (c) ministerium commissum perage (d) subscriptiones episcoporum post eandem synodicam definitionem procura subjungi; ut iidem episcopi consortes nobiscum fidei comprobentur. »

Hæc epistola a Baronio rejecta est ut spuria, nec dissentiunt Binius et Harduinus, etc. Annum et diem quibus data fuerit auctor non addidit. Ego eam indubius censeo supposititiam, quam et synodus Toletana 14 anno 684, ut dicitur, celebrata ignoravit, ut mox videbimus.

99. *Concilium Toletanum XIII. Epistola Leonis papæ anno 683 in Hispania adhuc ignotæ.* — Nunc ordine chronologico duo consideranda veniunt concilia Hispanica. Primum, seu Toletanum XIII, anno æ. v. 683 celebratum est in Novembri: duravit usque ad diem 13 N. vembri. Superscriptio apud Labbæum est sequens:

Toletanum XIII episcoporum XLVIII, actum anno Ervigii regis 4, æra 721, anno Christi 683, sub Leone papa II (e). « Illibatæ charitatis instinctu... in unum congregati in ecclesia SS. Petri et Pauli, anno 4 Ervigii principis,

(a) Rex Hispaniæ non suberat imperatori; ut quid ergo Leo papa Hispaniarum regi, episcopis, comitibus insinuat edictum imperatoris Græci, et quidem in rebus fidei? Suspicio quod potius Græcus quam Latinus illas Latinas Leonis epistolæ, totamque damnatam Honorii historiam, conflinxerit. Nitor Latinitatis non est tantus quem quis ex Græcis oriundus assequi non potuisset et nescio an Latinus circa vocem *prospœneticus* adeo sollicitus fuisset.

(b) Benedictus II 2 Junii, anno 684, ad pontificatum evectus est: cum se duntaxat electum nominet, videri potest ac si nondum consecratus fuisset.

(c) Nulla fit mentio de integris Actis in Hispaniam referendis. An forsitan nondum existebant in Latinum versa?

(d) Si epistola sit genuina, opinari debemus quod Acta synodi VI et damnatio Honorii papæ anno 680 vel 681 facta Hispani anno 684 nondum innotuerit.

(e) Is titulus verosimiliter non ab ipsis Patribus fuit præfixus; nam illo tempore Hispani, vel etiam alii, nondum numerabant ab anno Christi. Harduinus titulum truncavit omitendo ultimam partem de anno

pridie nonas Novembris, æra 721. Cum unusquisque nostrum, etc. » Concilium fuit absolutum Idibus Novembris, subscripserunt episcopi XLVIII, Hispani et Galli, abbates VIII, absentium episcoporum vicarii XXVII, et præter regem alii comites XXII, et alii proceres. In hoc concilio, quod nullam (si titulum omitamus) falsitatis notam præ se fert, conditi sunt XIII diversi canones: nulla facta est mentio de duabus in Christo voluntatibus; ideo, ut ego auguror, quia has nemo Hispanorum et vicinorum Gallorum negaverat: nulla de synodo VI, quia, ut ego sentio, hæc Græcos magis attingebant quam Latinos, nulla de epistolis a Leone papa ad Hispanos nuperime missis. Hinc ego magis confirmor in mea opinione, quod cunctæ epistolæ Leonis II ad Hispanos sint supposititiæ.

100. *Concilium Toletanum XIV referens epistolæ Leonis.* — XI. Alterum concilium Toletanum XIV dicitur celebratum in Novembri, anno 684. Adfuerunt XVII episcopi Hispani, vicarius episcopi Narbonensis in Gallia (f), et 9 alii vicarii episcoporum absentium (g). Superscriptio apud Labbæum sic sonat: *Concilium Toletanum XIV episcoporum XVII, æra 722, anno Ervigii 5, Christi... 684, celebratum sub Benedicto II (h).* « In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti incipiunt gesta synodalia, quæ acta sunt a præsulibus Carthaginis provinciæ. » Episcopi prolixas afferunt excusationes, ob quas in concilio præcedenti nullam fecerint mentionem de synodo sexta, de duabus in Christo voluntatibus vel epistolis Leonis papæ: innuunt has in Hispaniam advenisse priori hieme, cum concilium (de quo n. præc.) jamjam fuerat absolutum, et propter duritiam hiemis denuo convenire omnes episcopi non potuerint; hinc rex Ervigius jusserit ut nunc episcopi provinciæ Carthaginensis (i) in regia Toletana urbe synodum provinciam agerent, cujus decreta tunc a reliquis synodis provincialibus comprobarentur, et ita « fieret unum indivisibile cunctorum Hispanorum præsulum per totam Hispaniam vel Galliam synodale edictum. Nos proinde Carthaginensis provinciæ præsules anno quo

Christi et Leone papa II. Mibi totus titulus videtur superscriptus per alienam manum; nam Patres in ipso præmio expresserunt annum, diem et locum. Acta hujus concilii censeo esse genuina.

(f) Galliæ pars magna pro tunc regi Hispaniæ subiecta erat.

(g) Nomina episcoporum et Petri regionarii videntur deprompta ex conciliis Toletanis 13 et 15, ut relegendi patebit. Tres episcopi, qui 13 interfuerant per legatos, nempe Beatiensis, Accitanensis et Valerianensis, huic 14 personaliter subscripsisse leguntur. Tempore concilii XIII episcopus Dianensis fuit Felix; tempore XV fuit Marcianus, qui et XIV personaliter subscripsisse refertur.

(h) Et is titulus videtur non esse editus ab episcopis Hispaniis in unum congregatis.

(i) Sed simul per legatos adiuere ex aliis provinciis, nempe Tarraconensis, Narbonensis, Emeritanus, Bracarensis, Hispalensis, qui omnes fuerunt metropolitani, ut patet ex divisione provinciarum sub Wamba rege factæ et approbatæ in Concilio Toletano XI, 7 Nov., anno 675.

supra (a) 18 Kalendas Decembris in præmemorata A ecclesia (b) debitis ordinibus confidentes... sic patula et communi sumus voce exorsi : clara omnes notio populos tenet, quod per Romani præsulis bajulum gesta synodalia societati nostræ advecta sunt, quibus Constantinopoli dogma Apollinaris (c) destructum. Cum quibus etiam gestis Leonis (d) papæ epistolas suscepimus, per quas omnis ordo gestorum (e) gestaque ordinum dilucida, ut acta sunt (f) nostris sensibus patuerunt... siquidem illas epistolas accepimus tempore infesto, quo tellus omnis hiemali stricta gelu, glaciali nivium immensitate (g) duruerat, sed et tunc quando generali concilio nos absolutos jam esse constabat... Iterato tunc non quivimus aggregari, quos et vicina concilii absolutio propriis sedibus reddiderat imminutos (h), et procellosi temporis adversitas non sinebat iterum adunari dispersos. Sed licet in unum generaliter colligi per idem tempus... et Hispanorum omnium societas nequisset... sparsis tamen sedibus præfatas gestorum regulas pertractandas suscepimus, perlegimus approbantes confessionem geminæ in Christo voluntatis et operationis, prout tunc per legatos Hispaniæ Romano pontifici significavimus (i); nunc autem synodica iterum examinatione per singulas Hispaniæ provincias nostra responsa salubri etiam divulgatione in agnitionem plebium transeant. Communi proinde jam omnium iudicio placet, et quia generaliter in unum omnes Hispaniæ præsules aggregari non quivimus, saltem discretis provinciis concilia celebremus... Ideo nos primum omnes Carthaginis provincie pontifices (j) prædictæ synodi Cplitanæ gesta cum

(a) Si titulus secludatur, in totis Actis non occurrit annus quo concilium istud celebratum fuerit. Igitur qui utulum de anno Christi et Benedicto II composuit, etiam ipsa Acta concilii compilasse videtur.

(b) In Actis nullibi comparat quænam sit hæc præmemorata Ecclesia. Auctor hujus concilii Toletani XIV videtur re-pexisse ad concilium Toletanum XIII, quod est celebratum in Ecclesia SS. apostolorum Petri et Pauli (n. 93).

(c) Apollinaris Christo humanam animam, Monothelitæ abnegabant duntaxat voluntatem. Paulus Cplitanus in sua dogmatica n. 5 relata anathematizavit Apollinarem. Igitur Hispani non satis distinguissent.

(d) Loquuntur de Leone tanquam adhuc vivente, qui tamen ante annum et ultra modo obierat. De epistola Benedicti II, n. 98 indicata, nihil proditur.

(e) Juxta epistolam a n. 94 relatas Leo Acta synodi sextæ non direxit in Hispaniam.

(f) Unde id asserere potuerunt Hispani?

(g) Carthago Hispanica est sita inter gradum 37 et 38 latitudinis borealis, ubi hiemem suppono esse mitissimam. Auctor qui synodum conflinxit, forsitan fuit Græcus vel etiam Latinus, qui arbitratus est Hispaniam in Septentrione esse positam. Eodem sæculo VII plura concilia Toleti (quæ civitas posita est inter gradum 39 et 40 latitudinis) celebrata sunt in hieme, nempe quartum est servatum nonis Decembris, sextum 6 Idus Januarii, octavum 6 Kalendas Januarii.

(h) Ex his dicendum foret quod synodus hæc Toletana XIV celebrata fuerit ab episcopis Toleti adhuc re-idiis, ergo anno 685. Ast synodus Toletana XIII incepit 4 Novembris, a rege Ervigio (qui Toleti

antiquis conciliis Nicæno, Cplitano, Ephesino et Chalcedonensi (k) contulimus, et eonsona probavimus (l) et recepimus, in quantum a præmissis conciliis non discedunt, imo in quantum cum illis concordare videntur (m). Post Chalcedonense igitur concilium hæc Acta collocanda sunt... Igitur et nostra responsa olim hæc in re ad papam missa (n) simili honoris et reverentiæ vigore firmamus, atque ad vicem decretalium epistolarum ea permanenda sancimus. Peractum... anno quo supra.

Hoc concilium, licet nullam explicitam faciat mentionem de Honorio papa, mihi tamen spurium videtur ob rationes sparsim modo datas: illud nec refertur in concilio Toletano XV, in quo tamen anno 688 ab episcopis LXI fuisse disputatum fuit de voluntate Verbi; et tres Christo assertæ sunt substantiæ, nempe Deitas, caro humana, et anima. Igitur fuisse occasio peropportuna faciendi mentionem de concilio Toletano, quod XIV dicitur, si hoc revera celebratum fuisset anno 684. Nunc in causa Honorii ex Hispania iterum transeundum est Constantinopolim.

101. Epistola Justiniani imper. synodum VI confirmantis et acta revidentis. — Anno 637, in Februario, imperator Justinianus II, seu junior, epistolam ad Joannem V papam (o) scripsit e dicitur, in qua synodum VI denuo confirmavit. Is imperator, dum patri suo Constantino Pogonato (qui obiit anno 685 in Septembri) successit, sexdecim duntaxat annos attigerat, ait Nicephorus, atque imperium nactus, ea quæ a parente suo de pace ac reliqua reipublicæ ordinatione constituta fuerant omnia pervertit (p). In fata epistola refert quod chartas synodi VI denuo exami-

præsens erat) confirmata die 15 Novembris. Et synodus Toletana XIV dicitur inchoata die 14 Novembris. Quomodo hæc conveniunt?

(i) De his nihil exstat.

(j) Non constat quod ulla alia Provincia pontifices Carthaginenses ista in re fuerit imitata.

(k) Concilium Cplitanum II, quod anno 553 a Græcis servatum est et quintum vocatur, penitus omissum est; desuper autem non miremur, illud enim non solum ab Hispanis in synodo Toletana III, anno 589, in Toletana XIII, anno 685, sed etiam postea a S. Gregorio M. papa et aliis prætermisum est, quia tractavit duntaxat de personis damnandis Origene ac aliis, non autem de dogmatibus credendis, quæ in IV antecedentibus exprimuntur.

(l) Ex hoc inferri posset quod synodus particularis haberet jus examinandi et probandi decreta concilii generalis a papa licet approbati. De isto concilio Toletano XIV gloriatur pseudo-Bosuetus (In defensione declarationis cleri Gallicani, l. VII, c. 29).

(m) Hæc clausula faveret Honorio, qui certe in præfatis conciliis damnatus non fuerat.

(n) Extra hunc locum nullibi relata sunt, nec recepta inter decretales.

(o) Joannes V papa natione Syrus fuerat unus ex legatis a S. Agathone papa ad synodum VI missis, pro tunc S. R. E. diaconus.

(p) Is imperator etiam in fide suspectus fuit, omnibus exosus, anno 695 e solio deturbatus, et natus mutilatus, in Chersonesum relegatus est; sed anno 703 imperium recuperavit. Postea papam Constantinopolim evocavit, ejus pedes palam osculatus, etiam Eucharistiam ex ejus manibus suscepit orlo-

naverit, genuinas esse detexerit, et recluserit, ne ab ullo unquam corrumpi aut submutari valeant; ait: « Mox convocavimus patriarchas (a) cum beatitudinis vestrae apocrisiario et sanctissimum senatum, metropolitam et episcopos, qui in hac urbe commorantur, et milites incolas palatii, et ex collegiis popularibus, et ab excubitoribus, et quosdam de exercitibus tam ab imperiali obsequio quam ab Orientali Thraciano et Armeniano et Italico, dein ex Cabarianis et Septensianis seu de Sardiniano atque Africano exercitu... et jussimus præfatas synodalia gestorum chartas in medium adduci et eorum supradictis omnibus (b) lectionem eorum fieri (c), omnesque diligenter audientes signare ipsas fecimus: quorum auditorum (d) universitas in nostris manibus eas præbuit chartas, ut debeamus nos (e) tenendo inviolatas conservare ipsas, ut eas nullo tempore corrumpere aut submutare valeant hi qui Deum non timeant (f)... Nos ipsas chartas illibatas et incommutabiles semper conservabimus (g)... Data xiii Kalendas Martias, Constantinopoli... piissimo Justiniano imperatore, anno secundo... indictione 15.»

Igitur hæc epistola fuisset ad Joannem v scripta anno 687, die 17 Februarii, quo tempore Joannes papa jam ultra vi mense fuerat vita functus, et S. Conon papa jam in quartum mensem gubernacula universalis Ecclesiæ susceperat; nam juxta cunctos veteres Joannes obiit anno 686, die 2 Augusti, et Conon origine Thrax successit die 21 Octobris. Vid. Pagius (*Ad. an. 686, n. 2*). Pagius ait mortem Jo-

doxus; tandem anno 711 finiente, vel anno 712 inchoante, trucidatus est a Philippico, successore et Monothelita.

(a) Synodo sextæ præter Cpltanum nullus patriarcha *personaliter* interfuit nisi Antiochenus: is, absoluta synodo, dicitur Acta detulisse Antiochiam (n. 85). Quinam patriarchæ jam adfuerit dicto ex-
amini?

(b) Ex his omnibus ne vel unus testis nominari potest, nisi quod arguendo dici valeat, adfuisse Paulum patriarcham Cpltanum. Georgio, qui concilio interfuit, successit Theodorus, qui olim depositus fuerat: Theodorus obiit anno 684; successit Paulus, ex laico ad illam dignitatem promotus.

(c) Hæc lectio, ut pluribus diebus duraverit, multisque auditoribus signanter militibus tædiosa fuerit, necesse est, quia Acta, quæ nunc exstant, sunt valde ampla.

(d) Milites populares possunt fuisse *auditores*, sed non *judices*, imo nec *testes*, quia non constat quod ullus eorum synodo vi interfuerit, nec ipse imperator synodo anno 681 adfuerat.

(e) Igitur is imperator, non papa, nec patriarchæ, imposterum consulendi fuissent de lectione synodi sextæ genuina.

(f) Ergo juxta opinionem imperatoris, patriarcharum, omniumque auditorum, etiam Pauli Cpltani (si is animo candidus fuerit), non nisi hoc unicuique exemplar Actorum synodi vi exstabat.

(g) Audiemus, n. 103, quod hæc Acta ab imperatore successore combusta fuerint.

(h) Baronius putavit quod sub hujus parente, Constantino imp., circa annum 683, patriarcha Theodorus Acta primus corruerit, et nomen suum, quod inter damnatos scriptum fuerit, eraserit, ac nomen Honorii papæ substituerit. Ast Theodorus in

nis papæ toto illo tempore remansisse Cpltanis ignotam. Ast moraliter impossibile est ut mors Joannis et electio Cononis pontificum Romanorum ante 17 Februarii anno 687 renuntiata non fuerit imperatori, qui pro illo tempore adhuc erat dominator veteris Romæ. Quis casus magis memorandus imperatori catholico, quam mors pontificis et electio successoris?

102. *Exceptio Papebrochii rejicitur.* Papebrochius asserit mortem Joannis et electionem Cononis contigisse anno 687. Ast obstant omnes veteres historici, qui illas referunt ad annum 686. Ego censeo fatam Justiniani II epistolam, licet hæc de damnatione Honorii taceat, esse spuriam. Si vero aimitenda sit genuina, suspicionem excitat non parvam, quod sub prætextu revisionis Actorum ab hoc imperatore (h) et Paulo patriarcha Cpltano primo Actorum synodalia corruptio fuerit adornata.

103. *Acta synodi vi combusta.* Interim quidquid sit. Acta concilii vi, quæ Justinianus II præfato modo revidisse dicitur, ad posteros illibata non pervenerunt; nam Philippicus imperator, Justiniani II successor, Acta dicti concilii, quæ in palatio imperiali fuerant reposita, combussit igne (i). Ita saltem asseruerunt Agatho notarius et Joannes Cpltani mox citandi (j). Ergo Acta quæ modo exstant et hinc iterum evadunt suspecta, atque ex iis undequaque suspectis non satis probatur Honorii lapsus ejusque condemnatio.

104. *Testimonium Agathonis diaconi, qui propriis*

Actis, quæ exstant, adhuc comparet ut falsarius (n. 77); ergo fraus videtur commissa post mortem Theodori.

(i) Synodus sexta epistolas Honorii, et imperator Acta synodi sextæ originalia combussisse dicuntur. De copia Actorum Romanam missa, vid. n. 93, not.)

(j) Quæ ineunte sæculo viii contigerant Constantinopoli circa synodum vi, valde obscura sunt et intricata. Theophanes refert quod Philippicus imperator anno 712 conciliabulum celebraverit adversus synodum vi, Cyrum patriarcham Cpltanum deposuerit, Joannem substituerit: archiepiscopi Germanus Cyzicenus et Andreas Cretensis cum omnibus suis collegis synodum vi anathemate damnaverint, et damnationi palam subscripserint. Consentit Nicephorus quoad S. Germanum et Joannem, tacens de Andrea. In libello synodico duntaxat refertur quod Philippicus, cum Justinianum II occidisset, Constantinopoli Synedrium nefandum congregaverit, Monothelitarum impietatem renovaverit, Cyrum eiecit et Joannem substituerit. Acta dicti conciliabuli non exstant.

Anno 715, S. Germanus ex cathedra Cyzicena translatus est ad Cpltanam: juxta Zonaram Joannes fuerat mortuus, juxta Theophanem et Nicephorum exactoratus propter hæresin. Henschenius (*In Via S. Germani, ad 12 Maii*), negavit S. Germanum damnationi synodi vi unquam subscripsisse, arbitratus, quod illa, quæ Theophanes et Nicephorus de S. Germano retulerunt, fuerint excerpta *ex subdolis hereticorum chartis*. Joannes, vel quisquis auctor est, in epistola n. 105 referenda nullos nominavit episcopos, quos sibi consentientes habuerit. Censeo Theophanem et Nicephorum in causa sancti Germani et Andreae fuisse deceptos; sed his diutius immorari non vacat.

manu scripsit Acta synodi sextæ. — XII. Præter hæc A relata exstat liber Artis synodi vi assutus, sub nomine Agathonis diaconi asserentis se qua lectorem et notarium interfuisse synodo vi, et propria sua manu jussu imperatoris Constantini scripsisse Acta synodalia, in quibus damnatus fuit Honorius. Dicitur liber inscribitur : « Epilogus (a) ejus qui hunc librum (b) scripsit manu propria, in quo etiam continentur quæ tyrannus Barda (c) ausus est adversus synodum sextam. Ego peccator et omnium minimus Agatho (d), indignus diaconus et bibliothecarius sanctissimæ hujus magnæ Ecclesiæ (Cpltanæ) et venerandi secreti patriarchalis protonotarius et cancellarius secundus, ante triginta duos plus minus (e) annos, cum essem ætate juvenis in lectoris gradum connumeratus, et inutilis notarius, sanctæ huic ac universali synodo sextæ operam commodavi, universa in ea mota quæsitæque ordine assectatus una cum sancto Paulo, hujusce deinceps urbis patriarcha pro tunc adhuc laico et imperatoris secretario (f), ac quibusdam aliis. Omnes autem Actorum tomos litteris ecclesiasticis pure et nitide propria manu scripsi, qui in palatio imperatoris sub signaculis fuerunt tuto repositi (g) cum fidei decreto. Quin etiam quinque patriarchalibus Ecclesiis tradita hujus decreti (h) exemplaria scripsi, similiter jussus ab imperatore Constantino. Cum autem... Deus mei humilis et inutilis esset miserus et hucusque vivere concessisset, me-

(a) Is epilogus Parisiis inventus est ad calicem Actorum synodi sextæ, scriptus Græce cum versione Latina, relatus ab Harduino, Labbæo, Combefisio, Pagio (*Ad an. 711, n. 4*). Porro si ipsa Acta sint corrupta, etiam is epilogus sit suspectus, et vicissim.

(b) Id est : librum continentem Acta synodi sextæ, de novo ab Agathone post 33 annos descripta. Hunc sensum innuit contextus.

(c) Id est, Bardanes, ut ex decursu patebit.

(d) Is Agatho a Pagio laudatur ut *Vir integerrimæ ritæ* : mihi videtur revera peccator, vir indignus et inutilis notarius; an revera synodo sextæ interfuerit dubito (*Vid. n. 59*).

(e) Notarius utilis qui synodo sextæ interfuisset distantiam temporis accuratius determinasset. Distantia minor quam xxxii annorum statui non potest; nam synodus sexta fuit absoluta anno 681; si addantur anni xxxi, pervenimus ad annum 712, quo Philippicus ab imperio nondum fuit depositus; et tamen noster protonotarius refert non solum depositionem Philippici, sed et res post illam gestas.

(f) Is Paulus sedit ab anno 688 ad 695; legitur subscripsisse synodo Trullanæ, de qua n. 106.

(g) Auctor videtur loqui de repositione prima, non vero de secunda anno 687, ut asseritur, sub Justiniano II facta (*N. præc.*).

(h) Igitur etiam juxta hunc Agathonem non integra Actorum moles, sed solum fidei decretum fuisset Romam et ad reliquos patriarchas transmissum; ex hoc autem damnatio Honorii papæ non satis probatur (*N. 84*).

(i) Is Agatho non refert quod Justinianus II Acta synodi sextæ reviderit, synodum Trullanam celebraverit; videtur ergo scripsisse antequam Acta concilii Trullani fuerint confecta.

(j) *En qui acta conscripserit testis adducitur; quid plura desideramus?* ait pseudo-Bossuetus (*L. vii, c. 26, Defens. declarat. cleri Gallicani*). Ast cum patriarchæ Cpliani fuerint falsarii, etiam verèor, huic notario

rito hunc quoque librum propria manu scribere volui et constitui; et maxime quia in prioribus annis multa gravia mala acciderunt reipublicæ Christianæ et imperio... maxime cum post mortem patris Constantini Justinianus successor non semel tantum ab imperio ob pessimam ab initio et sanguinariam voluntatem excidisset (i), sed et iterum post Leontium et Tiberium, qui interjecti imperium obtinerunt, id ipsum passus, gladio tandem sectis cervicibus perisset... Bardanes successor, qui se Philippicum appellavit, discipulus Stéphani abbatis, qui ipse discipulus fuit Macarii... Imperiali potestate usus imaginem sextæ synodi jam ab annis aliquot in imperialis palatii vestibulo expositam dejici jussit... Præterea decrevit ut Sergii et Honorii (j) a synodo sexta damnatorum nomina in sacra diptycha referrentur, eorumque imagines erigerentur (k)... Postea cum tomos Actorum synodi sextæ mea manu conscriptos invenisset in palatio imperiali repositos, tradidit eos igni, et abolevit, orthodoxis persecutionem intulit, eorum nonnullos exsilio relegavit, maxime eos qui libello quem ipse contra synodum sextam ediderat subscribere renuissent. Cum per biennium (l) violenter hæc patrasset, aliaque nefaria ac turpia in moniales ac personas sacras aggressus, eum divina citius ultio exceperit ac peremit. In vigilia Pentecostes, indictione 11 (m)... ab imperio dejectus est, et confestim oculis orbatus... Sequenti die Pentecostes ortho-

Cpliano, licet ante 33 annos synodo revera interfuisset, fidem adhibere in re tam ardua de damnando papa Honorio, præsertim quia ille asseruit quod Acta originalia a se scripta et ab episcopis ac imperatore subsignata, fuerint igne combusta.

(k) Hanc et alias historias ab hoc Agathone relatas admitto veras, dummodo omittatur quod imago Honorii papæ fuerit a Philippico erecta Cpoli. Ven. Beda refert quod Philippicus S. Cyrum patriarcham Cpliano deposuerit, epistolam hæreticam perscripserit Constantino papæ, et quod papa illam epistolam celebrato concilio repudiaverit, ac ex tunc in porticu S. Petri (*in cujus ecclesia honorabatur Honorius, n. 4*) fecerit picturas exhibentes acta sex synodorum; nam et hujusmodi picturas, cum haberentur Cpoli, aufferi jusserat Philippicus. Quod memoria papæ Honorii fuerit Cpoli restituta, vel Romæ abolita, Beda non meminit.

(l) Pagius (*Ad an. 711, n. 2*) contendit intelligendum esse biennium incompletum, nempe annum unum et sex menses, quia apud Bedam Philippicus dicitur regnasse anno uno et sex mensibus. Ast Agatho voluit ostendere quod Philippicus cito fuerit punitus; cur ergo pro sesqui anno posuit biennium? Verum est quod apud Bedam in Editione Basileensi de anno 1363 in textu Philippicus legatur regnasse anno 1, mensibus vi; sed ad marginem dicitur regnasse in annum tertium; imo in Editione Basileensi de anno 1529 in textu Philippicus dicitur imperasse annis 11, mensibus vi, quod ad marginem confirmatur. Pagius sibi non constat; nam (*Ad an. 714, n. 3*) admittit Philippicum imperasse annis duobus et mensibus novem, sequens Theophanem.

(m) Pentecostes cum indictione 11 indicat annum 715; et tamen Philippicus, si regnaverit biennio completo, non prius est depositus quam anno 714. Juxta Anastasium Bibliothecarium Constantinus papa, Cpoli rediens, Romam ingressus est 24 Octobris, anno 714; post tres menses triste nuntium insonuit quod

doxus Philartomius, qui postea vocatus est Anastasius, in apostolica ecclesia coronatus est a Joanne patriarcha Cplano (a), et synodus sexta ab eo et universis episcopis præsentibus et clero prædicata. Paulo post Joannes per litteras synodales, ut par erat, Constantinum papam Romanum de præmissis omnibus fecit certiorem (b). Quoniam autem Bardanes imaginem synodi sextæ abstulerat, et suam et Sergii imagines substituerat, hæc duæ imagines sunt dejectæ (c), et imago synodi sextæ restituta est... Ad eorum quæ prius a me scripta sunt majorem fidem (d), et eorum qui hunc librum diligenter sunt lecturi, securitatem et confirmationem (e) exemplum epistolæ a Joanne Cplano ad Constantinum papam Romanum missæ citra ullum defectum huic libro subjicere statui. » *Epistola*, etc., ut n. seq.

Is epilogo, qui Actis synodi sextæ post xxxiii vel plures annos manu Agathonis protonotarii fuisse assutus, mihi videtur supposititulus (f); si enim Philippicus tomos Actorum originalium manu Agathonis scriptos combusserit, quomodo postea Agatho notarius alteri exemplari (v. g., manu Pauli exarato) inscribere potuit: *Epilogus ejus qui hunc librum scripsit manu propria?* An notarius ille jam senex ex memoria restituit Acta, vel ex alio exemplari ea denuo manu propria nitide et pure descripsit litteris ecclesiasticis? Id non asseruit ille notarius, quod tamen maxime adnotandum fuisset. — Prædicto Agathonis epilogo subnexa est.

105. *Epistola Joannis Cplani ad Constantinum papam de Actis synodi vi manu Pauli patriarchæ descriptis est suspecta.* — XIII. *Epistola Joannis archiepiscopi Cplani ad Constantinum papam Romanum apologetica, propter ea quæ tempore Bardæ mota sunt adversus synodum sextam (g). Sanctissimo fratri et comministro domino Constantino (h) Joannes indignus episcopus salutem.* Joannes de se (quin complicem aliquem nominet) fatetur quod ob metum persecutionis consenserit in suppressionem synodi vi, seu Justinianus II fuerit occisus et Philippicus successerit. Ergo Philippicus regnare cœpit anno 714 finiente, vel 712 incloante.

(a) Is Joannes a Philippico in locum S. Cyri depositi substitutus fuerat.

(b) Ipse Anastasius imperator Constantinum papam de his certiorem reddidit, et se prædicatorem synodi sextæ professus est. Anastasius post biennium e throno cedere coactus, vitamque monasticam amplecti permissus est a Theodosio successore, qui imaginem synodi sextæ a Philippico dejectam restituit. Ita Venerabilis Beda citandus n. 110.

(c) De imagine Honorii hoc loco nulla fit mentio. (d) An sensus erit: *ad majorem fidem actorum synodalium a me scriptorum?*

(e) Protonotarius timuit ne sibi non crederetur; sed medium quo sibi fidem conciliare nisus est, videtur incongruum, ut perpendenti patebit.

(f) Consequenter et spuria est confessio fidei Andree Cretensis iambicis versibus composita, a Pagio (*Ad an. 712, n. 7*) ex Combelsio adducta, et sequenti prædita titulo: *Andree sanctissimi archiepiscopi Crete iambi scripti ad sanctissimum Agathonem archidiaconum et custodem librorum sanctissimæ hujus magnæ Dei Ecclesiæ, quando librum hunc accipiens transcripsit ac iterum remisit.* In illis iambis Andreas

confessionis duarum in Christo voluntatum: hunc dissimulandi modum esse licitum, vel non graviter puniendum, probat auctoritate Aaronis, SS. Basilii M., Gregorii Nazianzeni; ita scribit papæ: « O Christiani sacerdotii caput! hucusque prohibiti sumus ad vos scribere, ut qui tyrannice detineremur... dejecit (i) imaginem synodi sextæ in atrii regie (domus, seu palatii) positam. Voluit in hac cathedra pontificali collocare hæreticum, sed a clero hujate coactus est ut nos (Joannem) licet graviter invitos ad pontificatum elevaverit: Philippicus institit ut anathemati subicerentur synodus sexta et pontifices Romani... Mitto dicere quantas nobis revera exhibuit molestias, ut ad vestram fraternam beatitudinem litteras dirigeremus convenientes scopo illius

amentie; et quomodo nos et quo consilio ira gesserimus ut depelleremus quidem ejus vim tyrannicam, ad id autem quod est paulo moderatius deducere insolentiam. Testes erunt Deus, et qui hic degit vestræ sedis apocrisarius, cui nos, hunc maxime urgente tempestate, dato jurejurando satisfacimus, ei fidem nostram internam aperientes; nimis aspere se gerere adversus potestatem non expedit. Nathau propheta non aperte in Davidem usus est reprehensione de adulterio et cæde, sed cum eam colorasset parabola, ex illius sententia in eum protulit iudicium. Propterea nos quoque, sicut ait Basilius Magnus, viri moribus parumper cedendum esse censuimus, ut fidei confessio in magis præcipuis servaretur illæsa (j). Non enim in verbis, sed in rebus, nobis est veritas, clamat Gregorius Naz... Dionysius quoque Areopagita pronuntiat... Hæc autem dicimus non ut qui velimus evertere voces jam synodice definitas, ... sed ut ea solerti excogitatione nostra (silendo de duplici voluntate et operatione) tyrannus doctetur, ne aliena dogmata aperte introducerentur in Ecclesiam; ut Deus, qui comprehendit sapientes in astutia eorum, per nos aperte dispensarit, quæ Gregorius Nazianzenus in Orat. funebri narravit de archiepiscopo Agathoni gratias canit pro accommodato libro Actorum synodi sextæ et epilogo Agathonis. Isti iambi scripti fuissent non ante annum 714, ad quem Andreas probabiliter non supervixit (*Vid. Caveus*).

(g) Is titulus certe confectus non est ab ipso Joanne Cplano, sed ab alio, probabiliter a prædicto Agathone, qui et totam epistolam suo inseruit instrumento.

(h) Constantinus papa obiit, juxta Baronium, anno 714; juxta Pagium, anno 715, die 8 Aprilis. Post 11 dies successit S. Gregorius II.

(i) Quis est ille tyrannus qui dejecit... voluit, etc.? Joannes patriarcha Cplanus hucusque, ut supponitur, numquam scripserat pontifici Romano; debuisse ergo huic nunc in sua prima epistola enarrare quod Bardanes, seu Philippicus imperator, qui nuper depositus, fuisset ille tyrannus, qui, etc. Ast in tota Joannis epistola non apparet nomen Bardæ, vel Andree, vel Philippici. Hinc ego conjicio quod qui titulum superscripsit, etiam totam composuerit epistolam, nempe pseudo-Agatho.

(j) Hæc non est vox pastoris fervide catholici. *Vid. n. 22.* Interim Pagius ad an. 712, n. 5, hanc œconomiam laudat quam Constantinus papa suo exemplo improbavit n. 110.

S. Basilio Magno, quod is studioso silentio Spiritum sanctum non vocaverit Deum, sed alias voces æquivalentes adhibuerit (a)... Imperator quidem combussit tomos actorum synodi sextæ repositos in palatio, existimans, ut sibi videbatur, simul quoque cum iis verbum delere veritatis (b)... Nos autem sinentes eum decipi, diligenter custodimus apud nos repositos tomos dictæ synodi, in quibus continentur omnium qui synodo interfuerunt episcoporum subscriptiones cum imperiali subsignatione (c). Etiam apud nos servatus est liber actorum scriptus propria manu Pauli, qui fuit antistes hujus Ecclesiæ, et in synodo sexta, cum esset a secretis, inseruit; adeo ut nullus acta adulterare valeat (d)... Christus donavit nobis pium imperatorem, orthodoxum, quique convenienter ejus nomini, nempe Anastasii, surgere fecit ecclesiasticam pacem et concordiam. Confidimus quod republicæ quoque erectionem exorditur (e)... Vos ergo, o sacrum caput! nobis manum porrigite!... eos qui insultu rerum externarum lapsi sunt recipite; neque nos, quibus vis est illata, expellatis a vestra charitate... Aaron cum... ad idolum fabricandum Israelitis fuisset administrator, a fratre Mose quidem fuit reprehensus, sed cum se vi coactum fuisse asserat, nullam a Deo accipit increpationem... Deo omnino ad interna aspiciente, qui sigillatim finxit corda nostra, et non ad externam temeritatem... Ora pro nobis, beatissime frater!

Hæc Joannis Cpliani ad Constantinum papam epistola, licet non asserat Honorium esse damnatum, ac nihil dicat de synodo Trullana mox referenda, nihilominus mihi nunc videtur suspecta (f), eo magis quia ab Agathone tam sollicitè nobis recommendata fuit n. 104. Annus et dies quibus hæc epistola edita fuerit non adduntur.

106. Honorii damnatio probatur ex concilio Trullano,

(a) Illam orationem quoad hoc punctum esse interpolatam, jam monui in Diss. de S. Basilio Magno n. 171 et 175. S. Basilius tyranno silentium de voce *consubstantialis* suadenti respondit se potius atrocissima subitum tormentum, quam consensurum esse vel in unius syllabæ suppressionem. Vid. Theodoret., l. IV, c. 19.

(b) Ergo imperator ejusque consilarii putarent Cpoli non existisse nisi unicum exemplar; alterum manu Pauli conscriptum ignorarunt, sicut et tertium mox referendum.

(c) Hoc igitur exemplar fuisset originale, scriptum nec ab Agathone notario, nec a Paulo; sed a quonam? Id non additur.

(d) Hæc præoccupatio causat suspicionem factæ adulterationis, ac supponit quod acta in aliis Ecclesiis patriarchalibus non extiterint. Interim is Paulus non est confundendus cum Paulo patriarcha et successore Pyrrhi, falsario, de quo n. 77.

(e) Auctor ergo indicat vel simulat se scripsisse dum Anastasius regnare exorsus est.

(f) Anastasius Bibliothecarius de Joanne Cpliano nihil refert, nisi quod synodicam miserit ad Gregorium II papam et ab eo responsionem acceperit. Dulendum quod neutra exstet.

(g) Mihi ex hoc canone primo statim tota synodus fit suspecta; quia mihi impossibile videtur quod illo tempore numerosa synodus jam crederet Honorium anno 681 fuisse damnatum. Vid. n. 108.

A quod rejicitur. — XIV. In concilio Quinisexto seu Trullano, can. 1, referitur quod synodus sexta Honorium papam hæreticis annumeraverit et damnaverit (g). Concilium illud celebratum fuit quinque circiter annis, ait Natalis, post synodum VI (h), ab episcopis 227, inter quos comparent episcopi 45, qui synodo VI adfuerant et subscripserant, testis sane omni exceptione majores.

Ast hoc ipsum concilium (quod a Græcis Iconoclastis in synodo VII seu Nicæna II anno 787 vocatum est œcumenicum seu VII) est totum spurium cum innumeris suis legibus, ut jam monui in 5 dissertationibus de S. Basilio Magno, a n. 74 (i).

B Pauca inde repetam et hic subnectam. Sæculo XI Humbertus Nicæræ Græco de canonibus Trullanis respondit: *Non mirum si Agathoni pape et SS. Patribus sextæ synodi vestra imputeis deliramenta, et quæ aut corruptis aut finxistis capitula.* (j) Anastasius Bibliothecarius sæc. IX in præf. synod. VII scripsit: *Canones Trullani omnes hactenus ex toto manserunt apud Latinos incogniti, quia nec interpretati, sed nec in cæterarum (propter Cplianam) patriarchalium sedium, licet Græca utantur lingua, reperiuntur archævis, nimirum quia nulla earum cum cederentur, aut promulgans aut consentiens, aut saltem præsens inventa est, quanquam ab iisdem Patribus qui in synodo sexta sunt inventi, eos promulgatos esse Græci perhibent; sed hoc nullis probare certis possunt indicia. Idem in præf. ad synod. VIII repetit: constat canones Trullanos longe post synodum sextam a Græcis privatim editos (k). Interim*

C 107. Auctoritas C. Trullani probatur ex concilio generali septimo seu Nicæno II, quod videtur interpolatum. — Pro authenticitate canonum Trullanorum allegari solet sequens historia: « Anno 787 in synodo generali VII, act. 4, Elias presbyter ex charta habente de-

(h) In actis concilii Trullani est manifesta contradictio chronologica; auctor can. 3 per annum mundi 6199 indicat currere annum Christi 706, et per iudicium 4 significat esse annum Christi 692. Hanc contradictionem diversimode emollire conati sunt Natalis, Pagius, Harduinus, Baronius, alii. Vid. n. 107.

(i) Ibi adhuc supposui epistolam Joannis Cpliani, n. præc. relatam, esse genuinam.

(j) Adjectæ sunt splendide subscriptiones; primo loco comparet Imperator Justinianus II; secundus locus relictus est vacuus pro papa Romano; tertio loco leguntur quatuor patriarchæ personaliter interfuisse, nempe Paulus indignus Cplianus, Petrus Alexandrinus, Anastasius Jerosolymitanus, et Georgius Antiochenus; quarto sequuntur alii episcopi, inter quos decimo quinto loco sequitur Basilius sub titulo: *ex Creta insula, locum tenens totius Synodi S. Ecclesiæ Romanæ.* Interim hæc nota est falsa, et reflectendum quod nomine papæ nullus adfuerit.

(k) Non solum pseudo-Agatho, sed etiam Ven. Beda cœvus famosus illos canones ignorasse videntur. Interim, quod sub Justiniano II aliquod conciliabulum fuerit celebratum, testatus est Beda his verbis: *Justinianus II Sergium papam, quia erraticæ suæ synodo, quam Cpoli fecerat, favere et subscribere noluerat, jussit Cpolim deportari, sed impeditus est a militia urbium Italiae. S. Sergius I papa sedit ab anno 687 ad 701.*

definitiones synodi sextæ canonem Trullanum 82 prælegit sub hoc titulo : *Canon sanctæ ac universalis sextæ synodi 82. Sabbas monachus dixit : Quare ex charta et non ex codice legitur? Tunc Tharadius patriarcha Cpltanus respondit : Quia principalis charta est in qua subscripserunt Patres... Quidam ignoratione languentes in hos canones scandalizantur, eo quod in Synodo sexta conditi non fuerint. Cognoscant autem quod iidem Patres qui synodum sextam constituere, post 4 aut 5 annos (a) iterum convenerint, et hos canones condiderint, et nemo dubitat de illis. Illi enim qui subscripserunt sub Constantino (in synodo sexta), ipsi et sub Justiniano (in synodo Trullana) subscripserunt chartæ præsentis, ita ut hoc manifestum sit ex eorum propriæ manus scripturæ immutabili similitudine (b).*

Natalis Diss. 5. ad sæc. VIII ait : *Tharadium ista in re errasse æge crediderim. Ast Theophanes Græcus in Vita Constantini Pogonati admonuit : Sciendum valde nugaciter garrere eos qui post annos quatuor factas asserunt regulas Trullanas. Igitur Tharadius juxta Theophanem errasset valde. Verum censeo ego illam historiam de Tharasio (quam Theophanes, Anastasius, etc., ignorasse videntur) actis synodi septimæ esse interpolatam. De synodo septima plura n. 109.*

108. *Quandonam fabula de Honorio fuerit conficta? — Quæres quo tempore fabula de Honorio condemnato conficta fuerit? Id determinare difficile est, mihi tamen verosimilius apparet quod sæculo VIII post detrusum ab imperio Philippicum, imo post annum 715 (c) præfata fabula fuerit procusa, probabilius ab aliquo vel aliquibus Græcis (d) qui forsitan simul composuerunt epistolas Leonis II et Benedicti II pontificum, synodum Toletanam 14, Joannis Cpltani syndicam, epilogum Agathonis notarii et iambos Andreæ Cretenensis. Si iidem simul commenti fuerint canones Trullanos, tunc non satis caute processisse convincuntur, cum in synodica Joannis Cpltani et epilogo Agathonis notarii nulla occurrat mentio de concilio Trullano, quod tamen ob numerum episcoporum, et canonum, et horum qualitatem, maxime fuisset notandum.*

Porro cum hæc omnia quæ usque huc contra Honorium papam directe vel indirecte adducta fuere sint

(a) Autor Trullanorum, can. 1 ait : *Synodum sextam fuisse pridem congregatam.*

(b) Quasi vero Tharadius acta synodi VI originalia attulerit, hæcque cum actis originalibus concilii Trullani collata fuerint.

(c) Vid. n. 104 et 105.

(d) Non tamen ab omnibus Græcis adoptata fuit. Theophanes et Calleca Honorium semper fervide catholicum fuisse testantur. Photius Cpltanus, qui scripsit circa annum 860, refert Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum et Petrum, esse damnatos in synodo sexta, tacet de Honorio; similiter Zonaras memoravit nomina damnatorum in synodo sexta. Honorium vero omisit. Vid. Bellarminus De summo pontifice, l. IV, c. 11, ad septimum. Interim sæculo IX damnatio Honorii etiam a Latinis Anastasio Bibliothecario, Hincmaro et aliis modo credita fuit. Vid. n. 1, n. 112 et 115.

A sublestæ fidei, cætera quæ ex posterioribus auctoribus allegari solent, facilius subvertuntur. Sunt vero quoad substantiam sequentia apud Natalem.

109. *Honorius in synodo generali damnatus sexies. — XV. In synodo generali septima, quæ anno 787 Nicææ congregata fuit, Honorius papa pluries legitur damnatus ut hæreticus. 1° In actione tertia fuit prælecta epistola Tharadii Cpltani ad patriarchas Antiochenum, Alexandrinum et Jerosolymitanum; in ea Tharadius professus est : Anathematizo Origenem, Cyrum, Sergium, HONORIUM, Pyrrhum, Paulum et omnes eorum sectat-res. 2° Prælecta est epistola Theodori patriarchæ Jerosolymitani aientis : Sancta synodus sexta tanquam sol (e) 289 Patrum eos qui unam voluntatem asserunt, anathematizavit, id est, Cyrum, B Sergium, Pyrrhum, Petrum, HONORIUM... 3° Actione septima in definitione fidei dicitur : Origenis et Evagrii ac Didymi fabulas anathematizamus, sicut et Constantinopoli congregata synodus v egisse dignoscitur. Deinde quoque et duas voluntates in Christo prædicamus, quemadmodum et Constantinopoli synodus sexta exclamavit abjiciens Sergium, HONORIUM, Cyrum, Pyrrhum et Macarium. 4° In epistola Tharadii et totius synodi septimæ ad imperatores legitur : Anathematizamus Arii vesaniam... Origenis fabulas : Sergii et HONORII... voluntatem; nec non et his similem vanitatem, quæ garrivit contra imagines. 5° In epistola ad clericos Cpltanos dicitur : Ad nihilum redegit eos (Iconoclastas) cum Ario... Sergio, HONORIO, atque cum omni pessima eorum secta (f). 6° In actione sexta Euphianus diaconus HONORIUM palam Monothelitis annumeravit. Verum*

Resp. Acta synodi VII sunt valde ampla (g), a Latinis parum curata. Anastasius bibliothecarius anno 880 ea ex Græco in Latinum vertit, ita prælatum : Septimam synodum, quæ apud Nicæam celebrata est, non habent Latini; non quod ante a nemine fuerit interpretata, sed quia ita indocte versa, ut in fastidium cedat legentium, et pene ab omnibus pro hac causa contemnatur, nec lectione digna judicetur. Unde illam nisum interpretari Latinis, incongruum censens Romanam Ecclesiam ea synodo fraudari. Notum est quod non omnia sint articulus fidei quæ actis synodorum generalium etiam vere (h) inserta fuere, præsertim si quæstionem facti respiciant. Nunc ad 1 :

(e) Tanquam luna resplendit, nam suum lumen receperat a S. Agathone papa, et synodis Romanis sub SS. Agathone et Martino I celebratis. *Lux dogmatum orta est ex Occidente, clamavit synodus sexta, n. 86.*

(f) Actis insertæ sunt et duæ aliæ epistolæ Tharadii ad Adrianum papam; in his nulla fit mentio de Honorio : in prima Tharadius papæ renuntiat : in synodo Nicæna II prædicabatur a nobis omnibus confessio quæ nobis missa est a vobis... et omnes hæretici pari depositione damnati sunt.

(g) Hoc concilium unice fuit celebratum, quia nonnulli Græci cultum imaginum religiosum, qui usque dum obtinuerat, abolere conati fuerant, Iconoclastæ idcirco dicti. Multa in fato concilio leguntur citata quæ sunt superposititia.

(h) Bellarminus l. c., ad secundum, ait : *Est consuetudo Græcorum fere ordinaria corrumpendi*

Thasius quoque dicitur asseruisse canones Trullanos a Patribus qui synodum sextam ante 4 aut 5 annos celebraverant conditos esse, qua in re enormiter deceptus est. Si factæ epistolæ sint genuinæ, necesse est ut pro tunc modo extiterint chartæ adulterinæ, in quas inciderant Thasius, Theodorus, etc. Ad 2 : Theodorus certe erravit, dum 239 Patres in synodo sexta numeravit. Ad 3, 4, 5 et 6 : non ideo defuerunt qui Origenem ab omni hæresi immunem pronuntiarunt, ejusque libros fuisse falsatos contenderunt. Qui vero Origenem damnarunt, utique intenderunt damnare auctorem illarum hæreseon quæ in libris Origeni ascriptis continentur; hunc auctorem et ego damno; ast censeo eum non esse illum Origenem Adamantium presbyterum, qui sæculo III publice docuit Alexandriæ (a). Similiter, siqui sæculo VIII damnarunt Honorium papam, hi sub nomine Honorii intellexerunt auctorem illarum epistolarum quæ nunc et pro tunc insertæ erant actis synodi sextæ; hunc auctorem et recte et juste damnandum esse consentio (b), sed non credo illas epistolas esse Honorii; imo nec credo acta synodi sextæ superesse authentica.

110. *Testimonium Ven. Bedæ contra Honorium. Historia Monothelitarum seu Acephalorum ex Beda.* — XVI. Testis validissimus hac in re est Ven. Beda, utpote natus anno 672 et mortuus anno 735; is in libro De ratione temporum, quem scripsit circa annum 726, expresse docet Honorium in synodo sexta damnatum esse. Ad hoc argumentum Baronius respondet Bedam incidisse in acta synodi sextæ protunc modo corrupta. Ast Bellarminus censuit nomen Honorii dicto Bedæ libro fuisse interpolatum. Assentior Bellarmino. Etenim Beda, ex professo agens de Honorio, nunquam addidit hunc in hæresin lapsum, aut propter eam condemnatum esse; imo eundem non parum laudavit. Lib. 2. Hist. Anglorum, c. 17, 18 et 19, de Honorio loquitur tanquam de optimo pastore; in Vita S. Bertoldi abbatis ait: *Erat venerabilis presul Honorius, sagax animo, vicens consilio,*

libros. Synodus sexta act. 12 et 14 reprehendit corruptiones plurimas factas circa synodum quintam. Leo in epist. 83 ad Palæstinos conqueritur de Græcis quod epistolam suam ad Flavianum, se adhuc vivente, corruerint. Gregorius I, l. v, ep. 14 ad Narsen., asserit Cplianos corrupisse synodum Chalcedonensem, idemque se suspicari de Ephesina. Nicolaus I in ep. ad Michaellem hunc imperatorem remittit ad epistolam Adriani I, si tamen (inquit) non falsata more Græcorum, et sicut a sede apostolica missa est, penes Ecclesiam Cplianam hactenus conservetur. Nec sine causa hoc dixit; nam ea quæ ipse in ep. ad Photium allegat ex epistola Adriani I ad Thasium, in hac, prout exstat in actis synodi septimæ, non habentur. Detraxerunt enim Græci eum locum, quia contra honorem Thasii faciebat. Ita Bellarminus.

Interim nec inter Latinos defuerunt falsarii, ut abunde patuit ex epistolis quas Ss. Cypriano, Hieronymo et aliis jam sæculo V afflictas fuisse ostendi in dissertationibus præcedentibus. Certe concilium Suesanum 300 episcoporum, referens lapsum S. Marcellini papæ, totum est confictum, probabilius a Latinis.

(a) Mortuus est anno 232. Prima synodus in qua

A DOCTRINA CLARUS... Sanctus papa Bertolfo præbuit oblatum munus, privilegia scilicet sedis apostolicæ, quatenus nullus episcoporum in præfato cœnobio qualibet jure dominari conaretur. Quod attinet librum De ratione temporum, seu De sex mundi ætatibus, ex extractum :

« Heraclius regnavit annis xxx. Anastasius Persæ monachus martyrium patitur... cum aliis LXX... Heraclius Persas (c) superat... Eo tempore exortum apud Scotos in observatione Paschæ errorem Quartadecimanorum Honorius papa per epistolam redarguit.

« Heraclionas annis II. Cyrus Alexandriæ, Sergius et Pyrrhus, regiæ urbis episcopi, Acephalorum hæresin instaurantes, unam operationem in Christo... dogmatizant (d). Ex quibus Pyrrhus... sub Theodoro papa Romam veniens ex Africa, ficta, ut post apparuit, pœnitentia obtulit eidem papæ, præsentate cuncto clero et populo, libellum cum sua subscriptione, in quo condemnarentur omnia quæ a se vel a decessoribus suis scripta vel acta sunt adversus catholicam fidem. Unde et benigne susceptus est quasi regiæ pontifex civitatis. Sed quia, reversus domum, repetiit et errorem domesticum, memoratus papa Theodorus, advocatis cunctis sacerdotibus et clero in ecclesiam B. Petri, condemnavit eum sub vinculo anathematis. Vid. n. 20.

« Constantinus filius Heracli mensibus VI (e). Pyrrhi successor Paulus non tantum vesana doctrina, sicut decessores ejus, sed et aperta persecutiōne catholicos cruciat, apocrisiarios sanctæ Ecclesiæ Romanæ, qui ad ejus correctionem missi fuerant, partim carceribus, partim exiliis, partim verberibus afficiens, sed et altare eorum in domo Placidia sacratum in venerabili oratorio subvertens diripuit, prohibens eos ibidem missas celebrare. Unde et ipse sicut præcessores illius ab apostolica sede justa depositionis ultione damnatus est.

« Constantinus (f) filius Constantini annis XXVIII. Hic deceptus a Paulo, sicut Heraclius avus ejus a

legitur damnatus, est Diospolitana 14 episcoporum sæculo V; istius synodi acta esse suspecta dixi in diss. 19, a n. 300; secunda est Cpliana II, seu synodus œcumenica quinta de anno 553; sed de hac vide n. 59 et diss. 16, n. 83.

(b) Ego Pseudo-Bossueto, contra Bellarminum et alios, assentior. quod illæ epistolæ sint vere damnabiles. Vid. n. 38.

(c) Persæ Jerosolymam occupaverant. Ecclesias in Palæstina destruxerant, sanctam crucem abstulerant, quam Heraclius recuperavit.

(d) Quod Honorius papa, qui præ cæteris nominari debuisset, faverit Acephalis, nullo indicio proditur. Cur Beda, qui hæc scripsit circa annum 726, de Honorio tacuisset hoc loco, si Honorium loco secuturo referre inter hæreticos publice damnatos voluisset, aut si Honorius vere damnatus fuerit in concilio generali sexto, in conc. Trullano, Romæ a S. Leone II papa, in Hispaniis a concilio Toletano quarto decimo?

(e) Is Constantinus III cum fratre Heraclone simul imperasse ab aliis dicitur; fuit catholicus, sed brevi sublatus. Vid. n. 15 et 16.

(f) Is ab aliis dictus est Constans vel etiam Constantius, relatus n. 20 et 21.

Sergio ejusdem regiae civitatis episcopo, exposuit A
 fypm... Unde Martinus papa, congregata Romae synodo cv episcoporum, damnavit Cyrum, Sergium, Pyrrhum et Paulum haereticos... Martinus Roma abductus Cpolim, postea relegatus Cersonam ibidem vitam finivit, multis in eodem loco virtutum signis usque hodie refulgens.

« Constantinus filius prioris annis xvii... Agatho papa ex rogatu Constantini, Heraclii et Tiberii (a) principum piissimorum, misit in regiam urbem legatos suos, qui benignissime suscepti a reverendissimo fidei catholicae defensore Constantino, jussi sunt, remissis disputationibus philosophicis, pacifico colloquio de fide vera perquirere, datis de bibliotheca Cplana cunctis antiquorum Patrum quos petebant libellis. Adfuerunt autem et episcopi 150, praesidente Georgio B patriarcha regiae urbis et Antiochia Macario. Et convicti sunt, qui unam voluntatem et operationem in Christo astruebant, falsasse catholicorum Patrum dicta per plurima. Finito autem conflictu Georgius correctus est (b), Macarius vero cum suis sequacibus simul et praecessoribus suis Cyro, Sergio, Honorio (c), Pyrrho, Paulo et Petro anathematizatus, et in locum ejus Theophanius abbas de Sicilia Antiochia episcopus factus... Joannes episcopus Portuensis, unus ex legatis Romanis, Dominica Octavarum Paschae missas publice in ecclesia S. Sophiae coram imperatore et patriarcha celebravit. Haec synodus Graeco sermone conscripta est.

« Justinianus Constantini filius annis x. Hic Sergium papam, quia erraticae suae synodo... subscribere noluisse, Cpolim deportari jussit, sed impeditus est... Ob culpam perfidiae regni gloria privatus, exsul in Pontum secedit.

« Leo annis iii....

« Tiberius annis vii. Synodus Aquileiae facta ob imperitiam fidei quintum universale concilium suscipere diffidit, donec salutaribus beati papae Sergii monitis instructa, et ipsa huic cum caeteris Christi Ecclesiis adnuere consentit.

« Justinianus secundo annis vi... Callinicum patriarcham, erutis oculis, misit Romam et dedit episcopatum Cyro... Constantinum papam honorifice suscepit... cuncta Ecclesiae (Romanae) privilegia confirmavit.

« Philippicus annis ii, mensibus vi. Hic ejecit Cyrum de pontificatu (substituit Joannem n. 105 indicatum)... Idem Constantino papae misit litteras pravi dogmatis, quas ille... respuit.

(a) Constantinus IV duos suos fratres Heraclium et Tiberium habuit consortes imperii. Vid. n. 29 et 52.

(b) Refert et Anastasius, in Vita Agathonis, quod Georgius tandem die 17 Februarii, indictione 9 in scriptis professus fuerit duas in Christo voluntates, et die 25 locum inter catholicos occupaverit. Vid. Baronius ad an. 681, n. 2; Cozza De schism. Graec., p. ii, c. 27, n. 881. Illa circumstantia in actis quae nunc exstant non refertur.

(c) Hoc uno tantum loco Honorius iuter damnatos

« Anastasius annis ii. Litteras Constantino papa Romam... direxit, quibus se... concilii sexti praedicatorum esse docuit.

« Theodosius anno uno... Ut regnum accepit, cum esset catholicus, mox in regia urbe imaginem illam venerandam, in qua sanctae sex synodi erant depictae, et a Philippico fuerant dejectae, pristino in loco erexit.

« Leo annis ix (d). » ... Hucusque Beda.

111. Testimonium Ven. Bedae exponitur pro Honorio. — Omnibus bene perpensis, censeo: 1° nomen Honorii esse intrusum, imo historiam de damnatione Honorii adhuc ignotam fuisse Ven. Bedae; si enim is historicus aliquid audivisset de Honorii papae haeresi vel damnatione, id prius et paulo fusius referre debuisset, nempe ubi vitam, mores et merita Honorii ex professo descripsit, non autem differre usque dum pervenit ad damnationem Macarii. Censeo 2° Ven. Bedae quoque ignotas fuisse epistolas Leonis II papae ad Hispanos de damnato Honorio exaratas, et synodum Toletanam quartam decimam, perorationem Agathonis notarii, ac dogmaticas Joannis Cplani ad Constantinum papam. 3° Ex Ven. Beda (ex quo Canus, Natalis, Bertius, conati sunt probare Honorium fuisse papam sanctum et doctrina clarum, de haeresi nunquam damnatum vel convictum.

112. Honorius etiam in concilio generali viii et ab Adriano II papa damnatus legitur. — XVII. In synodo generali viii, Cplana iv, anno 869 congregata, act. 7, legitur et approbatur epistola Adriani II papae Photium (qui contra Nicolaum I papam sententiam depositionis pronuntiaverat) ita perstringentis: *Intolerabilis est ista praesumptio... quis restrum unquam tale quid audivit? Romanum pontificem de omnium Ecclesiarum praesulibus judicasse legimus; de eo vero quemquam judicasse non legimus. Licet enim Honorio ab Orientalibus anathema post mortem sit dictum: sciendum tamen est quod fuerat super haeresi accusatus (e), propter quam solam litum est minoribus majorum suorum motibus resistendi vel praevarios libere respuendi, quamvis nec ibi (in casu haereseos vel in concilio generali) nec patriarcharum, nec caeterorum antistitum cuiquam de eo (de persona pontificis) D sus fuerit proferendi sententiam, nisi ejusdem primae sedis (Romanae) consensus praecessisset auctoritas. Resp.: Adrianus II anno 867 ad pontificatum evehctus est, adeoque ducentis prope annis post synodum sextam, videtur deceptus ex actis synodi sextae vel*

compararet et quidem medius inter patriarchas Cplanos.

(d) Is leo Isauricus regnare coepit anno 717, mortuus anno 741; decimo imperii sui anno imaginibus bellum indixit, ad quod sedandum celebrata est synodus septima n. 107 indicata. Annus Leonis novus, in quo desiit Ven. Beda incidit in annum aerae vulgaris 725.

(e) In tali casu (si possibilis) etiam Paulo aut angelis caelestibus anathema dicendum fuisset. *Licet nos aut angelus de caelo evangelizet vobis, praeterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit (Gal. 1, 8)*

septimæ pro tunc modo depravatis. Vid. n. 108. Interim Adrianus non asseruit quod Honorius fuerit hæreticus, sed solum quod ei anathema dictum fuerit ab Orientalibus: nam ab Occidentalibus tale quid passus non est. Insuper Adriani papæ enuntiatio videtur hypothetica, et non multum differre a sequenti: *Licet synodus sexta, ut asseritur, Honorium papam damnaverit, id tamen non potuisset, nisi prævie a papa Agathone accepisset facultatem agendi contra personam Honorii (a)*. Atqui synodus sexta (ut constat ex epistolis Agathonis et synodi Romanæ) non acceperat potestatem inquirendi in personam Honorii: ergo et hunc condemnare non poterat, et, nec opinione, non condemnavit.

113. *Superioritas papæ ad concilium.*—Porro valde notandus est fatus synodi octavæ locus; nam, juxta hunc, 1° synodus etiam œcumenica non est supra pontificem, sive vivum, sive vita functum; 2° ibidem refertur sequens historia: Anno 503 Theodoricus rex Italiæ S. Symmachum papam ob sparsa plura crimina usque ad damnationem impetere voluit, et episcopos ex diversis Italiæ provinciis et Siciliæ insula Romam convenire præcepit. Ast episcopi regi responderunt quod ipse papa debeat synodum convocare; peracta vero synodo nullus episcopus in papam sententiam ferre ausus fuit, sed singuli subscripserunt: *Totam causam iudicio Dei commissimus*. 3° Adducitur synodus œcumenica in seu Ephesina, quæ idcirco damnavit Joannem patriarcham Antiochenum, quod is patriarcham Cyrillum anterioris (id est Alexandrinæ) sedis antistitem (b) damnare non metuerit; Synodus ista ad S. Cœlestinum papam ita perscripsit: *Indignetur ergo tua religiositas competenter pro his quæ facta sunt; si enim data fuerit volentibus licentia, et majores sedes injuriis afficere, et contra eas in quibus non habent potestatem contra leges sic et contra canones proferre sententiam, ibunt ad ultimam confusionem Ecclesiæ res*. 4° Synodus octava applausit Adriano II, confirmavit quæ ab hoc prolata fuerant, addiditque quod ideo Dioscorus patriarcha Alexandrinus a synodo IV seu Chalcedonensi fuerit damnatus sine restitutione, quia præsumpserat contra Romanæ sedis privilegium synodum œcumenicam convocare, et contra Leonem I papam damnationis sententiam pronuntiare.

114. *Honorium a sæculo VIII cuncti successores damnarunt in libro diurno pontificum.*—XVIII. In libro diurno Romanorum pontificum olim usitato continebatur professio fidei in qua anathematizabatur Honorius, illeque liber videtur compositus sæculo VIII. *Resp.* 1° Sit; inde tamen minime evincitur Honorium vere hæreticum fuisse, seu sæculo VI vere damna-

(a) Utinam Adriani II epistola exstaret alibi tota tunc ex contextu verus sensus majori cum certitudine determinari posset. Cæterum etiam historia, quod S. Marcellinus papa idolis thus adoleverit, hancque culpam in concilio Sinuessano plurimorum (trecentorum) episcoporum fassus fuerit, asserta fuit à S. Nicolao I papa in ep. ad Michaellem imp., eaque legitur in Breviario Romano ad 26 Aprilis; et tamen

tum esse. Vid. n. 106 et 109. 2° Vel ille liber est multum recentior sæculo VIII, vel illa professio formula fuit per aliquem recentiore aucta; si Anastasius num. seq. citandus scivisset Honorium ab ipsis pontificibus damnari Romanis, episcopos Orientales non vocasset calumniatores. Imo, teste Widmanno, Ivo Cornutensis, qui floruit sæculo IX finiente, retulit aliam fidei formulam, postea Decreto Gratiani insertam, in qua nomen Honorii non comparet.

115. *Honorium in synodo sexta damnatum esse fassus est Anastasius sæculo IX, sed inique damnatum esse censuit.*—XIX. Anastasius Romanæ Ecclesiæ sæculo IX bibliothecarius, præfatione ad Joannem diaconum in collectanea, credidit Honorium fuisse in synodo sexta vere damnatum. *Resp.* Anastasius suspicatus non fuerat acta esse falsificata, et ideo episcopos qui Honorium condemnaverant censuit fuisse iudices non æquos; Honorium enim non fuisse condemnandum suadet pluribus argumentis, nempe quia præfatus pontifex satis defensus fuit a Joanne IV papa, à S. Maximo monacho; tum quia dum vixit nunquam ab aliquo monitus fuit de errore, atque pertinax non fuit; tum quia non satis probatum est quod Honorius dictæ epistolæ auctor sit; ait: *Apologia Joannis IV papæ satis Honorium excusabilem reddit, licet huic sexta synodus quasi hæretico anathema dixerit... Quis autem nobis dicat utrum Honorius pro certo dictaverit epistolam, de qua illum anathematizandi fomitem calumniatores susceperunt?* Quod Honorius non fuerit auctor epistolæ in synodo sexta productæ, dixi n. 73.

COROLLARIA.

116. *Novum meum systema in causa Honorii.*—Nunc præcipuas rationes, ob quas Honorius papa n. 1 dicitur damnatus fuisse ut hæreticus, sufficienter discussi, et mihi verosimilius apparuit: 1° quod Honorius papa nullam hæresin docuerit; nec 2° epistolam scripserit hæreticis ullo modo faventem; 3° quod hisce in rebus satis vindicatus fuerit a Joanne IV papa, et S. Maximo monacho Græco; 4° quod epistolarum Honorii (quæ nunc in actis concilii sexti exstant) prima fuerit corrupta, secunda vero sit fictitia; 5° quod acta concilii sexti secunda magna parte sint interpolata; 6° quod Patres in fatis concilio Honorium juste damnare non potuerint, nec damnaverint; 7° quod definitio fidei quidem sit genuina, sed edictum imperatoris Constantini IV, et epistola Leonis II papæ responsoria ad imperatorem sint suspectæ; sicut et 8° quinque epistolæ Leonis II papæ, et una Benedicti II ad Hispanos, nec non 9° synodus Toletana quarta decima; 10° quod epilogus

tota est falsa, ut fassi sunt Natalis, Gravesonius, Pagi, Papebrochius; et probabilius confecta a Donatistis, ut modo monuit in Diss. de S. Firmiliano, n. 78.

(b) Patriarcha Alexandrinus olim fuit primus inter omnes Græcos, primus post Romanum, semper major Antiocheno. Vid. diss. 15.

Agathonis diaconi sit spurius; 11° fabula de Honorio damnato primum invaluerit sæculo VIII ineunte, non citius; et 12° ex eo quod in concilio generali VII fuerit relata, non evaserit vera; nec 13° ab auctori-

tate Adriani II papæ et concilii generalis VIII firmitatem acquisierit.

Cæterum hæc omnia iudicio Ecclesiæ Romano-catholicæ et eruditorum crisi subjecta sunt.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

S. EUTROPIUS.	
<i>Notitia historica in S. Eutropium.</i>	9
Epistola S. Eutropii ad Petrum papam, de octo vitiiis.	<i>Ibid.</i>
Epistola ejusdem ad eundem, de districtione monachorum.	15
TARRA MONACHUS.	
<i>Notitia historica in Tarram.</i>	19
Epistola Tarræ ad Recaredum regem.	<i>Ibid.</i>
S. DINOETHUS.	
<i>Notitia historica in S. Dinoethum.</i>	21
S. Dinoethi Responso ad Augustinum monachum, petentem subjectionem Ecclesiæ Romanæ.	<i>Ibid.</i>
S. DYNAMIUS.	
<i>Notitia historica in S. Dynamium.</i>	25
Epistola Dynamii ad amicum.	25
Epistola altera ejusdem.	<i>Ibid.</i>
VITA S. MARII, auctore S. Dynamio.	<i>Ibid.</i>
CAPUT PRIMUM. — S. Marii obitus, vaticinia.	<i>Ibid.</i>
CAP. II. — Varia miracula, obitus.	28
CAP. III. — Miracula post mortem.	30
VITA S. MAXIMI, eodem auctore.	31
Epistola dedicatoria.	<i>Ibid.</i>
INCIPIIT VITA.	33
S. AUGUSTINUS,	
<i>Anglorum apostolus.</i>	
VITA S. AUGUSTINI, auctore Gocelino monacho.	45
Prologus.	<i>Ibid.</i>
CAPUT PRIMUM. — Res gesta usque ad ingressum. Miracula in Gallia patrata.	50
CAP. II. — Ingressus in Angliam. Conversio S. Æthelredi regis, lætitia S. Gregorii Magi.	59
CAP. III. — Miracula patrata. Epistolæ S. Gregorii papæ. Acta cum Brittonibus Christianis.	69
CAP. IV. — Prædicatio et conversio per regnum. Varia miracula.	79
CAP. V. — Sanctus Livinus baptizatus et instructus. S. Augustini obitus et sepultura.	86
FUNDATIO abbatiæ S. Augustini.	93
PRIVILEGIUM abbatiæ Cantuariensis a S. Augustino datum.	95
S. BONIFACIUS PAPA IV.	
<i>Notitia biographica in S. Bonifacium.</i>	97
CONCILIUM ROMANUM sub Bonifacio IV habitum.	103
DECRETUM promulgatum in concilio Romano.	104
EPISTOLA ex eodem concilio.	106
BULGARANUS COMES.	
<i>Notitia in Bulgarum.</i>	107
EPISTOLÆ TRES Bulgarani ad episcopum Franciæ.	<i>Ibid.</i>
PAULUS EMERITANUS.	
<i>Notitia historica in Paulum Emeritanum.</i>	111
Ad exterum res Hispanas amantem.	113
DE VITA PATRUM EMERITENSIVM.	113
Præfatio.	<i>Ibid.</i>
CAPUT PRIMUM. — Augustus puer, minister ecclesiæ S. Eulaliæ Emeritensis, mortuus per visionem ducitur ad tribunal gloriæ.	117
CAP. II. — Monachus Caulinjanensis apud Emeritam monasterii mortui vicinus, ex ebrio et fure ad Dominum conversus.	122
CAP. III. — Nunctus, abbas Africanus, Emeritam veniens, a sceleratis est occisus; qui mox a dæmone sunt correpti.	126
CAP. IV. — Paulus medicus, natione Græcus, sit episcopus Emeritensis: mulierem ex partu laborantem sanat.	128
CAP. V. — Fidelis, natione Græcus, filius sororis Pauli episcopi Emeritensis, vivente avunculo subrogatur in episcopatu.	130
CAP. VI. — Fidelis episcopus possessiones suas reliquit ecclesiæ S. Eulaliæ; clericos a ruinæ periculo liberat.	132
CAP. VII. — Fidelis episcopus visus interesse sanctorum choris.	134
CAP. VIII. — Fidelis episcopus, visione admonitus, lœnis in pauperes distributis migrat ad Domitium.	135
CAP. IX. — Massona, natione Gothus, nutritus in ecclesiâ S. Eulaliæ, succedit Fideli in episcopatu; xenodochium et monasteria ædificat.	137
CAP. X. — Leovigildus, rex Wisigothorum Arianus, studet avertere Massonam episcopum Emeritensem a fide catholica.	140
CAP. XI. — Sunna, pseudoepiscopus Emeritensis Arianus, disputatione publica victus a Massona.	144
CAP. XII. — Massona Toletum a rege vocatur, recusans dare tunicam sanctæ Eulaliæ, in exilium missus, equum ferocem domat.	143
CAP. XIII. — Neposis, pseudoepiscopus Arianus Emeritæ substitutus; Massona vero in monasterio per triennium exsul miraculis clarat.	147
CAP. XIV. — Leovigildus rex, percussus a sancta Eulalia, Massonam restituit ecclesiæ Emeritensi.	149
CAP. XV. — Fugiente Nepopi, Massona res Ecclesiæ recuperat.	150
CAP. XVI. — Leovigildo regi in hæresi mortuo Reccaredus filius catholicus successit.	151
CAP. XVII. — Sunnæ pseudoepiscopi fraude cum a Witerico comite Massona gladio peteretur, miraculo liberatus.	152
CAP. XVIII. — Iterum Massona liberatur ab insidiis Sunnæ ope Claudii ducis Emeritensis; Sunna pertinax et exsul obiit in Mauritania; Vacriascocus criminis sit mancipium Ecclesiæ.	154
CAP. XIX. — Narbonensis tumultus, Arianorum ab episcopo Athaloco excitatus, compressus est opera Reccardi regis.	158
CAP. XX. — Massona valde senex factis elemosinis moritur, Eleutherio archidiacono ex prædicatione viri sancti præmortuo.	159
CAP. XXI. — Post Massonam Innocentius diaconus fit episcopus Emeritensis, et post illum Renovatus, uterque clarus miraculis.	161
<i>Apospasmation de Rebus Emeritensibus.</i>	163
GONDEMARUS.	
<i>Notitia historica.</i>	179
DECRETUM de Ecclesiâ Toletana.	181
MARCUS CASSINENSIS.	
<i>Notitia historica.</i>	183
CARMEN de S. Benedicto.	<i>Ibid.</i>
S. WARNAHARIUS.	
<i>Notitia historica.</i>	185
ACTA SS. martyrum tergemina Speusippi, Eleusippi, Meleusippi.	<i>Ibid.</i>
CAPUT PRIMUM. — S. Benigni ad Lingonas adventus.	187
CAP. II. — Tergevinus, avia monitu et somniis ad fidem invitati.	189
CAP. III. — Eversis idolis, fidem publice professi.	191
CAP. IV. — Variè cruciati coronantur.	193
CAP. V. — Avia aliique comites martyrii.	195
VITA S. DESIDERII.	<i>Ibid.</i>
Prologus.	<i>Ibid.</i>